

Visszatekintés az erdélyi gazdasági szerveződések történeiséire. Tizenöt éves számvetés

SOMAI JÓZSEF

1. Az erdélyi gazdasági szerveződések múltjából

A gazdasági gondolkodás Erdélyben is sok idővel megelőzte a gazdaságtudomány kialakulását. Csetri Elek történész *Az erdélyi magyar gazdasági gondolkodás 1800-ig* című könyvében a XVI. századra teszi az erdélyi magyar gazdasági gondolkodást tükröző forrásnyomokat. Maga a gazdaságtudomány, vagy nevezzük közgazdaságtannak, csak a XIX. században, Berzeviczy Gergely munkásságának köszönhetően indult el útjára, és úgy tekinthetjük, hogy Széchenyi *Hitel, Stádium, Világ, Adórol* stb., műveivel megalapozta a modern magyar közgazdaságtant, amelyek az erdélyi gazdasági gondolkodására és a gazdaságtudomány kialakulására is hatottak.

Az erdélyi modern közgazdaságtudomány megszületésének kezdeményezői, Wesselényi Miklós, Bölöni Farkas Sándor, Pethe Ferenc vagy Brassai Sámuel és mások, nem közgazdászok voltak, de mélyen érdekelték őket a reformeszmék, a fejlődés és demokrácia, s munkásságuk a korabeli reformok végrehajtásának érdekében kitűzött célok megvalósítását hivatott elősegíteni. Nem véletlen, hogy ezek a kezdeményezések elsősorban közvetlenül két kiválasztott prioritásra irányultak, mégpedig a közművelődés és gazdaság reformját tűzték ki célul.

Az erdélyi gazdasági szereplők szerveződése azonban megelőzte a közgazdaságtudományok kialakulását, mert a Magyar Gazdasági Egyesület (amely már az 1830-as években gazdag tevékenységet mondhat magáénak) tapasztalata és a magyarországi reformtörekvések hatása vezetett egy erdélyi gazdasági egyesület megalakításának szándékához. Ez a szándék 1844-ben meg is valósult, bár nem ez az első ilyen kísérlet Erdélyben, mert Nagyszebenben (tehát még a magyarországi szerveződést is egy fél évszázaddal megelőzve) 1869-ben Mezőgazdasági Egyesület alakult. Ez az egyesület 1872. november 5-én „felsőbb utasításra” megszűnt, de korlátozott tevékenysége ellenére, rövid időre terjedő működése mégis jelentős, elsősorban agrárgazdaságtani irodalmunk megszületésében, mert támogatta a gazdasági szervezkedés mellett a hazai agrárirodalom kialakulását. Az 1844-ben megalakult Erdélyi Gazdasági Egyesület az erdélyi magyarság szempontjából súlyos történelmi csapások (az 1848-as forradalom bukása, a két világháború, a kommunista rend) hatására felfüggesztette időnként tevékenységét, azonban újraalakulásaival mai napig fennmaradt (RMGE) agrárgazdasági hivatásokkal.

Létezett ugyan a megelőző időszakban jelentős szakmai irodalom (elsősorban a mezőgazdaság területén és hasznára) és a gazdálkodást érintő képzés a kollégiumokban, világi és egyházi intézetekben, azonban ez csak néhány ágazati tantárgy előadásaira szorítkozott. A közgazdaságtannak oktatói szinte n azonban csak 1863-ban alakult először kedvező formai kerete Kolozsváron a Királyi Líceum utódként újraindult Királyi Jogakadémián gazdasági szaktantárgyak előadására, amikor az oktatási tantervbe nemzetgazdaság címen került Berde Áron besorolt tanár tantárgyaként. Ezt követően a század végén beindult középszintű gazdasági líceumi szakképzés (Kolozsvár: 1880, Marosvásárhely: 1895, Arad: 1885, Nagyvárad: 1888) teremtett melegágyat a gazdasági szaktantárgyak kialakulásának. A modern Kolozsvári Tudományegyetemen is (1872-től) Berde Áron az, aki a jog- és államtudományi karon a nemzetgazdaságtan és pénzügytan véglegesített tanáraként 17 éven keresztül ad elő kimondottan gazdasági szaktantárgyakat. Közgazdasági egyetemi oktatásra, Erdélyben önálló közgazdaságtudományi karon, sajnos csak a Szegedről visszatért Ferenc József Tudományegyetem (1940), majd a Bolyai Tudományegyetem (1945–1959) jog és közgazdaságtudományi karán kerülhetett sor. Tudjuk, hogy azóta Erdélyben felsőfokon hosszú megszakítás után, csupán ötödik éve folyik magyar nyelvű gazdasági képzés, de az 1950-es évek végén és a '60-as évek elején a középiskolai gazdasági szakképzés is megszűnt beolvasztással, „átszervezéssel”, és az is csak néhány éve kezdte újra elég silány fokon életét.

A közgazdászok szerveződése más úton haladt, mint más szakmai szervezetek. Eltérően az EME, EMKE, EKE, RMGE szervezetektől, amelyek a közelebbi vagy távolabbi múltban már működő utódszervezeteikként alakultak, az RMKT-nak nem volt ilyen kimondottan erdélyi elődszervezete. Mégis számításba vehetjük az 1894-ben létesült Magyar Közgazdasági Társu-

latot, mely az erdélyi közgazdászok számára is szervezeti és tudományos-kutatási keretet biztosított 1918-ig. Ennek ékes bizonyítéka, hogy a XIX. és XX. század fordulóján a Magyar Tudományos Akadémia és a Közgazdasági Társulat közös meghirdetésére erdélyi közgazdászok és közírók hat megyei gazdasági monográfiát készítettek el 1900 és 1910 között. Barabás Endre három megyei gazdasági monográfiát írt: Udvarhely megye (1904), Maros-Torda megye és Marosvásárhely (1902), Kolozs megye és Kolozsvár (1910); T. Nagy Imre Csík megye (1902), Téglás Gábor Hunyad megye (1903), Nyegre László Máramaros megye (1900) közgazdasági jellegű monográfiáját, Berger Károly Temes megye gazdasági viszonyai és gazdálkodási rendszerei dolgozatát készítették el. Ezeket a monográfiákat a szerzők megvédték a Társaság közgyűlése előtt, és számos dolgozat helyet kapott a Társaság folyóiratában, a *Közgazdasági Szemlében*.

A két világháború között, de különösen 1945 után közgazdasági jellegű önálló szerveződés nem jött létre Erdélyben. Egyedül az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület említhető (az RMGE elődszervezete), amely viszont főleg a vidék, a falu felemelkedését célozta meg, a mezőgazdaság modernizálására és a gazdakörök működtetésére összpontosított, s kevésbé volt az egész erdélyi közgazdasági szellemiség melegágya. A közgazdasági gondolkodás megjelenítése az olyan nagyobb lapok vagy folyóiratok gazdasági rovataiban volt lehetséges, mint a *Magyar Kisebbség*, *Hitel*, *Brassai Lapok*, (a rövidéletű, 1932–33 között működő) *Erdélyi Közgazdaság*, *Keleti Újság*, *Korunk*, *Ellenzék*. A kommunista időszakban se milyen közgazdasági jellegű magyar nyelvű szaklap, semmilyen szerveződés nem volt, s a közgazdasági kérdések csupán a *Korunk*, *A Hét* vagy az *Előre* hasábjain eléggé korlátozottan kaptak helyet. Az intézményesülés lehetőségének hiányában közgazdasági írások, kiadványok készítése a magánműhelyek zárt ajtóinak mögött készülhettek. Ebben az időben a politikamentes írásnak nem volt helye a közmédiában.

Társaságunk (az RMKT) 1990. július 28-án Kolozsváron tartotta alakuló ülését. Lelkes fiatal közgazdászok kezdeményezésére Erdély tíz megyéjéből összegyűlt 27 küldött közgazdász, és kimondta az RMKT megalakulását, elfogadta alapszabályzatát, és megválasztotta a Társaság elnökét, alelnökét és titkárát dr. Kerekes Jenő ny. egyetemi tanár, Mikó Lőrinc, okl. közgazdász és Ördög Jutka okl. közgazdász személyében. Az országos vezetőség a szabályzatnak megfelelően demokratikus úton később megválasztott tisztségviselői lettek még: Vincze Mária, Gábor Monika, Karmazsin Ferenc, Müller Enikő, Szőke Erzsébet, Coltea Tibor, Kelemen Emőke, Somai József, Szécsi Kálmán, Lázár Anna, Debreczeni János, Ciotlăuș Pál, Ciotlăuș Judit és Vas Attila okleveles közgazdászok.

A kolozsvári bíróságon történt bejegyzése után (1990. augusztus 2.), Erdélyben sorra alakultak az RMKT helyi szervezetei. Ma már, néhány kivételtől eltekintve, Erdély valamennyi megyéjében, nagyobb városában működik RMKT helyi szervezet, szám szerint tizenhárom (Arad, Brassó, Csíkszereda, Gyergyószentmiklós, Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagybánya, Nagyvárad, Sepsiszentgyörgy, Szatmárnémeti, Székelyudvarhely, Temesvár és Zilah). Ezek mellett még megalakult és mint fiókszervezet működik az RMKT Ifjúsági Frakciója (1999-től) és a Babes-Bolyai Tudományegyetem közgazdasági karának tanárai és diákjai által szervezett fiókszervezetünk (2002-től). Minden helyi szervezet önállóan fejti ki tevékenységét a helyi igények és lehetőségek figyelembevételével, az alapszabályzatban foglalt célkitűzések teljesítése érdekében.

Az 1990 első felében civil szervezetként megalakult RMKT szerepet vállalt az erdélyi magyar közgazdász-társadalom szakmai integrálásában, szakmai képzésében, gazdasági tudományos bázis kialakításában. A szervezett szakmai tanácskozások, tudományos ülésszakok, tematikus vándorgyűlések, gazdag könyvtárállomány kialakítása, a nyolcadik éve megjelenő *Közgazdász Fórum*, szakkönyvek és szakszótár kiadása, kapcsolat kiépítése más országok tudományos intézeteivel és társaságokkal, nemzetközi konferenciákon való részvétel biztosítása, mind a Társaság tizenöt éves folyamatosan gazdagodó működését körvonalazza. A Társaság megalakulásakor jóváhagyott a lapszabályzat elfogadható keretet biztosított ugyan a működéshez, azonban a mai igényeknek és helyzetnek új kihívásai egy új alapszabályzat kimunkálását tette szükségessé. Az RMKT 2002. február 9-én tartott Küldöttgyűlése egy egészében felújított alapszabályzatot fogadott el. Ez a szabályzat kiegészíti a célokat és az azok megoldását szolgáló feladatokat, pontosítja a közgyűlés és a vezetőtestület hatáskörét, nagyobb teret biztosít gazdasági tevékenységre s a jövedelemforrások kihasználására, valamint lehetőséget nyit a területi fiókoknak jogi személyként való bejegyzésre és önálló működésre, ha azok úgy óhajtják.

Eredményeink tanúskodnak arról, hogy az új alapszabályzat hat pontjában kitűzött célok mindegyikében azóta is hatékonyan cselekedtünk, igen eredményesen: (1) A tagok szakmai képzésének szervezése tekintetében a későbbiekben ismert-

tett számtalan sikeres rendezvény, tanfolyam, szeminárium szolgálta a szakmai tudásszerzést; (2) A külföldi és belföldi szakmai intézetekkel, társaságokkal bővülő kapcsolatokról van számos tanúbizonyosság; (3) Gazdagodott és jelentős előrelépés történt az egyetemi és középiskolai oktatás támogatását illetően; (4) A gazdasági kutatói munka területén határozott előrelépést tettünk, amelyek észlelhetőek szaklapunk tartalmi gazdagodása tekintetében és a megjelent anyagok minőségében, új könyvek megjelenésében, könyvkiadásban, szakszótár készítésében; (5) Ösztönöztük tanulmányok és stratégiák kidolgozását a nemzeti és regionális, vidék és falu gazdasági fejlesztése területén; (6) Az európai uniós felzárkózás érdekében is cselekedtünk, legtöbb rendezvényünk tartalmazott ilyen jellegű előadásokat, tanácskozásokat, a *Közgazdász Fórum* pedig ezzel a témával kapcsolatos anyagokat jelentetett meg.

2. A Romániai Magyar Közgazdász Társaság a gyarapodás útján

1998-ban a Társaság életében jelentős fordulat állt be. Az országos vezetőség, nem kis erőfeszítés árán, saját forrásból és támogatásokból megvásárolt egy ingatlant, és saját tulajdonú székházat alakított ki. Ebben létrehozott egy irodahelyiséget, tanácskozótermet, könyvtárszobát, teakonyhát és fürdőszobát (aházhhoz még hozzátartozott a pince, padlás, kamra). A székházat 1998. január 24-én a helyi szervezetek képviselői, a hazai és magyarországi meghívottak jelenlétében avatta fel a Társaság. Ez év áprilisától ügyvezetőtitkárt alkalmaztunk, akinek a munkája láthatókonkrétsággal járult hozzá a Társaság szakmai tevékenységének fellendítéséhez. A teljesítmények sora új teljesítmények igényét vetette fel. A növekvő teljesítménykövetkeztében 1999 áprilisától még egy négyórás munkaidejű könyvtáros alkalmazására került sor.

Újabb erőfeszítések gyümölcseként 2000-ben beindultak a munkálatok a tetőtér beépítésére, mégpedig egy 40 négyzetméteres előadóterem és vendégszoba létrehozására. Ebből az alkalomból sikerült felújítani a székházat, s újabb befektetéssel egy 40–50 személyes előadótermet építettünk ki, amelyet 2001. október 21-én ünnepélyes keretek között felavattunk és használatba adtunk. Ma az épületben rendelkezésünkre áll egy irodahelyiség, egy tanácskozóterem, egy könyvtárszoba és most már egy előadóterem is (plusz teakonyha, fürdőszoba, pince, kamra). A 2002-es évben még egy jelentőset sikerült lépniünk a székház tekintetében. Az Új Kézfogás Közalapítvány támogatásával megkaptuk azt az összeget, amely a vendégszoba kialakításához volt szükséges. A munkálatokat el is végeztük, kész a vendégszobánk. Ebben segített nekünk Maros megye (fürdőszoba-felszereléssel), Gyergyó (perzsaszőnyeggel), Sepsiszentgyörgy (két rend ágyneműhuzattal), Szatmár (három asztallal). Az előadóterem kiépítésében a vendégszoba elkészítésének és berendezésének anyagi támogatásában a saját alapok mellett részt vett az Új Kézfogás Közalapítvány, személyes anyagi és szellemi hozzájárulásával Coltea Tibor RMKT pénzügyi alelnök, valamint Valkai Ferenc, Maros megyei fiókszervezetünk elnöke, de említésre méltó segítséget nyújtottak az RMKT gyergyószentmiklósi, marosvásárhelyi, sepsiszentgyörgyi és szatmárnémeti megyei fiókszervezetek is. A múlt évben saját alapokból és a Tipoholding vállalkozás segítségével befejeztük a régen tervezett központi fűtés bevezetését a kolozsvári székházba.

Jelenleg teljes infrastruktúra áll az ügyvezetés, valamint a rendezvények szervezői rendelkezésére (telefon, számítógépek, nyomtatók, fólia-és videovetítő, televízió, e-mail, weboldal stb.), annál inkább, hogy az Apáczai Közalapítvány támogatásával 2004-ben egy jól felszerelt (tíz gépből álló) számítógépes műhellyel állhatunk az igénylők rendelkezésére.

Elégtétellel állapítható meg, hogy saját székházunkban, együttműködve az ügyvezetéssel, a fiókszervezeteinkkel, kedvező feltételek teremtődtek tevékenységünk minőségi és mennyiségi munkájának gazdagításához. Eredményeinknek köszönhetően társaságunk az utóbbi években elhelyezkedett a romániai magyar közösség erősebb és jól működő civil szervezetei között. Ehhez hozzájárultak sikeres rendezvényeink, hagyományossá vált színvonalas vándorgyűléseink, részvételünk fontosabb gazdasági rendezvényeken, valamint a most már nyolcadik éve kéthavonta megjelenő és újabban tematikussá vált *Közgazdász Fórum*, ennek fokozatos fejlődése és más hasznos szakmai kiadványaink publikálása. Tehát emelt fővel, reményen felüli vagyonosodással, eredményesen ünnepelhetjük tizenöt éves társaságunk születésnapját.

Társaságunk tevékenysége terveinknek, vágyainknak megfelelően lendületben van, és jó irányban halad. Ennek bizonyítására a következő fejezetben közlünk tizenöt éves tevékenységünk eredményességének főbb mutatóit.

3. Az RMKTh iva táste ljesítése nyomában

3.1. Kapcsolatrendszer

Több bizonyság is tanúskodik Társaságunk külföldi és belföldi szakmai intézetekkel, társaságokkal kialakult bővülő kapcsolatairól.

Röviddel megalakulása után megpróbáltunk kapcsolatot teremteni belföldi és külföldi társszervezetekkel, intézményekkel, alapítványokkal. Ez nagyrészt sikerült is. Ily módon széles körű, igen hasznos kapcsolatot sikerült kialakítani a Magyar Közgazdasági Társasággal, az angol Királyi Közgazdasági Társasággal, a budapesti, a pécsi, a neuchateli, a windesheimi közgazdasági egyetemekkel, több gazdaságkutató intézettel (MTA Magyarországi Világgazdasági Kutató Intézete, a Finn Tudományos Akadémia Gazdaságkutató Intézete, a GKI Gazdaságkutató Intézet Rt., Pénzügykutató Intézet Rt., a Svájci Bankszövetség, Közép-kelet-európai Összehasonlító Gazdaságkutató Intézet – Bécs, az MTA Pécsi Gazdaságkutató Intézete stb.) és több alapítvánnyal. Ezek a kapcsolatok nagy segítséget jelentettek munkánk beindításában, a Társaságunk hatékony tevékenységéhez szükséges feltételek fokozatos megteremtésében (rendezvényeiken való részvétel, könyv és folyóiratok juttatása stb.).

Közel tíz éve személyes kapcsolatot teremtettünk neves román közgazdászokkal, akik közül az utóbbi időben többen részt vettek rendezvényeinken, értékes előadásaikkal hozzájárultak közgazdász vándorgyűléseink sikeréhez.

Kapcsolataink a társadalmi és szakmai szervezetekkel megfelelőek. Együttműködünk az Erdélyi - Múzeum Egyesület jog-, gazdaság- és társadalomtudományi szakosztályával, a Bolyai Társasággal, az EMT-vel, az RMGE-vel. Nagyon jó a kapcsolatunk a „Rajka Péter” Vállalkozók Szövetségével és a többi erdélyi vállalkozásfejlesztő központtal, a Magyar Közgazdasági Társasággal, a Corvinus Egyetemmel, a debreceni és pécsi tudományegyetemek közgazdaságtudományi karaival, a Budapesti Nemzetközi Bankárképző Központ Rt. -vel.

A Magyar Közgazdasági Társasággal (MKT) létezésünk kezdetétől folyamatos az együttműködés és tovább gazdagodott az utolsó években. A Magyar Közgazdász Társaság meghívására társaságunk 11–11 tagja vett részt az évente tartott magyarországi közgazdász vándorgyűléseken, ahol a gazdaságtudományok legkiválóbb szakembereit hallgathatták meg szervezetünk képviselői. Megkétszereződött a vándorgyűléseiken részt vevő közgazdászaink száma, folyamatos volt a kiadványcsere, magyarországi félként az MKT partneri minőséget vállalt több pályázat benyújtása esetén, vagy lebonyolítói szerepet vállalt a Magyarországon benyújtott pályázatokra. A debreceni Ady Akadémián részvételünk folyamatos volt. Társaságunk, a helyi szervezetekre arányosan lebontva, évről évre 30–40 közgazdászt és két-három előadót küldött a debreceni Ady Endre Akadémia nyári egyetemének kéthetes képzésére. Sajnáljuk, hogy ez a rendezvény időközben megszűnt. Jó kapcsolatot alakítottunk ki a Magyar Falufejlesztő Társasággal, melynek gyümölcse az évi ipoly melléki táborozás, amelyekre fiatalokat küldhettünk tapasztalatcserére. Az RMDSZ, a státustörvénnyel kapcsolatos hivatalos együttműködésen kívül, amely időközben meg is szűnt, nemigen igényelte a lehetőségekhez mérten a Társaságunk által képviselt szakmában rejlő szellemi potenciált. A 2004 nyarán létrejött *Párbeszéd a jövőért* RMDSZ-program keretében hasznos tárgyalásra került sor, azonban legtöbb esetben csak az ígéretelig jutottunk el. Véleményünk szerint az RMDSZ és RMKT közötti silány kapcsolatnak a vesztese az erdélyi magyar közösség. Az egyetemi központokkal, ahol magyar nyelvű oktatás folyik, és a szakoktatással foglalkozó tanárokkal folyamatos és hatékony a kapcsolattartás.

Mindezek mellett örömmel nyugtázzuk, hogy rendszeres kapcsolat alakult ki a Székesfehérvári és Egri Közgazdasági Társaság Megyei fiókokkal, a budapesti EURÓPA Akadémiával és számos hazai, valamint olyan külföldi vállalkozásfejlesztési szervezettel, mint a Felvidéken működő nagykaposi Regionális Vállalkozásfejlesztési Szövetség. Ez utóbbi meghívására részt vehettünk az Eger melletti Noszvaj De La Motte Kastély Oktatási Központjában 2003. november 5–7-én szervezett „A magyar-magyar gazdasági együttműködés fejlesztésének lehetőségei a Kárpát-medencében” című nemzetközi konferencián, valamint a 2004. május 19–20-án Kassán tartott „Magyar kis- és középvállalkozók együttműködési lehetőségei a Kárpát-medencében az EU bővítést követően” című nemzetközi konferencián.

3.2 Spontán fiatalítás

Számunkra nagyörömet jelent, hogy a fiatalokat sikerül hatékonyan ésszerűen bekapcsolni Társaságunk szervezési-szakmai-kutatói munkájába, mert számíthatunk az ifjak önszerveződésére, részvételére a konferenciák szervezésében, la-

punk anyaggyűjtésében, szerkesztésében és tanulmányokmegjelentetésében, valamint a képzésben.

A RIF (az RMKT Ifjúsági Frakciója), amely Szovátán tartotta 1998. november 13–15 között alakuló közgyűlését, új szint hozott a Társaságunk életébe. Ezt az évet igazi áttörésnek tekintjük ebből a szempontból is. Saját meghatározása szerint „A RIF a romániai magyar ifjú közgazdászok és gazdasági kérdések iránt érdeklődő fiatalok érdekvédelmi és szakmai csoportosulása. Az RMKT belső szerveződése, és annak céljaival összhangban fejt ki tevékenységét. Működését, az önszerveződés elvére alapozva, a helyi szervezeteken keresztül igyekszik kifejteni. Célkitűzése: a romániai magyar ifjú közgazdászok, gazdasági kérdések iránt érdeklődő fiatalok szakmai tevékenységének összehangolása és bővítése, valamint szakmai kapcsolatok létrehozásának elősegítése. A RIF tevékenysége: szakmai rendezvények szervezése, továbbképzési lehetőségek felkutatása és terjesztése, pályakezdeményező szakmai és információs támogatása, gazdasági információs adatbázis létrehozása, szakmai publikációk megjelentetése”. Megalakulása óta élénk tevékenységről tett tanúbizonyságot, több rendezvénynek volt a gazdája.

A RIF számos országos szakmai tanácskozást szervezett, hazai és külföldi neves eladókkal. Örvedetes, hogy gazdag működésében biztosítva látjuk a társaságunk tevékenységének további folytatását.

Torockón 1999 márciusában megszervezték az Ifjú Közgazdászok Találkozóját, ahol megválasztották vezetőségüket. Ugyanitt szakmai előadásokat tartottak neves bel- és külföldi előadók a vállalkozástechnológiákról és a külföldi beruházások lehetőségéről Romániában. A II. Ifjú Közgazdász Találkozót 2000. március 17–19. között tartotta a RIF Szovátán a marketing témakörben neves külföldi és belföldi előadókkal, majd a RIF csíkszeredai helyi szervezete, az országos vezetőség közreműködésével, 2001. március 22–25. között, Csíksomlyón szervezte meg a III. Ifjú Közgazdász Találkozót. A rendezvény központi témája a „Hitelezés és alternatív finanszírozási lehetőségek”. A „Lenni, vagy nem lenni a Világhálón?” mottó fémjelezte a 2001. május 18–20. között Kolozsváron megrendezett e-business konferenciát, amelynek szervezői a Romániai Magyar Közgazdász Társaság Ifjúsági Frakciója (RIF) és a Kolozsvári Közgazdász Klub (KGK) voltak.

Ugyanebben az időszakban (2001. június 30. és július 8. között) az ausztriai EYE Network Ifjúsági Szervezet (European Youth Exchange) támogatásával a RIF nyolc tagja részt vett a St. Pöltenben (ausztriai kisváros) szervezett „Here We Come. How to Increase Youth Participation in the Construction of Europe” című szemináriumsorozaton. Az EYE Network, egy független civil szervezet, mely tevékenysége következtében elnyerte az Európai Unió elismerését és támogatását. A RIF részéről jelen lévő fiatalok aktívan részt vettek a megbeszéléseken és a heves vitákban, és szoros kapcsolatokat kötöttek a résztvevő ifjakkal. A 2001-ben az EYE Network által szintén Ausztriában szervezett másik nemzetközi konferenciáján részt vett Romániából négy ifjú magyar közgazdász.

A Romániai Magyar Közgazdász Társaság szervezésében a budapesti székhelyű Szinergia Projekt Menedzsment Kft. vezető munkatársai másfél napos interaktív projektmenedzsment szemináriumot szerveztek (elsősorban a fiatal közgazdászoknak) 2001. november 16–17 között Kolozsváron a Bethlen Kata Diakóniai Központban. A szeminárium témakörei: a projekt mint feladatmegoldó eszköz; a projekt valós céljainak feltárása és ismertetése; a teljesíthető terv elkészítésének legfontosabb lépései; az emberi sokszínűség erőforráskénti felhasználása a projektben; a projektvégrehajtás kézbentartása.

Ékesen szóló bizonyítéka a felpozícionált romániai magyar ifjú közgazdász-társadalom érdeklődésének és munkájának a Befektetés-elemzés és kockázatkezelés invokációval fémjelzett, 2002. március 2–3-án Kolozsváron megrendezett ifjúsági közgazdász-konferencia. Ennek legnagyobb érdeme, hogy a rangos előadók és meghívottak mellett eredményesen sikerült egybegyűjtenie a romániai magyar ifjú közgazdászok társadalmát. Az RMKT Ifjúsági Frakciója (RIF) által szervezett szimpózium minden korosztályt megmozgató, a Bethlen Kata Diakóniai Központban szervezett előadásra előzetesen háromszáz jelentkező nyújtotta be részvételi szándékát. Emellett neves személyiségeket, a pénzügyi szakma kiváló képviselőit sikerült előadónak meghívni. Ez gyakorlatilag azt eredményezte, hogy az előadásokat kivétel nélkül óriási érdeklődés kísérte. Előadók: dr. Búza János, a magyarországi Gazdaság- és Társadalomtörténeti Kutatócsoport vezetője, Horváth Krisztina, a Raiffeisen Bank budapesti fiókjának vezérigazgató-helyettese, aki „A kockázat alapú árazás a vállalati hitelezésben” című előadásában a kereskedelmi bankok által felvállalt befektetések kockázatáról beszélt. A zsúfolásig telt Bethlen Kata Diakóniai Központ dísztermében kb. 350 fiatal élénk érdeklődéssel követte Bokros Lajos volt magyar pénzügyminiszternek, a világbank Pénzügyi Tanácsadó Irodája akkori igazgatójának előadását. Neményi József, a Román Versenytanács államtitkára a versenypolitika céljairól értekezett, Horváth Zsolt, a Budapesti Értéktőzsdé (BÉT) ügyvezető igazgatóhelyettese „Koc-

kázatkezelés-lehetőségek a Budapesti Értéktőzsdén” című előadásában a BÉT működését ismertette. Dr. Odry Ágota, a magyarországi Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének (PSZÁF) ügyvezető igazgatója a pénzügyi, banki, nyugdíj- és biztosítási pénztárak felügyeletéről tartott jól dokumentált, rendkívül érdekes előadást. Szabó Géza, a Román Nemzeti Bank (BNR) nagyváradi kirendeltségének osztályvezetője, a Giro Rt. igazgatója a Romániában olyannyira ismeretes bankpánikról, a csődök bekövetkeztének okairól tájékoztatta a résztvevőket. A célszerűen és zavartalanul lezajlott nagyszerű konferencia a szombat estére szervezett közgazdász álarcosbállal zárult.

Negyedik alkalommal, 2002. április 12–14. között szervezte Félixfürdőn a hagyományos évi vándorgyűlést az üzleti protokoll témakörben, majd a RIF 2003. március 28–30-a között, az aradi helyi szervezettel közösen szervezi az V. Ifjú Közgazdász Találkozót, melynek központi témája „Esélyek és kihívások az EU-s csatlakozás előtti turizmusban”. Szintén a vándorgyűlései sorozatában, „A fejlődő gazdaságok bankrendszerének modernizációja” címmel, a RIF 2003. május 31-én, Társaságunk udvarhelyszéki fiókjának patronálásával, nagyszerű rendezvényt tartott Kolozsváron, amelynek anyagát a *Közgazdász Fórum* különszámában, 2003. július, VI. évfolyamának 3. számában teljes egészében közölte, majd a RIF országos szervezete a székelyudvarhelyi szervezettel közösen 2004. május 14–16-a között Székelyudvarhelyen szervezte meg a VI. Ifjú Közgazdász Találkozót. A találkozó témája: „Vállalkozunk fiatalon az EU küszöbén.” Ez évi vándorgyűlésük Sepsiszentgyörgyön lesz június első napjaiban.

A RIF 2001-től kezdődően most már minden év decemberében rendszeresen megszervezi Kolozsváron a nagy sikernek örvendő vállalkozók estjét. Az utóbbi rendezvényeken már 100 körül volt a vállalkozók száma.

3.3. Rendezvényeink

A tagok szakmai képzésének szervezése tekintetében az alábbiakban ismertetett számtalan sikeres rendezvény, tanfolyam, szeminárium szolgált a szakmai tudásszerzést.

Rendezvényeink között fontos helyet foglalnak el az időszerű gazdasági-pénzügyi kérdéseket taglaló, az 1991 óta évente rendszeresen megrendezett közgazdász-vándorgyűléseink. Ezek ma már a romániai magyar közgazdász társadalom eseményszámbamenő rendezvényeinek számítanak. Elsőilyenszerű rendezvényünket meglehetősen szerény körülmények között rendeztük Szárhegyen (1992), majd jobb feltételekkel Sepsiszentgyörgyön (1993), Hargitafürdőn (1994) Szovátán (1995), Kolozsváron (1996), Székelyudvarhelyen (1997), majd Félix-fürdőn (1998) és Szatmárnémetiben (1999) történt az áttérés, amikor az előző évek 70–80 résztvevőjével szemben már évenként 200 körüli volt a résztvevők száma, zömében fiatal közgazdászok. A soron következőket, a kilencediket, a Gyilkos-tónál (2000), majd Sepsiszentgyörgyön (2001), Csíkszeredában (2002), Marosvásárhelyen (2003) és Kolozsvárott (2004) tartottuk. Ez évi XIV. vándorgyűlésünk szintén Székelyudvarhelyen lesz szeptember 24–26-án „Gazdaságpolitikai alternatívák – Románia felzárkózási esélyei címmel”. Vándorgyűléseinken mindig a gazdasági élet legidőszerűbb kérdéseinek megvitatását tűzzük napirendre (a privatizáció, a piacgazdaságra való áttérés sajátos problémái, nehézségei, napjaink marketingje, gazdaság-euró régiók, monetáris politikák, adópolitikák, európai uniós fezzárkózás). A vitaindító előadások megtartására neves magyarországi szakembereket sikerült megnyernünk: Balázs Pétert, Magyarország akkori németországi nagykövetét, Bokros Lajos volt magyar pénzügyminisztert, Baráth Etele országgyűlési képviselőt, Halm Tamást, az MKT főtitkárát, Hunya Gábort, a bécsi Összehasonlító Közgazdasági Kutatóintézet főkutatóját, Mizsei Kálmánt, a Magyar Tudományos Akadémia Nemzetközi Gazdaságkutató Intézet igazgatóját, Kovács Álmos MNB-alelnököt, Lörincziné Istvánfi Hajna tszv. egyetemi tanárt, Nárai Lászlót, a Budapesti Állami Pénz és Tőkepiaci Felügyelet elnökhelyettesét, Fecser Ildikót, a Budapesti Értéktőzsdé főosztályvezetőjét, Veres Józsefet, az MKT volt elnökét, tszv. egyetemi tanárt, Kerekess Sándort, a budapesti Környezetvédelmi Intézet igazgatóját, Pitti Zoltánt, a Corvinus Egyetem professzorát, Török Ádámot, az MTA levelező tagját, a veszprémi és budapesti egyetem professzorát, Horváth Gyulát, a Pécsi Gazdaságkutató Intézet igazgatóját, Kékesi Lászlót, a Magyar Pénzügyminisztérium államtitkár-helyettesét, Polgár Pétert, a Pest megyei APEH igazgatóját, Fazekas Károlyt, a budapesti Közgazdaságtudományi Intézet igazgatóhelyettesét és másokat.

A román meghívottak igen fontos információkkal gazdagították vándorgyűléseink résztvevőit, s már tíz éve nem hiányoznak a román előadók sem vándorgyűléseinkről (Vasile Cernea egyetemi professzor Temesvárról, Valentin Lazea, a Román

Nemzeti Bank aligazgatója, Radu Mihai egyetemi professzor Bukarestből, Leonard Orban államtitkár Bukarestből, Dan Manoleli egyetemi professzor Bukarestből, Maria Bîrsan egyetemi professzor Kolozsvárról, Constantin Popescu egyetemi professzor, dékán Bukarestből, Doina Leonte, a Román Pénzügyminisztérium főtitkára, Nini Săpunaru, az országos Vámigazgatóság vezérigazgatója).

Vándorgyűléseink sikeréhez egyre több hazai ismert szakember is hozzájárult: Vincze Mária egyetemi tanár, Birtalan Ákos, Vida Gyula országgyűlési képviselő, Bodó Barna egyetemi előadótanár, Tövissi József ny. egyetemi tanár, Vorzsák Álmos egyetemi tanár, Czédli József, Ilfov megye volt alprefektusa, Kolumbán Gábor, Hargita megye tanácsának volt elnöke, Gáll Ödön okl. mezőgazdász, az Erdélyi Faluturizmus elnöke, Pillich László, Somai József, Vincze György okl. közgazdászok, Mócsy Ildikó, EMTE előadó tanára, Domokos Ernő, a sepsiszentgyörgyi főiskola igazgatója, Péter Gábor, a sepsiszentgyörgyi SKR Consulting Co igazgatója, és mások.

Két vándorgyűlésünk (Hargitafürdő, Félix-fürdő) előadásait magában foglaló külön kiadványunk jelent meg eddig *A privatizáció időszerű kérdései* és *Gazdaság – Euró régiók* (1999) címmel. A vándorgyűléseinknek az olvasóink érdeklődésére számottevő jelentősebb előadásai megjelentek a *Közgazdász Fórumban*.

Avándorgyűlések résztvevői számának fokozatos növekedése azt igazolja, hogy e rendezvények iránt egyre nagyobb érdeklődés mutatkozik az erdélyi közgazdászok és a gazdaságban érdekelték részéről. Külön öröm számunkra, hogy a fiatalság körében népszerűek lettek a vándorgyűléseink, amelyet az ifjúság egyre nagyobb számú jelenléte igazol.

Az utóbbi évek tematikája vonzó szakmai élményt nyújtott a vándorgyűlésünk iránt érdeklődők számára: *Gazdaság, Euró régiók* (1998); *A privatizáció időszerű kérdései és „Gazdaság – Euró régiók”* (1999); *Adópolitika* (2000); *Vállalkozásfejlesztés – Környezetgazdálkodás* (2001); *Az európai uniós csatlakozás – elvárások, kockázatok* (2002); *Humán erőforrás, mint modernizációs tényező a XXI. század elején* (2003); *Modernizáció a gazdaságban – növekedési kilátások, felzárkózási esélyek* (2004).

Örömmel emlékezünk vissza az utóbbi évek alábbi rendezvényeire:

2000. november 7-én „Erdély helye Románia gazdaságában” címmel dr. Kerekes Jenő, Társaságunk tiszteletbeli elnöke tartott előadást a Kolozsvári Népfőiskola keretében. A szép számban összegyűlt hallgatóság érdeklődéssel hallgatta az erdélyi gazdasági értékeket bemutató előadást.

2001. november 7-én a RIF szervezésében az Apáczai Líceumban sor került a „Marketing az Interneten” című előadásra. Kelemen Attila, a Transindex főszerkesztője adott egy kis ízelítőt arról, hogyan lehet az interneten pénzt csinálni. Elhangzott, hogy az interneten kétféleképpen lehet üzletelni: 1. Virtuális üzletben kínálni a termékeinket/szolgáltatásainkat (főleg az utóbbiakat). 2. Egy érdekes tartalmú honlapot működtetni (virtuális újság/portál stb.), hogy naponta minél több embert vonzzon, és ezután a reklámhelyet eladni.

Széchenyi ünnepség 2001. október 21-én Kolozsváron: az RMKT megemlékezést szervezett Széchenyi születésének 210. évfordulója alkalmából. Előadást tartottak: Egyed Ákos: „Széchenyi és Erdély”; Péter György: „Gróf Széchenyi István, a magyar nemzetgazdaságtan megteremtője”; Csetri Elek: „Széchenyi szabadságeszméi és barátsága Wesselényivel”; Somai József: „Brassai Sámuel írásai Széchenyi védelmében”. Ebből az alkalomból ünnepélyes keretek között felavattuk a padlás-térből kialakított látványos előadótermet, és Brassai Sámuel nevével fémjeleztük.

2004. május 29-én az Erdélyi Múzeum - Egyesület (EME), a Romániai Magyar Közgazdász Társaság (RMKT) és az Erdélyi Magyar Műszaki Társaság (EMT), az Erdélyi Múzeum-Egyesület előadótermében megemlékezést tartott Szentkirályi Zsigmond születésének 200. évfordulója alkalmából. A neves közgazdász, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, bányamérnök, bányatanácsos, erdélyi bányakapitány, munkásságának ismertetését követően koszorút helyeztek el sírján a Házsongárdi temetőben.

„Rossz pénz – jó pénz” tantárgy-vetélkedőt szerveztek 2001. szeptember-október folyamán Szamosújváron középiskolások számára. A vetélkedő célja: a gazdasági tantárgyak gyakorlatorientáltsága; a magyar középiskolai gazdasági tanítás nehézségeinek és akadályainak a felmérése; a „kisközgazdák” társadalma önbizalmának a kialakítása. A verseny szakmai irányítását Kerekes Jenő és Birtalan Ákos felügyelte, és Társaságunk a 15 döntős mindegyikét könyvjutalommal díjazta.

Az említett rendezvények mellett még sor került számos képzési formának a megszervezésére, amelyek az országos elnökség, a RIF vagy a fiókszervezeteink részéről történtek, de a helyszűke és adathiány miatt jelen beszámolóban ezt nem áll módunkban feltüntetni.

3.4. Képzés, oktatás

Amint már jeleztük az előzőekben, különösen gyümölcsöző volt és jelenleg is sokoldalú az együttműködésünk a magyarországi testvérszervezetünkkel, a Magyar Közgazdasági Társasággal, valamint a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államtudományi Egyetemmel (Corvinus Egyetemmel). Ettől a két intézménytől kapott hathatós segítséggel, közvetlenül megalakulásunk után, már 1990 őszén Erdély négy városában (Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Nagyváradon és Székelyudvarhelyen) 16 (4 x 4) előadásból álló előadássorozatot tartottak meghívottaink. Ezeket nagyszámú (összesen közel 500 fős) hallgatóság előtt a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, a Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutató Intézete és más intézmények neves szakemberei tartották a gazdasági nyitás, a piacgazdaságra való áttérés témaköréhez tartozó igen értékes, és az átalakulást érintő, az erdélyi magyar közgazdászok számára rendkívül hasznos előadásokat. Társaságunk szakmai továbbképzését, a gazdaság időszerű kérdéseinek megvitatását, megismerését szolgálták és szolgálják Erdélykülönböző városaiban többé-kevésbé rendszeresen szervezett előadások, vitafórumok, megbeszélések, amelyeken meghívott hazai és magyarországi neves szakemberek közreműködésével elsősorban Társaságunk tagjai, de más, a gazdaság iránt érdeklődők számára is szakmai ismereteik gazdagítását szolgálták. A meghívott előadók közül csak néhányat említünk: Csákány Béla, Bokros Lajos, Száz János, Bogáti Zoltán, Pitti Zoltán, Péter Gábor, Kovács Sándor, Kindler József, Csanádi András, Kiss Ferenc, Kerekes László és mások.

Társaságunk számára a fiatal közgazdászok képzése és továbbképzése állandó feladatot és foglalatosságot jelentett és jelent. Ebből az alkalomból megemlítenek néhányat az e célt szolgáló rendezvényeink közül:

- A Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem segítségével, a Magyar Pénzügyminisztérium támogatásával 1991. március 10–13. között hatvan fiatal erdélyi közgazdász Budapesten rendezett gazdasági fórumon (tanfolyamon) vett részt. Az előadásokat neves egyetemi tanárok, kutatók, üzletemberek tartották az átmeneti gazdaság legégetőbb, időszerű kérdéseiről.

- 1993 szeptemberében a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem pénzügytani tanszéke, a Bankártovábbképző Rt. közreműködésével, kéthetes intenzív bankártovábbképző tanfolyamot szervezett, melyen ötven, bankszakmában dolgozó fiatal erdélyi közgazdász részvételét biztosítottuk. Máskülönben évek óta, a budapesti Bankártovábbképző Rt. jóvoltából, pénzintézeteknél dolgozó fiatal erdélyi közgazdászok egész sora vehetett részt intenzív bankártovábbképző tanfolyamokon.

- Ugyancsak a fiatal közgazdászok továbbképzését szolgálta először a 24 erdélyi fiatal számára a Budapesti Közgazdasági Egyetemen négy féléves posztgraduális képzésen való részvétel biztosítása 1993–1995-ben, majd 1996–1997-ben 36 fiatal vállalkozó és vállalkozni szándékozó számára Nagyváradon és Budapesten rendezett héthetes intenzív szakmai képzés. A képzések végén a sikeres vizsgázók a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem által kiállított diplomát vehették át. Mindkét sikeres képzés a budapesti és kolozsvári Bölöni Farkas Sándor Alapítványok gyümölcsöző együttműködésének eredménye, amelyeknek a megvalósításában jelentős szerepet vállaltak Chikán Attila és Kocsis Károly budapesti egyetemi oktatók. Ennek a képzésnek a hasznélvezői ma a gazdasági élet fontos területein (kormány, felsőoktatás, magas pénzügyi vagy menedzsment tisztségekben) dolgoznak.

- Kolozsvári szervezetünk, a csíkszeredaiak hathatós segítségével, ugyancsak a fiatal közgazdászok számára 1997. július 7. és 15. között, Hargitafüredőn, „Tőzsde és pénzpiac” címmel, sikeres brókerképző tanfolyamot szervezett, melyen 22, többségében pénzintézeteknél dolgozó, fiatal közgazdász vett részt. A tanfolyamon nagy tekintélyű magyarországi szakemberek tartották az előadásokat és vezették a szemináriumokat.

- Ide sorolhatnánk még azokat a lehetőségeket is, amelyeket társszervezetek, alapítványok segítségével ugyancsak fiatal közgazdászok számára biztosítottunk, hogy részt vehessenek különböző országokban közgazdász fórumokon, konferenciákon, tanfolyamokon, szemináriumokon. Csak néhányat említünk meg ezek közül: Németország: egyhetes tanulmányút (az RMDSZ segítségével), Svájc (a Neuchateli egyetemen kis- és középvállalkozók számára rendezendő tanfolyamok szervezői részére tartott három hónapos felkészítő), a Soros Alapítvány rendezésében egy-egyhetes környezetvédelmi-kozgazdasági tanácskozás Prágában. Ugyancsak a Soros Alapítvány támogatásával Kortovóban (Lengyelország), a lengyel Báthory István Alapítvány által rendezett négyhetes mikro- és makrogazdasági problémákkal foglalkozó tanfolyam, a Keresztény Demokrata Akadémia által Budapesten, angol nyelven megrendezett tanácskozás, melynek témája „Gazdasági programok az új demokráciák részére” volt. Ezeket a programokat egy-két tagunk vehetett részt, legtöbb esetben pályázat alapján, a kiválasztást a szervezők végezték.

– Hasonló jelentőségű volt az ENSZ Mezőgazdasági és Élelmezési Szervezete (FAO), a Babeş-Bolyai Tudományegyetem (BBTE) Közgazdaságtudományi Kara és a Romániai Magyar Közgazdász Társaság (RMKT) által „A mezőgazdaság és vidékfejlesztésben jártas csoportok és szervezetek intézményes fejlesztése” címmel 2001. május 29–30-án Kolozsváron, a Bethlen Kata Diakóniai Központban szervezett kétnapos nemzetközi tanácskozás is. A rendezvény célja az erdélyi falu és mezőgazdaság lehetőségeinek és nehézségeinek a felmérése, illetve a létező szervezetek és intézmények erősségeinek és gyengeségeinek az elemzése; a nemzetközi tapasztalatok megismertetése; a FAO által nyújtott tanácsadási lehetőségek széleskörű terjesztése, a szakmai képzés iránt érdeklődőkkel való kapcsolatfelvétel lehetőségeinek felmérése volt.

– Szamosújváron a középiskolások számára „Rossz pénz – jó pénz” 2001. szeptember–október folyamán szervezett tanárgyvetéledőt anyagilag támogattunk, amely tagjaink szakmai közreműködésével zajlott.

A szakoktatás 1999. novemberi országos bővített elnökségi ülése igen fontosnak tartotta a szakoktatás minden szintű támogatását. Kiszállásaink alkalmával (Arad, Temesvár) a helyszínen elemeztük, és megoldást kerestünk a szakoktatás nyomásztó kéréseire.

A hazai szomorú valóság ismeretéből kiindulva, a Romániai Magyar Közgazdász Társaság rendszeresen módszertani képzést szervez elméleti és közgazdasági középiskolákban közgazdasági szaktantárgyakat magyar nyelven tanító tanároknak.

Egy megnyert Apáczai Alapítványi pályázati támogatásból három központban (Kolozsvár, Arad, Szováta) 4–4 napos továbbképzőt szerveztünk a középiskolai gazdasági szakoktatásban tanító tanárok számára módszertani, szakmai előadásokkal, didaktikai eszközök használatával és beszédkézség-fejlesztéssel kapcsolatos képzés formájában. Ez a típusú oktatás 2002. október 5-én kezdődött „A közgazdasági tantárgyak tanításának módszertana, az iskolamenedzsment és marketing aktuális kérdései” témával.

Az első, összesen 12 napos képzéssorozat október–novemberben volt Kolozsváron, Szováta és Aradon. Az RMKT vezetősége előtt ismeretese azok a nehézségek, melyek a hazai magyar tannyelvű oktatásban ezen a területen léteznek: egyrészt a hazai magyar nyelvű tankönyv hiánya, másrészt a létező tanárhiány. A képzés célja hatékonyabbá tenni a gazdasági oktatást, hozzájárulni a tanulók gazdasági és szociális kompetenciájának fejlesztéséhez, kiegyensúlyozott, szakmai önbizalommal rendelkező versenyképes fiatalokat nevelni.

Az RMKT 2003-ban folytatja a továbbképzést, új módszertani technikák bemutatásával. A képzés új iránnyal bővült: az iskolamenedzselés és -marketing kérdésével is foglalkoztunk. A képzést három városban szerveztük, október–november folyamán. Ez a képzés is, az Apáczai Közalapítvány támogatásával, az előző évi program kiegészített változatával, a gazdasági szakoktatásban dolgozó és bedolgozó tanárok számára módszertani továbbképző folytatása volt. A továbbképzőt a Társaság ügyvezetése Erdély három városában, Kolozsváron (október 15–18.), Nagyváradon (október 23–26.), valamint Csíkszeredában (november 6–9.) szervezte meg. A képzésen jelenlévők száma meghaladta a százat. A rendezvény követett céljai: a magyar nyelvű gazdasági szakoktatás hatékonyabbá tétele; a szaktanárok ösztönzése, hogy a gazdasági szakoktatás hatékonyabbá váljon; a cél elérése érdekében képezzék magukat; vállalják a magyar nyelvű tankönyvek szerkesztését és szakirodalom kialakítását; küzdjenek a gazdasági szakosztályok és szakiskolák megmaradásáért.

A továbbképző során elvárt eredmények közé a következőket sorolhatjuk: Erdély-szinten egy jól felkészült közgazdaságtant oktató tanári csapat kiépítésének követése, a legújabb módszertani technikák alkalmazása a gazdasági oktatásban; a frissen végzett vagy végzős egyetemisták közül új tanárok bevonása az oktatásba; a tanárok érdekeltté tétele egységes magyar nyelvű gazdasági tankönyvek kiadásában; a szakoktatás szervezettebbé tétele, kapcsolatok kialakítása az iskolák között, illetve a civil szféra és a vállalkozói réteg bevonása a gazdasági szakoktatás támogatásába; egy olyan oktatási szerkezet kiépítése, amely hozzájárul a versenyképesség kialakításához, amely válaszolni tud a gazdasági fejlődés igényeire, és igazodni tud a munkaerő piaci keresletéhez; kiegyensúlyozott szakmai önbizalommal rendelkező fiatalok nevelése.

A képzés záróakkordjaként „A közgazdasági tantárgyak tanításának módszertana és az iskolamenedzsment és -marketing aktuális kérdései” címmel tanácskozást is szerveztünk. Ugyan ezeket a célokat követve, az RMKT 2003. november 22-én Kolozsváron, az Apáczai Közalapítvány támogatásával, a gazdasági szakoktatás terén tevékenykedők részvételével tanácskozást szervezett. A rendezvény célja: összpontosítani a magyar nyelvű gazdasági szakoktatásban felmerülő aggasztó problémákra, s azokra megoldásokat keresni. A tanácskozáson bemutatásra került a magyarországi és romániai oktatáspolitika az egye-

tem előtti szakképzésben, az iskolák tapasztalatai, a gazdasági kultúra kialakításának fontossága, a gazdasági oktatás módszertani és pszichológiai vonatkozásai, illetve a gazdasági szakoktatás gondjai. A Társaság ezutóbbi programja igen hasznosnak bizonyult, azonban messze elégtelen az erdélyi magyar gazdasági szakoktatás mai hiányai miatt.

3.5. Kutatás, kiadványok

Az RMKT tizenöt éves, és ez alatt az időszak alatt a kutatásfejlesztés kérdése mindig prioritás volt számára. A Társaság fő célkitűzése a közgazdászok vagy a gazdasági kérdések iránt érdeklődők gazdasági kultúrájának fejlesztése. Ehhez kapcsolódik fő feladatunk is: a közgazdaságtan kutatása, oktatása, népszerűsítése.

Az utóbbi években a kéthavonta megjelenő lapunk, a *Közgazdász Fórum* kutatásintegráló szerepet játszott, s láthatóan élénkült Társaságunk szellemi élete, fellendült a kutatási munka. Ezen a területen határozott előrelépést tettünk: szaklapunk tartalmi gazdagodásának és a megjelent anyagok minőségének javulása tapasztalható. Szándékunk az volt, hogy elsősorban Társaságunk tagjainak negyedévente a közgazdászokat és gazdasági szakembereket érintő híreket, információkat szolgáltatson. Rövidesen bővült lapunk tematikája újabb és újabb, a szakmát érintő területekkel, s már a második számban szakmai írások is megjelentek, akkor azonban még nem tudtuk, hogy bátortalan kezdésünknek mi lesz a sorsa.

Megjelenésekor célul tűztük ki, hogy lapunkat rendszeressé tesszük, egyfelől a tájékoztatás hatékonnyá tételéért, másfelől pedig hogy fórumot teremtsünk azok számára, akik szakmai kérdéseket kívánnak közölni.

Az általános tájékoztatás mellett, a konkrét szakmai írások terét megnöveltük, és helyet biztosítottunk minden olyan közgazdász számára, aki közérdekű szakmai véleményt, kutatásainak eredményét óhajtott a lap hasábjain közzétenni. Reméltük, hogy tagjaink élnek ezzel a lehetőséggel, azzal a tudattal cselekedve, hogy munkájukkal hozzájárulhatnak közgazdásaink jobb szakmai tájékoztatásához, talán a hazai közgazdaságtan fejlesztéséhez is. Szeretnénk, ha lapunk hírterjesztő feladata mellett a szakmai, tudományos műhely szerepét is betöltené. Ezúttal elmondhatjuk, hogy szerény kezdeményezésünk nem volt hiábavaló.

Az 1998-ban indult *Hírlevélben*, amely az 1999/II. évfolyam 4. számától kezdődően *KÖZGAZDÁSZ FÓRUM* néven kéthavonta jelenik meg 16, majd 28 és ma 32 oldallal, több helyet tudunk biztosítani szakmai és tudományos írásoknak.

A *Közgazdász Fórum* VIII. évfolyama 3. számánál tart, indításától (1998-tól) összesen 41 szám (ezt a számot is beszámítva) látott napvilágot. A rendszeres megjelenés mellett 2003 nyara óta öt különszámot is sikerült kiadnunk, amelyből négy szám egy-egy tudományos konferencia előadásait tartalmazza a következő témákkal: „A fejlődő gazdaságok bankrendszerének modernizációja”; „Humán erőforrás, mint modernizációs tényező a XXI. század elején”; „Összefogás a vidékfejlesztés érdekében az EU-s csatlakozás folyamatában”; „Modernizáció a gazdaságban – növekedési kilátások, felzárkozási esélyek”, valamint kilenc tanulmányt tartalmazó különkiadásban foglalkoztunk „Egy új szövetkezeti mozgalomért” címmel a vidékfejlesztés egyik legégetőbb kérdésével, a szövetkezetesítéssel.

Szerkesztőségünknek akadémiai tagok, kültagok, levelező tagok, egyetemi tanárok, kutatók, doktorandusok küldik anyagaikat. A lap profilját a tudományos és szakmai tanulmányok jelzik. A szerkesztőség prioritásnak tekinti a közgazdasági gondolkodás terén fontos szerepet játszó erdélyi személyiségek ismertetését, a szakoktatás történetét, régiós vagy kistérségi, bank- és pénzügyről szóló elméleti és szakmai elemzéseket, a szövetkezetek történetét, gazdaság és erkölcs, az európai integráció, az euró és hatása, a környezetgazdálkodás, a kistérségek elemzését, illetve a gazdasági élet más fontosabb területeit. Lapunkban eddig száznál több időszerű, alapfontosságú gazdasági kérdéstről szóló írás jelent meg, amely egytől-egyig komoly kutatói munka eredményének tekinthető.

Úgy hisszük, hogy a *Közgazdász Fórum* Társaságunk életébe új színt hozott, éppen ezért a jövőben is támogatni fogjuk fennmaradását, fejlesztését, tekintettel arra, hogy színvonala emelkedőben van, és az iránta való érdeklődés az utóbbi időben láthatóan megnövekedett. Lapunkból nem hiányzik az aktuális gazdasági törvénykezés rövid ismertetése, és a beszámoló, hírek a nagyobb jelentőségű gazdasági vonatkozású eseményekről.

A könyvkiadásban sikeres lépést jelentett *Az erdélyi magyar gazdasági gondolkodás múltjából* című tanulmánykötet 2001-ben kiadott első része, valamint ez év őszén megjelent II. kötete, amelyek összesen 655 oldalon, az erdélyi magyar gazdasági gondolkodás múltjának általános elemzése mellett, olyan 25 erdélyi személyiség bemutatását tartalmazzák, akik meg-

határozó módon járultak hozzá az erdélyi magyargazdasági gondolkodáshoz és a gazdaságtudományok fejlődéséhez. Néhányat említünk a neves személyiségek közül: Wesselényi Miklós, Bölöni Farkas Sándor, Brassai Sámuel, Mikó Imre, Balázs Ferenc, Pethe Ferenc, Szentkirályi Zsigmond, Orbán Balázs, Kós Károly, Jakabffy Elemér és mások, akiknek ilyen téren játszott szerepét eddig alig ismerték. A két kötet megjelenésében nagyszerepet játszott a közgazdászok és történészek között kialakult kitűnő kapcsolat. Ennek köszönhető a 2003-ban történészeinkkel karöltve megjelentetett *Széchenyi és Erdély* című kötetünk, amelynek, akárcsak az előző két kötet esetében, Péter György és Somai József közgazdászok mellett Csetri Elek és Egyed Ákos akadémikusok nemcsak szerzői, hanem egyben a szerkesztőbizottság tagjai is.

Ami a *Román–magyar gazdasági szakszótár* kiadását illeti, már a befejező munkálatoknál tartunk. A terv szerint a nyár folyamán megjelenhet a kb. 15–16 000 szót tartalmazó szakszótár. A munkálatokban több mint húsz szakember, egyetemi tanár és gyakorló közgazdász vett részt.

Az RMKT a 2003-as év folyamán kutatói tevékenységet indított a szövetkezeti intézményrendszer társadalom- és gazdaságtörténeti jelentőségének feltárására és a kutatás eredményeinek Erdélyre való alkalmazására. Az RMKT tizenhárom tagból álló szövetkezeti kutatócsoportja azzal a céllal alakult, hogy a szövetkezeti intézmény típusait, valamint erdélyi előzményeit és újraalakulásának körülményeit interdiszciplináris (jogi, közgazdasági, szociológiai, történelmi) megközelítésben feltárja, és szakmai vitákra bocsássa munkamegbeszélések, workshopok, konferenciák keretében. A kutatás első fázisa egy 400 oldalas kötet kiadása lesz. Fejezetei: A szövetkezetek kialakulásának társadalmi és gazdasági körülményei (Csetri Elek, Egyed Ákos, Hunyadi Attila); A szövetkezeti típusok és érdekvédelmi szervek kialakulása és működése napjainkig (Györffy Lehel, Györffy Dénes, Kerekes Jenő, László Márton, Oláh Sándor, Somai József); Nemzetközi és európai uniós szövetkezeti modellek, politikák és érdekvédelmi szervezetek (Simon Sándor, Szabó Gábor); Jogszabályozás és adópolitikák (Kerekes Jenő, Vallasek Magdolna); Szövetkezeti gondolkodók, személyiségek és szervezők (Hunyadi Attila, Gúzs Ferenc, Györffy Dénes, Somai József).

Jelenleg a megyei fiókszervezetünkkel közösen fenntartott, közel 5000 kötettel rendelkező közgazdasági szakkönyvtárunk jól működik, az egyetemisták és a gazdasági kérdések iránt érdeklődők rendelkezésére mindennapi könyvtárosi szolgálat áll.

Végezetül úgy értékeljük, hogy az RMKT az elmúlt évek folyamán a kutatómunkában és szakmai képzésben mérhető eredményeket mondhat magáénak, sok tevékenységben előreléptünk, és újabbakat is vállaltunk. Tervezzük *Az erdélyi magyar gazdasági gondolkodás múltjából* III. kötetének kiadását is; készülóban van a román–magyar, és napirenden van a magyar–román szakszótár kiadása; egy 13 tagú kutatócsoportot hoztunk létre *A szövetkezetek múltja, jelene, jövője* tematikával, mely keretében együttműködünk elismert történészekkel, jogászokkal és gazdasági szakemberekkel, valamint számos fiatal doktorral és doktorandussal. Az ezt a témát feldolgozó kötet kiadásra vár, és egy mintaszövetkezet létrehozását is tervbe vettük Tordaszentlászlón.

Következtetésünk és határozott álláspontunk az, hogy egy gazdaságkutató intézet vagy egy gazdasági tudományos társaság létrehozása történelmi szükségletté vált, mert a megmaradás és az itthonmaradás kérdése sorskérdés, ez pedig ma elsősorban gazdasági-szociális kérdés. A gazdasági és szociális kérdések kutatása, elemzése, stratégiák, tervek kidolgozása és alkalmazása csak tudatosan szervezett, tudományos alapokra helyezett, rendszeres munkával lehetséges, mégpedig a szétszórt kutatás közös intézménybe való szerveződésével.

3.6. Részvétel a civil társadalmi építkezésben

Társaságunk folyamatosan szervezi a minden évben megrendezendő Civil Fórum gazdasági szekcióját, ahol a gazdasági szakemberek a szakma iránt érdeklődők szélesebb körű érdeklődésére számíthatnak.

Az RMKT és az EMT kezdeményezésére, a KMDSZ-szel, EMKE-vel, Pro Professione Alapítvánnyal közösen, Kolozsváron, a Bethlen Kata Diakóniai Központban, a „Civil szféra az ezredfordulón: lehetőségek, kihívások” címmel konferenciát szervezett 1999. január 15–16-án, amelyen a romániai magyar társadalom civil szervezeteinek képviselőiben közel 300-an vettek részt.

A plenáris ülésen neves hazai és külföldi előadók tartottak színvonalas előadásokat. A konferencia öt szakmai szekcióban folytatta munkálatait, amelyeken hazai és külföldi előadók vita-indító előadásai alapján a résztvevők gyümölcsöző vitát foly-

tattakkonkrét teendőkről, nehézségekről, amelyekbe tevékenységük során nap mint nap beleütköznek. Legszámasabb részvételnek örvendett a Társaságunk által szervezett és vezetett gazdasági-szociális szekció, amelynek témakörei a következők voltak: a civil szervezetek pénzügye és gazdálkodása, a vállalkozásfejlesztés, a falugondnoki intézmény, és a szociális gondok gazdasági-pénzügyi háttere. A záró plenárison a résztvevők egyöntetűen javasolták az Erdélyi Magyar Civil Szervezete-kért Alapítvány (ERMACISZA) létrehozását, azzal a céllal, hogy segítse munkájukban a hazai civil szervezeteket. Ennek a javaslatnak a nyomán Társaságunk, az EMT és a KMDSZ-szel közösen létrehozta az alapítványt. Az alapítvány bejegyzése megtörtént a kolozsvári törvényszéken. Az alapítvány székházunkban kezdte el tevékenységét, azonban néhány éve saját bérelt székhelyen működik. A kuratórium négy éven át soros elnökként Somai Józsefet választotta, amelynek Társaságunk részéről még Fritsch László is tagja.

Az alapítvány hozzáfogott céljai megvalósításához, és ma már készül a VI. Civil Fórum megszervezésére. 2000 májusától rendszeres információs lapot jelentet meg, s ez idáig különálló kötetben *Civil Fórum* cím alatt négy civil fórum teljes anyagát tette közzé, amely rendszeres információt, és szakmai forrásanyagot nyújt az erdélyi magyar civil szervezeteknek.

A fórum keretén belül a gazdasági szekció működtetéséért az RMKT volt a felelős szervezet. Az eddigi fórumok gazdasági szekciónak a témái a következők voltak: Gazdálkodás a civil szférában; A vállalkozók szerepe a vidékfejlesztésben; Tudás-gazdálkodás – A tudás mint gazdasági erőforrás; Az intézményfejlesztés gazdasági háttere; Az oktatás szerepe az erdélyi magyarság gazdasági építkezésében; Összefogás a vidékfejlesztés érdekében az EU-s csatlakozás folyamatában (a *Közgazdász Fórum* 2004. VII évf. 5. számában közli a szekció előadásait).

Szintén az ERMACISZA keretében az RMKT és a Romániai Magyar Gazdák Egyesülete (RMGE) létrehozta a Gazdasági Civil Parlamentet (GCP), mely 2003. szeptember 26-án Marosvásárhelyen megtartotta első közgyűlését. A GCP célja a romániai magyar civil szervezetek összefogása, a közösség gazdaságának hosszú távú fejlesztése céljából, illetve hogy demokratikus képviseleten alapuló érdekképviseleti és érdekvédelemértető fórum legyen. Úgyszintén az ERMACISZA keretében 2004. szeptember 9-én megtartották az Erdélyi Magyar Civil Szervezetek Szövetségének alapító közgyűlését, amelynek az RMKT, mint az ERMACISZA alapító tagja, a szövetségnek is alapító tagjává vált.

Az RMKT civiltársadalmi minőségében képviseletként részt vesz a Státustörvény alkalmazását felügyelő országos tanácsban, és az ügyvezetés vállalta az igazolások kiadásával járó jogosítvány szerepkör betöltését. Az országos felügyelő tanács be-szüntette munkálatait.

A civil társadalom fejlesztéséért kifejtett tevékenység már a kilencvenes évek közepén sikeres volt. Ezek között számon tartjuk a Szovátán (1995. március 31 – április 2. között) közösen az RMDSZ-szel közéleti vezetők számára megrendezett tréninget az emberi erőforrások menedzseléséről, vezetői magatartásról, vezetélméleti és döntéshozatali ismeretekről. Olyan neves szakemberek tartottak értékes előadásokat, mint dr. Kovács Sándor, dr. Kindler József és dr. Nagy István Ottó Budapestről. Hasonlóan közös (RMKT, Bölöni Farkas Sándor és az RMDSZ szervezési főosztálya) szervezésben tartottunk 1994 és 1995 tavaszán sikeres tanácskozást a civil szervezetek informatikusai és menedzserei számára Sepsisillyefalván az információs társadalom kialakulásával kapcsolatos újdonságok megismerése és terjesztése céljából.

Jelenleg az RMDSZ Szövetségi Egyeztető Tanácsában, amely az egyházak és civil szervezetek képviseletéből összetevődő tanácsadói testület, teljes jogú tagként vesz részt Coltea Tibor alelnök képviseletként, bár ennek a testületnek a léte és működése nem igazolja, hogy a civil társadalom képviselője szerepét be tudná tölteni.

4. Zárszó

A kapcsolattartást a helyi szervezetekkel az ügyvezető titkárság jól végezte, amely nem okozott különösebb gondot, bár egyes szervezetek elég lassan válaszoltak igényeinkre. Az országos vezetés és az ügyvezetés között a kapcsolattartás és az együttműködés folyamatos és hatékony volt. Jelenleg az ügyvezetés egy ügyvezető titkárból, egy titkárból és egy csökkentett munkaidejű dolgozóból áll. Az országos elnökség rendszeresen megtartotta negyedéves ülései, amelyen meghozta (a *Közgazdász Fórumban*) mindig közölt határozatait. Az időközben szükségessé vált intézkedéseket E-mailben vagy telefon segítségével beszéljük meg. Információit Társaságunk a saját honlapján is közlésezi.

Saját székházunkban az állandó alkalmazottakkal, az országos elnökségi tagok hozzájárulásával, a fiókszervezeteink tá-

mogatásával, kedvező feltételek jöttek létre a Társaság minőségi és mennyiségi tevékenységének hatékonyra tételére. Úgy tűnik, hogy Társaságunk az utóbbi években rangos helyet vívott ki magának a romániai magyar közösség legerősebb civil szervezetei között. Ehhez hozzájárultak sikeres rendezvényeink, hagyományossá vált rendszeres vándorgyűléseink, részvételünk fontosabb hazai és nemzetközi gazdasági rendezvényeken, a most már nyolcadik éve rendszeresen megjelenő és újabban tematikussá vált *Közgazdász Fórum* megjelentetése és ennek fokozatos fejlődése, valamint a Társaságunk által kiadott köteteink.

Társaságunk 1990. július 28-án, az alakuló ülésen tett vállalkozása tizenöt év távlatából nézve sikeresnek mondható, s műkedvelői felemelt fővel és optimizmussal nézhetnek a jövő elé. Köszönet mindazoknak, akik ebben a munkában részt vettek.

Köszöntés a Romániai Magyar Közgazdász Társaság tizenöt éves születésnapja alkalmából

KEREKES JENŐ

Tizenöt éve alakult meg a Romániai Magyar Közgazdász Társaság, az RMKT.

Különös öröm tölt el, amikor megpróbálok végiggondolni a Társaság tevékenységét, amely a tagság hozzáállása, lelkesedése eredményeként elismerten sikeres volt, és jelenleg is az.

Köszönet a sikeres tevékenységért a Társaság mindenkori vezetőségének, de főleg a jelenlegi vezetőségnek, amely öt éve megújult, s amelynek sikerült felfrissítenie a Társaság tevékenységét, új szellemet bevinnie a Társaságunk életébe. Ezzel magyarázható a Társaság tevékenységének sokoldalúbbá válása, gazdagodása, minőségi téren történt előrelépése. Az ifjú közgazdászok magukénak tekintik társaságunkat, rendezvényeink színvonalasak, és nagy irántuk az érdeklődés, kiadványaink megsokasodtak, az egyetlen magyar nyelvű gazdasági szaklap, a *Közgazdász Fórum*, kivívta a szakma érdeklődését, az országos központ anyagi bázisa reményen felül növekedett.

Külön köszönet magyarországi testvérszervezetünk, a Magyar Közgazdasági Társaság mindenkori vezetőségének, amely kezdettől fogva értékes támogatást nyújtott Társaságunknak: rangos előadókat biztosított a röviddel megalakulásunk után Erdély négy városában szervezett, tizenhat előadásból álló előadássorozat számára, biztosította és rendszeresen biztosítja tagságunk számára a különböző rendezvényein való részvételt (évente szervezett országos tanácskozások, tanfolyamok, szemináriumok, értékes tapasztalataink átadása, nem kevésbé a számunkra nyújtott anyagi támogatások stb.).

Köszönet mindazoknak, akik személyesen vagy társadalmi szer vezetéseik képviselőiként tizenöt éves ünneplésükben támogatták Társaságunkat.

Az ünnepi alkalomból további sikeres tevékenységet kívánok a tizenöt éves jubileumát ünneplő Romániai Magyar Közgazdász Társaságnak.

Új ismerősökből régi barátok

HALM TAMÁS

1991-ben, a Siófokon megtartott közgazdász-vándorgyűlésen találkozott először a Magyar Közgazdasági Társaság tagsága Kerekes Jenővel, aki az RMKT nevében köszöntötte a jelenlévőket. Én néhány hónappal korábban találkoztam vele, és igazán meglepett a látogatása. Azokban a hónapokban, sőt években, elég sok újdonsággal találkozhattunk mindannyian: újak voltak a feltételek, a körülmények, újak a célok, újak a jelszavak – alig győztük kapkodni a fejünket. A romániai változások elkerülhetetlensége egy ideje már nyilvánvaló volt, de mi is alig akartuk elhinni, hogy mindez ilyen gyorsan, ilyen sok tragédiával övezve jön majd el...

Természetesen boldogan fogadtuk romániai magyar kollégáinkat, és igyekeztünk mindenben segíteni őket. Én magam ad-

dig még sohasem jártam Erdélyben (jöllehet a családom a Bánátból, Zsombolyáról származott el 1920-ban), és személyesen nem igazán ismertem erdélyieket. Most egy csapásra sokak kal találkozhattam: Jenő bácsin kívül Somai Józseffel, Coltea Tiborral, Fritsch Lászlóval – hogy csak a kolozsváriakat említsem. Új ismerősökből valamennyien szinte egyik napról a másikra kedves barátaimmá váltak. Olyan barátokká, akiktől nagyon sokat tanultam, akiknek rengeteget köszönhetek.

Segítségükkel tárult fel előttem a romániai magyarok élete, gondolkodása, súlyos gondjai. A legjobban mégis annak örültem és örülök, hogy megismerhettem hihetetlen ügyszeretetüket, szorgalmukat. Magam is egy nonprofit társadalmi szervezetnek, a Magyar Közgazdasági Társaságnak voltam az ügyvezetője, ahol kaptam ugyan fizetést, de én sem a pénzért dolgoztam. Az az önfeláldozó lelkesedés azonban, amellyel erdélyi barátainknál találkoztam, őszintén megmondom, ismeretlen volt számomra.

Az RMKT vezetői sokszor fordultak hozzám felvilágosításért, gyakran kértek tőlem javaslatokat előadókra, témákra. Bár esetenként úgy viszonyultak a Magyar Közgazdasági Társasághoz, mint „idősebb testvérhez”, mindig nagy tisztelettel viseltem irántuk. Egy erdélyi anekdota jutott mindig eszembe: egyszer Apafi Mihály valakinek nemességet adományozott, aki nagyon megtisztelve érezte magát újdonsült pozíciójában a „régii” nemesek között. Ez utóbbiak azonban felvilágosították: „Nem addig van az, öcsémuram. Kegyelmed ős, mi pedig csak utódok vagyunk.” Mi egy akkor már csaknem évszázados szervezetet működtettünk, Kerekes Jenő bácsi és csapata viszont a semmiből hozott létre valamit. Áldja meg az Isten őket érte!

Az RMKT valamennyi vándorgyűlésére meghívást kaptam, a felénél többre el is jutottam. Mindig meghatott, milyen jó közösség jött össze, és örömmel figyeltem, hogyan gyarapszik, növekszik, gazdagszik a szervezet. Rögtön megéreztem, mit jelent ez a társaság az ottani közgazdászoknak, mekkora az igény és a készség a tanulásra, a továbbképzésre. Láttam persze a fejlődéssel járó feszültségeket is – de ezeket jól ismertem itthonról. Megvallom, sokszor irigykedtem is, milyen komoly és igényes szakmai, tudományos munka folyik az RMKT kebelében, hány gyönyörű könyvet adott ki az ottani társaság. Mi hírlevelet sem tudunk készíteni; 5000 példány ára már szétfeszítené a költségvetésünket. A saját székházról ne is beszéljünk! Az idén 111 éves MKT-nak sohasem volt saját tulajdonú székhelye, és emiatt csak az utóbbi 15 évben hétszer kellett költöznünk!

Külön öröm, hogy nemcsak az „érettebb” generáció, hanem a fiatal korosztály tagjai is kitűnő kapcsolatot építettek ki egymással. Érdeklődő erdélyi barátaink rendszeres látogatói nemcsak a vándorgyűléseinknek, hanem a Fiatal Közgazdászok Országos Találkozóinak is, és a mi képviselőink szintén ott vannak az ő rendezvényeiken. Magyarország eddig Románia előtt járt a piactgazdaság kiépítésében, majd az Európai Unióhoz való csatlakozásban, így mindig voltak átadni való tapasztalataink. A távolság az utóbbi időben jelentősen csökkent, de a leginkább szívet melengető érzés abból fakad, hogy néhány hete Románia is aláírta a csatlakozási szerződését, így 2007-től még közvetlenebb lesz a kapcsolatunk, s előbb-utóbb eltűnik a bennünket eddig is csak fizikailag elválasztó határ.

Mérlegféle a 15 éves RMKT számára

CSANÁDY ANDRÁS

Bizony az utóbbi években az RMKT-ból elég keveset láttam. A vándorgyűléseket, a *Közgazdász Fórum* egy-egy számát, s a Kiskövesd utcai székházat, ahol Kolozsvárt jártomban futó látogatóstteszek – lehetőleg úgy, hogy Somai Jós kával találkozom – de ha nem, azzal, akit éppen ott talállok. Ugyanígy kukkantok be Mikó Lőrínchez, Vincze Gyurkához, Coltea Tibihez, stőlük is hallok a Társaságról ezt-azt. Legtöbbet Vincze Máriával találkoztam, de ő egyre jobban el van borítva feje búbjáig az Egyetem ügyeivel, s a Társaságra alig marad gondja és ideje. A mozaik-kép azonban, ami ezekből a futó benyomásokból kirakódik, egyre biztatóbb. Mintha a Társaság kezdené felismerni feladatát és felelősségét, és hozzáérlelődik szakmai-közéletisz erepéhez.

Mozaik-képet mondtam, vagyis azt, hogy nem tudom áttekinteni ennek alakulását, ezért nem is próbálhatom folyamatát megrajzolni, hanem csupán néhány jele ntősnek tűnő mozzanatát idézem fel.

Apparátus

Legalább 5–6 éve annak, hogy az akkori vándorgyűlésen – talán Hargita-fürdőn – a Társaság jövőjét tárgyaló vitában azt találtam mondani, hogy a Társaság nem juthat előbbre, ha nem sikerül szert tennie legalább egy, de inkább két fizetett alkalmazottra.

Azt már nem mondtam, de szomorúan tudni véltem, hogy erre pedig szinte semmi esélyt nem látok. Én nem láttam, ők mégis megtalálták. Ki tartja el s miből? Nem tudom, de igen nagyra tartom, hogy házatvettek, berendezték; elhelyezték, és hozzáférhetővé tették benne az addig mindenfelé kallódó könyvtárat és az irodát – amelyikben már tán nem is két, hanem három (?) alkalmazott is van. Ez a kis anyagi bázis sok mindent lehetővé tesz, amiről korábban – e nélkül – álmodni se lehetett.

Ifjúság

A Társaságnak ugyanabban a pangási időszakában, amit imént emlegettem, elszántam magam arra, hogy megkíséreljek a közgazdászok együttműködésének egy oldalutat nyitni – mégpedig a fiatalabb nemzedéket mozgósítva. ABölöni Alapítvány segítségével azokat a fiatalokat hívtam meg Kolozsváron tanácskozássra, akik együtt végezték az Alapítvány kétéves intenzív tanfolyamát a pesti Közgazdasági Egyetemen. A szervezők a Társaságnak is küldtek meghívást – de csak az utolsó előtti percekben –, aminek eredményeként meg is jelent a tanácskozáson Somai Jóska (akkor még csak alelnök) és Coltea Tibi. A szünetben ezek ketten nekem estek, s istenesen leszidtak, hogy mért csinálok ilyen szervezkedést a Társaságon kívül, s még valami affélét is mondtak, hogy ők is éppen elkezdtek valami ifjúsági szervezetet indítani.

Mi lett a folytatás?

Én bizony a bölönisekkel – hogy, hogy nem – de tovább semmire sem jutottam, a Társaság ellenben ügyesen, és úgy látszik sikeresen mozgósította és önállósította a szakmai fiatalságot. Azok között az első lelkesedés ideje is letelt azóta, s mintha kialakult/alakulóban van saját stílusuk és viszonyulásuk szakmához, világhoz, egymáshoz.

Ez bizony nem kicsi dolog – hogy az öregek maguk segítik talpra állni a trónkövetelőket, utat nyitnak, s lehetővé teszik, hogy amazok az ő helyüket minél előbb elfoglalják. Ámen!

Anagykérdések közéletére

A '89-es fordulat óta az erdélyi közszellem nem kedvez a tudományos elmélyülésnek. Igaz ugyan, hogy a felsőfokú képzés fontosságát szinte mindenki elismerte s hangoztatta kezdettől fogva, de a „felső fok”-nak itteni megbecsültetése és eszménye egyoldalúan praktikus irányultságú: kiváló mesterembert céloz, reproduktív tudással és jó alkalmazkodóképességgel. Hogy az igazi elméleti tudás és alkotás mitől s mire volna jó, azt eddig nem értették, nem látták.

A Társaság is hűséggel illeszkedett a közszellemnek ebbe a mezejébe. Legjobban illusztrálta ezt a vándorgyűlések programja: adó, törvények, könyvitel-ügyvitel s egyéb efféle hasznos és felszíni témák követték egymást, de a mélyebb és átfogóbb ügyek szóba sem kerültek sok éven át. A legutóbbi időkből azonban határozott változás jelentkezett ezen a téren. Már a tavalyelőtti marosvásárhelyi vándorgyűlés új típusú kérdések körül forgott – és pedig határozott sikerrel –, a tavalyi kolozsvári gyűlés pedig az EU perspektívákról átütő érdekességű és látható hatású volt.

Bizonyára szerepet játszik ebben az EU-ba való belépés-bejutás közeledte, amely a szűk és közvetlen környezeten és feladatokon túlra irányítja a tekintetet, és egyben a magán- és közérdekeket is sokrétűen érinti és kérdésessé teszi. Meg a tizenöt éves távlat is elgondolkoztat a megtörténteken és meg-nem-történteken. Mindegy!

Az akkor is a Társaság saját tette, hogy az „idők szavára” felfigyelt, és lépést tudott váltani. Megadta szót és keretei közt a helyet a gazdaságelméletnek.

Szakmai folyóirat

Az előbbiekkal szoros kapcsolata van a sajtó ügyének. Tudományos közélet, szakmai szervezet, mozgalom nem bontakozhat ki és nem tölthet be jelentős szerepet nyilvánosság, kommunikációs fórum nélkül. '90 óta ennek megteremtésére több próbálkozás is történt. Tán a szegény *Pulzus* jutott ebben a legtovább, de az sem tudott megmaradni.

A *Közgazdász Fórum* ugye *Hírlevél*ként(?) kezdte, s csakugyan nem is volt annál több a maga idején. Viszont életben tudott maradni! És nagyon lassan, de növekedett. Mára pedig – nem kétséges – szerény, de határozott igényeket támaszt önmagával, folytatásával szemben. Amiket közöl, szinte mindenikbe érdemes már belenézni. Egyre értelmesebb eszközzé női ki magát.

Kutatás

A kutatás nem öncélú szellemi díszelgés, rangjelzés, hanem a nemzetgazdaság leghatékonyabb értéktermelő ágazata – ha be van kötve a gazdálkodás mindennapi áramába és ott képes kifejtetni magát, működésbe hozni eredményeit. Az erdélyi magyarságnak ebből a produktív tudományból ma még szinte semmije sincsen. Még a pusztá fogalma sem létezik igazán (hiszen fennebb már sirattam az elméletellenes közszellemet), ezért itt annak minden elemét alapjaitól kell megteremteni. Az érdeklődést, kíváncsiságot, a hozzá való merészséget, kockázat- és áldozatvállalást, ám ugyanúgy a valósággal szembeni alázatot és kutyahűséget, és ezeken a személyes emberi tulajdonságokon felépítve ennek társadalmi eszközrendszerét. Iszonyú nagy munka!

A Közgazdász Társaság most ilyenféle célkitűzéseket és terveket fontolgat – ha jól értettem Somai és Coltea eszmefuttatásait a *Fórum* utolsó számában. Miből, kikből, hogyan? Ködös még, de a szándék messzemenően indokolt és időszerű. Amiket sorra kijelentenek ott, hogy „kell” – ez is, meg az is –, azoknak nincs igazi címzettje, aki mindazokat tartoznák megcsinálni, mert mindez módjában is áll. Ki lehet ez a megnevezetlen címzett?

Intézményalkotás

Lehet, ők nem erre gondoltak, én azonban úgy gondolom: ezeknek a kelléseknek, amikre a Közgazdász Társaság – elsősorban vezetői, de bizonyára egyre több tagja is – ráébred és megfogalmaz, címzettje maga a Társaság, vagyis ők maguk. Valóban kell szövetkezet, kell bankhálózat, kell szakképzés, kutatás... és még sok minden egyéb. Ezeket a kelléseket nincs aki átvállalja, nincs kire áthárítani. Maga az erdélyi kisebbségi magyar társadalom kell szembenézzen velük és kifformálja a maga intézményeit lépésről-lépésre. Úgy, ahogy megtette a Közgazdász Társaság azokban az ügyekben, amiket eddig emlegettem.

Köszöntő

CSIBIVENCEL-JÓZSEF

Egy fejlődő társadalomlüktetése, pulzusa elképzelhetetlen a gazdasági szakemberek és a mérnöki munka szoros kapcsolata nélkül, nincs az életnek olyan területe, amelyben ne alkalmaznák gazdaságosan a mérnöki kutatások eredményeit.

A természettudományok robbanásszerű fejlődése óriási kihatással van a társadalmi életre, annak minden ágazatára, kezdve az anyagtudománnyal, fejlesztéssel, gyártással és annak irányításával, egészen a környezetre való hatásuk vizsgálatáig. Mindezt, többek között, az informatika, az elektronika, a finommechanika, egyszóval a mechatronika területén végrehajtott kutatások eredményei teszik lehetővé. Így alakultak ki azintelligens gyártórendszerek, melyeknél a flexibilitás és integráció magától érthetővé vált, míg a hangsúly az intelligenciára tevődött át.

Egy ilyen fejlődő társadalomban jöttek létre, már 1990-ben, a romániai magyar civil, szakmai szervezetek, közöttük a Romániai Magyar Közgazdász Társaság (RMKT) és az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság (EMT) is. Ezeknek a szervezeteknek a célkitűzése a hazai szakemberek felkészítése az egyre intenzívebb versenyben való helytállásra, a magyar szakmai nyelv ápolása, fejlesztése és a romániai magyar szakemberek összefogása. Az elmúlt évek bebizonyították, hogy ez nagyon nehéz, komplex feladat, amit egyedül nem tudunk véghezvinni, szükség van az összefogásra. Ebben óriási szerepe van a kapcsolatrendszerünknek, mind a belföldi, mind az anyaországi és más külföldi intézetekkel, szakmai szervezetekkel.

Egy tudományos szervezet tevékenységében a szakmai találkozók jelentik ennek létjogosultságát és a kitűzött céljainak eléréséhez vezető utat. Az eddig minden évben megrendezett közgazdász-találkozók tematikája követi a gazdasági fejlődéshez szükséges irányt. A tudományos dolgozatokat neves belföldi és külföldi szakemberek mutatták be, a gazdasági élet minden

területéről, hazai és külföldi központi intézetektől, akik benne vannak országunk, sőt Európa gazdasági lüktetésében.

Végigtekintve az eddig tartott szakmai találkozók sorát, megállapíthatjuk, hogy évről-évre nőtt, mind a résztvevők száma, mind a tudományos dolgozatok színvonala. Ehhez nagyban hozzájárult az időközben kialakult, állandóan szélesedő kapcsolatrendszer a hazai, illetve az anyaországi, mondhatnánk a Kárpát-medence egyetemei, főiskolái, kutatóintézetei és testvéregyesületei szakembereivel.

A találkozók kitűnő alkalmat szolgáltatnak sokoldalú szakmai és emberi kapcsolatok kialakítására, elmélyítésére, ugyanakkor hozzásegítenek Erdély csodálatos vidékének megismeréséhez is.

Végezetül, az RMKT alakulásának 15. évfordulója alkalmából, további sikereket, eredményes munkát, az előírt célok teljesítését és jó együttműködést kívánok.

Akik a gazdaságtudományt a köz érdekébe állítják

SIMON SÁNDOR

Ritka szerencsének tartottam, mikor 2002 augusztusában Szegeden a Magyar Közgazdasági Társaság vándorgyűlésén megismerkedtem a romániai magyar közgazdászok küldöttségével. Bár személyes erdélyi gazdaságtani kutatómunkám régebbi keletű, ettől a pillanattól kezdődött az a tevékenység, amellyel személyesen is hozzájárulok az erdélyi magyar közgazdasági tudományos közélet nyomtatásban is megjelenő vetületéhez. Feltűnt a konferencián az a jól képzett szakemberekből álló kis csapat, amely igyekezett elhozni a magyarországi atyafiaknak tapasztalataikat, valamint köztöztetni azokat a szálakat, melyet a történelmi viharok szétszaggattak. Az igazi szakmai kapcsolat akkor bontakozott ki közöttünk, mikor részese lettem a társaság szövetkezetekkel foglalkozó kutatócsoportjának. A tudományos élet nem ismer határokat, a közös eredet, az egységes kultúra olyan táptalaj, melyen sok virág nyílik egyszerre, és csak akkor látjuk, milyen sokszínű a csokrunk, ha összefonjuk elemeit.

A mai Románia területén élő magyar közösség évszázadokon át megteremtette az igazán nagy gondolkodókat, akik időt, fáradságot nem kímélve – gyakran távoli országok tudományos életét a helyszínen tanulmányozva – világszínvonalú tudásra tettek szert, és azokat a gyakorlati élet problémáinak megoldására igyekeztek felhasználni. Az erdélyi élelátás és szakértelem mutatkozik meg abban is, hogy a piacgazdaság egyik legkomolyabb és leghatásosabb intézményének – a szövetkezeti gazdasági szervezetnek – is az úttörői a „kincses város” ódon köveit koptatták. (A rochdale-i takácsok iskolapéldáiként emlegetett fogyasztási szövetkezeteket évtizedekkel megelőzte egy kolozsvári, már hitelszövetkezeti elveket valló pénztár működése.) Megszámlálhatatlan azoknak a sikeres adaptációknak a száma, melyekben a helyi sajátosságokhoz próbálták igazítani a Nyugat-Európában kikísérletezett gazdasági modelleket.

Mondhatnánk, hogy ilyen tudományos történelmi múlt örökében könnyű lehet színvonalasat alkotni. A mai romániai közéletben ez nem ennyire egyszerű. Nehéz a tudományos kutatási intézmények erős versenyében megmaradni. Az RMKT így több funkciót is be kell töltsön: nem lehet eleget hangsúlyozni a tudományos örökséget mentő missziója jelentőségét, de a magyar kulturális alapokon felnövő közgazdaságtudományi eredmények számára bölcsőt és az egészséges megméretetés számára fórumot is biztosít. E feladatai egyben napi gondokat oldanak meg, és a túlélést, a szakmai kultúra megmaradását biztosítják. Talán érdemes volna az RMKT eredményein felbuzdulva egy olyan „fórumot” is létrehozni, amely minden tudományág kisebbségi képviselőit is az ernyője alá tudja vonni.

Boldog születésnapot, RMKT!

FARKAS MÁRIA

Amikor a '90-es évek legelején először hallottam a civil szférában létező partnerségi kapcsolatáról, valami újabb divatos szlogent sejtettem e kifejezés mögött. Mára már alaposan megváltozott erről a véleményem. Úgy érzem, a megalakulásának

15. évfordulóját ünneplő RMKT-t elsők között kell a Rajka Péter Vállalkozók Szövetségének köszöntenie a partnerség jegyében.

Emlékezzünk csak vissza a megalakulás pillanataira. Számomra, mint sok más társam esetében is, a rendszerváltás megváltást is jelentett. Az RMKT alapító ülésén csak azért nem voltam jelen, mert kiszabadulván az utazási zárlat alól, éppen a piacgazdaságot kóstolgattam a tengeren túl. Nagy öröömre közben összefogott itthon a közgazdászok maroknyi csapata, s Kerekes Jenő professzorunk már megérkezésem után egy héttel meghívott az együtt gondolkodók soraiba. Igazi lelkes csapat voltunk, az ismeretlen új rendszer gazdasági vonatkozásait még csak sejtettük.

Könyveket, szakfolyóiratokat adtunk kézről-kézre. Fogalmakat tisztáztunk, összeültünk megvitatni mindazt, amit tapasztaltunk a munkahelyeinken, és képzési, elsősorban önképzési terveket szőttünk. S ebben felértékelhetetlen segítséget kaptunk Magyarországról. Az RMKT első partneri kapcsolata a Magyar Közgazdász Társasággal alakult ki, s mind a mai napig kiválóan működik. A piacgazdasághoz mi akkortájt úgy viszonyultunk, mint a természet a tavaszhoz a hosszan elhúzódó tél után. Szomjaztunk a tudást, minden lehetőséget megragadtunk, hogy olvassunk, tanulmányozzunk és megbeszéljünk mindent, ami a jövő gazdasági társadalmát és a saját életünket meghatározni látszott. Elsősorban el kellett sajátítanunk a magyar szakkiifejezéseket. Felelevenítenék néhány epizódot az elmúlt 15 év történéseiből:

A Magyar Közgazdász Társaság lelkes, nagyképzettségű tanárcsapata bejárta Erdélyt, ők utaztak városról városra, mi meg hétvégeken időt nem kímélve hallgattuk magasröptű előadásait. Sokan közülünk életünkben először hallhattak magyar nyelven közgazdasági előadásokat... Majd Budapestre indultunk „piacgazdasági edzőtáborba”, közel hatvanan gyalog át a határon, s odaát egy autóbusz várt. A határőrök attól tartottak, hogy újabb forradalom tört ki Romániában. Három hétig a szakma legnevesebbjei osztották meg velünk tudásukat. Ennél intenzívebb oktatást el sem tudok képzelni. Reggeltől estig ismerkedtünk a ránk váró új gazdasági és politikai világgal, úgy szívtuk magunkba a tudást, mint a szivacs a nedvességet.

Ebből a lelkes csoportból indult el a mai a magyar közgazdász társadalmat átfogó Romániai Magyar Közgazdász Társaság, s nem kívánhatunk neki egyebet, mint további jó munkát, szellemi gyarapodást és kitartást a civil társadalmi szerveződések röögös útján.

A Rajka Péter Vállalkozók Szövetségét szintén egy szükséglet hívta életre. Egy olyan réteget tömörít, amelynek természetes partnere az RMKT. Partnerségünk az RPVSz születése óta létező, és kapcsolatunk felhőtlen. Tagjaink rendszeresen részt vesznek a közgazdászok rendezvényein, tanfolyamain, hisz a vállalkozó elméleti alapokat e társaság révén nyerhet. A vállalkozók pedig a gazdasági elméletek gyakorlati kivitelezői, próbakövei, s így minden közös cselekedetünk az erdélyi magyar közösségünk hasznát szolgálja.

Boldog születésnapot kívánunk, és hosszú, eredményekben gazdag tevékenységet!

A munka meghozta gyümölcsét

CIOTLĂUȘ PÁL

A romániai magyarság körében kialakult és növekedőben van egy ifjú közgazdász réteg, amely aktívan részt kíván venni a gazdasági átalakulás előmozdításában. Ezeknek a változásoknak teret engedve, ugyanakkor tekintetbe véve a fiatal közgazdászok sajátos igényeit és gondjait, a Romániai Magyar Közgazdász Társaság (RMKT) keretében, 1998. novemberében megalakult az RMKT Ifjúsági Frakció (RIF). A RIF megalakulása szakmai és közösségi igényeknek köszönhető, és egy spontán, nem tudatos folyamat volt. Azonban pont e spontaneitás bizonyítja a RIF időszerűségét és szükségességét.

Az elején rendkívül nehéz volt bevonni az ifjú közgazdászokat az RMKT életébe. A RIF egyik legnagyobb szerepe ennek a kapcsolatnak a megteremtése.

Tekintettel a tagok nagy földrajzi szétszórtságára, jelentőségét elsősorban az ifjú közgazdászok kapcsolatrendszerének fejlesztésében és az ebben rejlő lehetőségek felszínre hozásában látjuk. Szervezetünk építésének legfőbb útja az összefogás és közös célok követése. A RIF-tagok közötti viszonyok struktúrájában testet öltő közösségi tőke tulajdonképpen nem más, mint erőforrás a cselekvésre.

Az ifjak lelkes szervezkedése támogatásra lelt az RMKT vezetősége körében. Az idősebb kollégák is fontosnak tartották a fiatal, friss erő bevonását, az ifjak támogatását. Kezdetben az RMKT küldöttközgyűléseken a vélemények megoszlottak arról, hogy szükség van-e külön RIF-re vagy inkább működjenek az ifjak az RMKT név alatt. Az idők során az ifjúság bizonyított és az RMKT elismerte eredményeit. Igenis szükség van a RIF-re, ugyanis így könnyebb megszólítani a legfiatalabb generációt, az egyetemistákat és a frissen végzetteket. Az RMKT küldöttközgyűlés azt is elfogadta, hogy a mindenkori RIF elnök az RMKT ifjúsági alelnök szerepét töltsse be, akit a RIF küldöttgyűlés választ. Így a RIF képviselve van az RMKT vezetőségében.

Mint RIF alapító tag és volt elnök elmondhatom, hogy az RMKT önzetlen támogatása nélkül nem sikerült volna mindazt elérnünk, amivel jelenleg dicsekedhetünk. Elsősorban jelentős előny volt számunkra más ifjúsági szervezethez képest, hogy használhattuk és használhatjuk az RMKT infrastruktúráját. Már az első pillanattól kezdve belföldi és külföldi szakmai kapcsolatokkal rendelkezünk az RMKT-n keresztül, segítséget kaptunk az előadók beszerzésében, tanulhattunk idősebb, gyakorlattal rendelkező kollégáinktól. Sok esetben az RMKT tagokhoz fordultunk szakmai kérdésekben, tanulmányok véleményezésében. Az anyaszervezet mindig gondját viselte „kisfiának”. A külföldi konferenciákon külön helyet biztosított az ifjak számára, így vehettünk részt több alkalommal a Magyar Közgazdasági Társaság konferenciáin, illetve a debreceni nyári Akadémia résztvevőinek a beszerzését teljes mértékben a RIF-re bízta.

A RIF tevékenysége évről évre gazdagodott. A kezdeti előadóesteket 100–150 fős konferenciák követték, melyeket az RMKT képviselői jelenlétükkel bátorítottak. A fiatal közgazdászok a RIF keretén belül részt vehettek számos kutatási projektben. Az RMKT-val közösen farsangi bálakat szerveztünk különböző városokban, a kolozsváriak pedig tavaly negyedik alkalommal szervezték meg a nagy sikernek örvendő kolozsvári magyar vállalkozók estjét. A szakmai rendezvényeken kívül közösségépítésben is szerepet játszunk, legújabb projektjeink közül megemlíthetjük a RIF sátorábrát. A szervezet a fiatal végzősök és egyetemisták támogatását is felvállalta, ugyanis tervben van a szakmai gyakorlat és állásközvetítő projekt beindítása. Az RMKT tagok több alkalommal is a RIF-hez fordultak fiatal munkaerő bevonásának kérdésében.

Büszkén elmondhatjuk, hogy néhány RMKT helyi szervezet fő mozgatói jelenleg az ifjak, akik időt és energiát fektetnek az szervezésbe. A munka tehát meghozta gyümölcsét, már felnőtt egy új generáció, aki képes feladatokat vállalni és megszervezni a helyi közgazdász közösséget.

Mindezeket elmondva, köszönjük szépen az RMKT-nak, hogy mindenben mellettünk volt és támogatott, és születésnapja alkalmából további sikeres tevékenységet kívánunk a régi és az új generációknak egyaránt.

Árfolyam-politika Romániában

NAGY ÁGNES

Az utóbbi időben több fórumon megkérdőjelezték a Román Nemzeti Bank jelenlegi árfolyam-politikájának helyességét. Ahhoz, hogy erről érdemben tudjunk szólni, ismerünk kell az árfolyam-politika alakulását az utóbbi években, továbbá azt a tényt, hogy mi más lehetne tenni ezen a téren, és hogy annak mi lehet a következménye.

A valutatranzakciókat 2004-ben a következő tényezők befolyásolták: a monetáris piaci kamatok stabilizációja, a béramló külföldi működőtőke növekedése, az év utolsó részében a fontosabb valutárfolyamainak kiszámíthatatlansága, a Román Nemzeti Bank valutapiaci beavatkozásainak csökkenése. A valutapiac alakulására nagy hatással volt a monetáris piaci eszközök magas hozama, az euró/dollár árfolyam alakulásának kiszámíthatatlansága, a külkereskedelmi ügy-

letek növekedési ütemének a csökkenése, a központi bank beavatkozási taktikájának megváltoztatása volt.

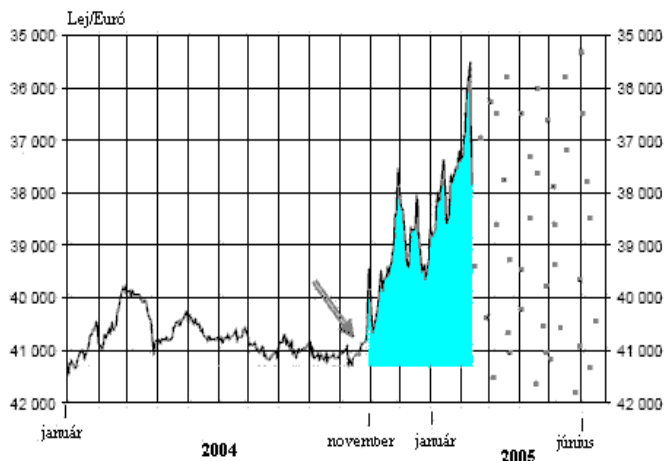
A 2000–2004 közötti időszakban a lej/euró, lej/dollár és lej/valutakosár árfolyamának alakulása a következő ábrán figyelhető meg.

forrás: Román Nemzeti Bank

1. ábra: A lej árfolyamának alakulása

A lej árfolyama mind a dollárral, mind az euróval szemben fokozatosan nőtt 2004 novemberéig, amikor a RNB áttért egy rugalmasabb árfolyam-politikára, azóta csökken és volatilis lett a lej/euró árfolyama is, amint azt az alábbi ábra is mutatja. A nyíl az árfolyam-politika megváltoztatását mutatja.

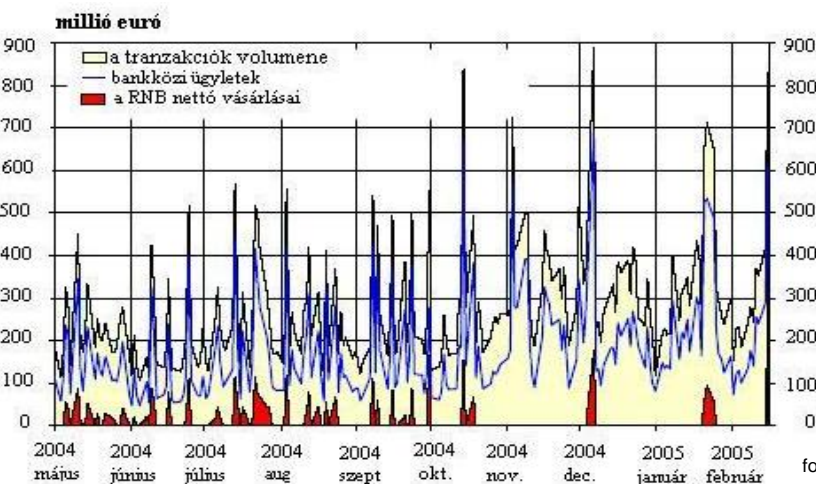

forrás: Román Nemzeti Bank

2. ábra: A lej/euró árfolyam alakulása (napi adatok)

Az 1994–2004 novembere közötti időszakban a RNB előre bejelentett reál felértékelési rendszert alkalmazott a lej árfolyamának kézbe tartására, gyakori intervenciókkal élve, az „irányított lebegtetés” rendszerében (a 2004-es év végére a 2–3%-os reálfelértékelődés volt a cél), ennek következtében a lej árfolyama nem volt rugalmas és kiszámítható volt.

Az utóbbi időszakban lényegesen megnőtt a valutapiaci tranzakciók volumene, nagyobb volt a beáramló valuta mennyisége, aminek következtében gyorsabban nőttek a pénzügyi, mint a kereskedelmi tranzakciók. Ennek következtében a lej pénzügyi tranzakciók értéke nagyobb hangsúlyt kapott a valutapiacra, mint a kereskedelmi tranzakciók értéke. Ez a jelenség az utóbbi időszak egyik trend változása is volt, hisz Románia a '90-es évek végéig valutahiánnyal küszködött, de a folyamatos gazdasági növekedés, valamint az inf-

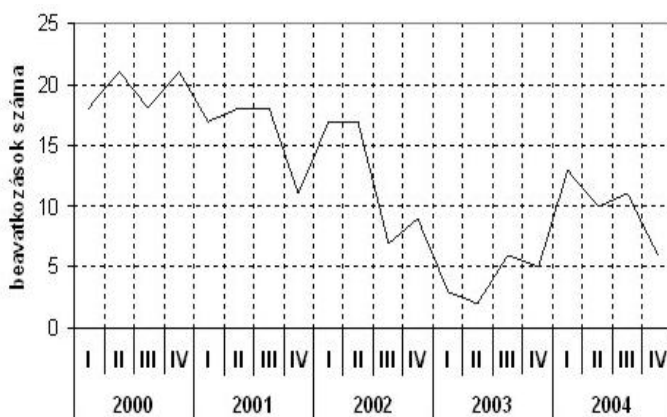

forrás: Román Nemzeti Bank

3. ábra: Valutapiaci tranzakciók 2004. május – 2005. február között (napi adatok)

láció folyamatos csökkenése a külföldi befektetők nagyobb bizalmát is eredményezte. A RNB a valutapiacra való megjelenésének a célja a valutatartalékok optimális szintjének az elérése (5 hónapi importszükséglet), az ország adóssághatékonak és kamatainak a visszafizetéséhez szükséges valuta megvásárlása és olyan makrogazdaságikörnyezet tartása, amely a lej árfolyama felértékelődésének megfelelő határok között való tartását eredményezte.

2004-ben a RNB valutapiaci intervencióinak a száma csökkent a 2000–2003-as havi átlagról, 11-ről 6-ra, majd 2005 februárjáig 2004 novemberétől a beavatkozások száma nem érte el összesen az 5-öt. A RNB intervencióinak a számát a 2000–2004 közötti időszakban az alábbi ábra mutatja.

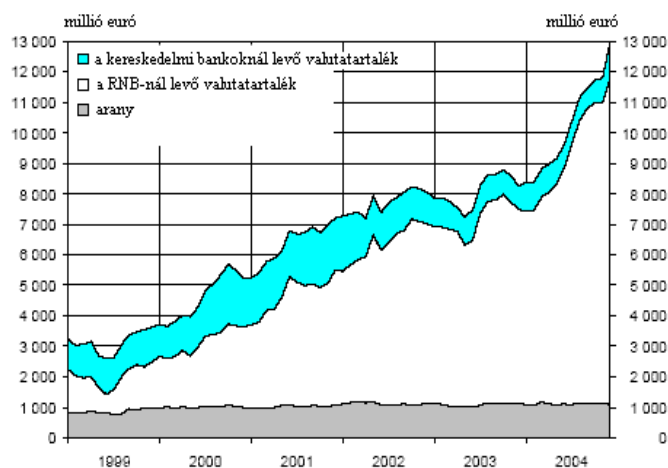

forrás: Román Nemzeti Bank

4. ábra: A RNB valutapiaci beavatkozásainak száma negyedévente (hónapos maximum)

Ugyanakkor Románia bruttó nemzetközi valutatartaléka a 2000–2004 közötti időszakban fokozatosan nőtt, amint azt az 5. ábra is mutatja.

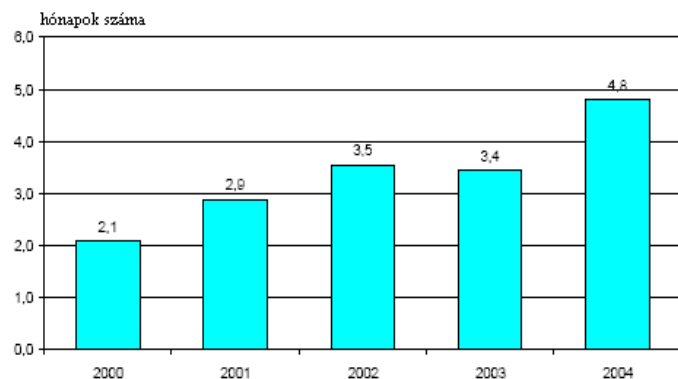
Románia nemzetközi tartalékai a 2000–2004 közötti időszakban nőttek: míg 2000-ben csak 2,1 hónapnyi importszükségletet fedeztek, 2004-ben megközelítette az optimális szintet (5 hónapi importszükséglet fedezése): 4,8

forrás: Román Nemzeti Bank

5. ábra: Románia nemzetközi valutatartalékának alakulása 1999–2004 között

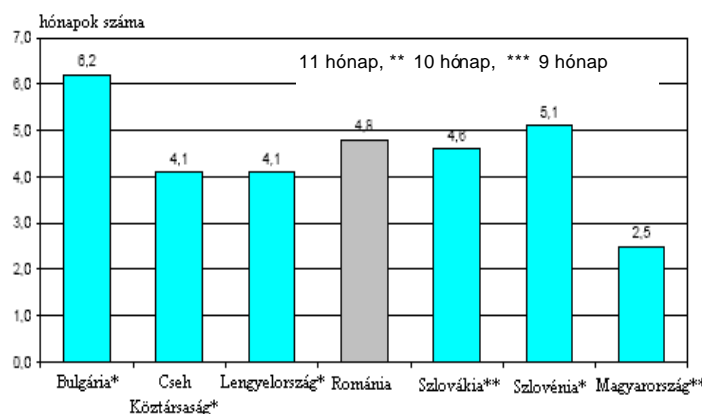
hónapi importszükségletet fedezett, ezt az alábbi ábra szemlélteti. (6. ábra)

forrás: Román Nemzeti Bank

6. ábra: Románia hivatalos valutatartaléka hónapos importszükségletben kifejezve

Összehasonlítva a környező országok valutatartalékaival, megállapítható, hogy Bulgária (6,2) és Szlovénia (5,1) után

forrás: EUROSTAT, RNB

7. ábra: Hivatalos valutatartalék hónapos importszükségletben kifejezve 2004-ben

Románia közelíti meg legjobban az optimális szintet.

2004 novemberétől a RNB áttért egy rugalmasabb árfolyamrendszerre, a „szabad lebegtetés” (free floating) rendszerére: korlátozta devizapiaci intervencióit, és egyben megszüntette a lej reál-felértékelődéséhez kötött céljainakközvetlen publikálását. Az intervenciónak célja a valutatartalékok megfelelő szinten tartása, valamint a RNB folyamatos valutafizetési kötelezettségeinek biztosítása. Az intézkedés az első mérföldkő abban a folyamatban, mely Románia 2007-es EU-csatlakozásához kapcsolódóan megnyitná az utat a rövid lejáratú külföldi tőke beáramlása előtt. Ennek a monetáris politikai döntésnek a háttérében a lej teljes konvertibilitási folyamat ütemtervének a betartása is volt.

A lej a folyó fizetési mérleget érintő ügyletek esetében 1998 óta konvertibilis, de a tőkemérleget érintő tranzakciók 80%-a még ma is engedélyhez kötött. Az EU-csatlakozáshoz vezető folyamat részeként a központi bank legkésőbb 2007 januárjáig köteles megszüntetni a fennmaradó korlátozásokat. Ugyanakkor az Európai Bizottsággal egyeztetett csatlakozási fejezetek (a 3-as és a 11-es fejezet) értelmében el kell érni a minél korábbi liberalizációt, és így valószínűsíthető, hogy már 2005 első felében lehetséges lesz a nem-rezidensek számára is a kereskedelmi bankoknál történő betételhelyezés.

A tőkeszámlák liberalizálásának következtében elkerülhetlenné válik, hogy nagyobb mozgási szabadságot engedélyezzenek a lej árfolyama számára. Ugyanakkor a jegybank alapkamata még mindig magasan helyezkedik el az infláció letörése érdekében, az ugyanis (az infláció) az egyik legmagasabb a régióban. Ám a „lehetetlen hármasság” törvénye értelmében egy kis nyitott gazdaságban nem létezhet egyidejűleg független kamatpolitika, fix árfolyam és szabad tőkepiac. Ezen tényezőkkövetkeztében Románia – a többi kelet-közép-európai országhoz hasonlóan – árfolyamrendszerének rugalmasabbá tétele mellett döntött, és 2005 eleji indulási időponttal az inflációs célkövetés rendszerének bevezetését kezdeményezte. A RNB közleménye alapján a rugalmasabb árfolyamrendszer összhangban van az új monetáris politikai rendszerrel, valamint a tőkepiaci liberalizáció következő lépéseivel.

A devizapiac „méreteit” jól behatárolja a műveletek (vétel, eladás, bankközi műveletek) napi átlaga. A mindenkor tapasztalat szerint a vétel és eladás volumene (ezer eurónak megfelelő értéken számolva rögzítik a pénzügyi statisztikák) sok hét óta 100 millió eurónak megfelelő összegben állandósult. Kisebb ingadozások vannak a vételi műveletek összegé-

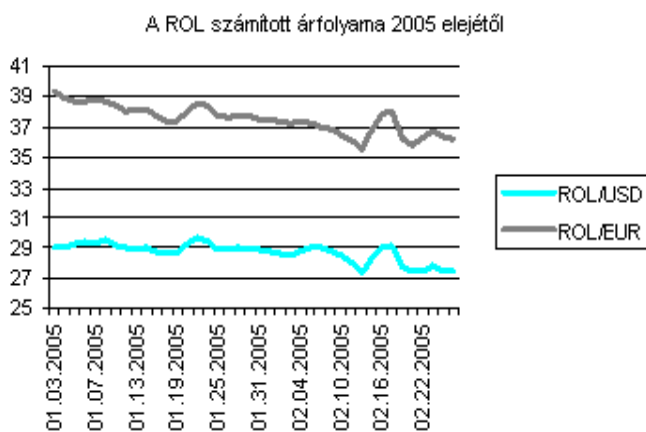
ben a hónap végi és a hónap eleji bankon belüli kereskedelemben. Jelentősebb a piaci volumen ingadozása a bankközi ügyletekben, ahol 100–250 millió eurónak megfelelő átlag napi sávnyitás is tapasztalható, különösképpen a hónapváltó hetek műveleti összege között.

A 2005. januári devizapiaci napi átlagok összes műveleti volumene tartósan karcsúsodik, amiben „benne van” természetesen a román nemzeti valuta kitartó „erősödése” is. A devizapiacra euró és USA-dollár paritáson is „számolja” a Nemzeti Bank a lej napi devizapiaci árfolyamát (nem referenciaárfolyamot).

2004-ben az USA-dollár 32 636,57 lej, az euró 40 532,11 lej árfolyamon átlagolt. 2004. december 31. és 2005. február 9. között folyamatosan emelkedő pályán +6,28%-kal erősödött a lej az euróhoz képest, vagyis a január 3-i 39 310 lej/euró árfolyamról 36 839 lej/euróra. A lejnek a dollárhoz arányított árfolyampályája jelentősen lassúbb „kaszakodót” jelez, alig 0,99%-os erősödést, azaz 29 027 lej/USD-ről 28 820 lej/USD-re. A lej ilyen arányú „erősödésének” egyik üzenete az, hogy a devizapiac egyre inkább megszabadul a Nemzeti Bank adminisztratív műveleti beavatkozásaitól, valószínűleg „tisztulhat”.

Nem kevés hányada van ebben a tisztulási folyamatban annak a több mint 2 Mrd. euró ra becsült deviza-behozatalnak, amit a külföldön dolgozók folyamatosan küldenek haza. Az utóbbi hónapok az árfolyam-politikában az inflációs ráta lefelé tartó pályájának az ösztönzése Nemzeti Bank árfolyam-politikájának a lényege, a lej több hónapja tartó erősödésének a fenntartásával. A bank kormányzójának február utolsó hetében tett bejelentése szerint a Nemzeti Bank nem kíván beavatkozni a devizapiacra, ha pedig megteszi, akkor a mérsékelt saját valuta szükségleteink fedezésére, valamint betájolható, egyensúlyi elbillenések kivédésére teszi. Nem véd, és nem is szab meg egy adott árfolyamszintet. A február utolsó hetében az intézményes devizavásárlás „liberalizálása” az egyik olyan eszköz, amivel a piacon lévő többletvaluta „bevonható”. A RNB-nak eme döntése 2005. március 11-től van érvényben.

Mivel ez az árfolyampolitika felel meg hosszú távon a legjobban a román pénzügyi rendszernek és a gazdaság versenyképességének erősödésének, a Jegybank érdeke ennek az árfolyampolitikának a további fenntartása.

8. ábra: A lej számított árfolyama 2005 januárjától

De lássuk, mi más tehetne a Központi Bank árfolyam- és monetáris politikájában?

Afix árfolyam, mint monetáris politika következménye I. változat: a lej előzetes leértékelése

A fix árfolyam-politika (fixed peg vagy currency board) hatásának elemzésénél alapvető fontossága annak a szintnek van, amelyen a lejt egy adott valutához kötik. Hogy hiteles legyen a választott szint, ez hosszú távon fenntartható kell legyen, ez indokolja az előzetes leértékelést. Ebben az esetben időszakosan idomítani lehetne az infláció magasabb szintjét a kötött valutához képest.

Románia esetében ez a szint a mai állapotokat figyelembe véve kb. 42 000–44 000 lej/euró kellene legyen (ez egy 15–20%-os leértékelést jelentene a mai 36,50 lej/euró szinthez viszonyítva). Megjegyzendő, hogy a 2005-ös állami költségvetési terv a 42 500 lej/euró árfolyam szinthez van kötve, és jelenleg az exportőrök ezt a szintet igénylik, ezen a szinten tekintették hatékonysági mutatóikat indokoltnak.

Románia jelenlegi gazdasági helyzetében egy olyan árfolyam megállapítása, melynek értelmében a monetáris bázis valutatartalékkal fedezve legyen, nem állja meg a helyét, mivel a RNB valuta- és aranytartaléka 2004 végén 5,6-szor nagyobb, mint a monetáris bázis, továbbá a RNB kötelezettségei (a kereskedelmi bankokkal, a minimális kötelező tartalékokat is beleszámítva, a kormánnyal szemben, valamint a lakosság és a külfölddel szemben) nagyjából egyenlő szinten vannak a valutatartalék szintjével.

Ennek változatnak hatásai a hitelre és a kamatokra:**1. Előre bejelentett fix árfolyam esetén, monetáris tanács nélkül:**

• Gyors ütemben csökkennének a kamatok a mostani szinthez viszonyítva. Ez a kamatszint ugyan még nem csökkenne az eurózóna szintjére, mivel ez az árfolyam-politika olyan kockázatot tartalmaz, amit a kereskedelmi bankok beszámítanak, annak érdekében, hogy potenciális veszteségeiket, ami a fix betétkamatozású betétekből származna, amortizálják.

• A spekulatív tőke beáramlása a továbbiakban is fennállna egy alacsonyabb szinten, ha a betéti kamat nagyságának szintje úgy értelmezhető, mint ami fedezi a kockázati tényezőt. Ha a kamatkülönbség relatíve magas marad, még ha alacsonyabb nominális szinten is, a spekulatív tőkebeáramlás még nagyobb lesz, mivel eltűnik az árfolyam kockázata.

• A hitelek alacsonyabb szintje, egy magasabb szintű készletléti jövedelem együttes hatásával, a hitelek mennyiségének növekedéséhez vezet, ami a folyó fizetési mérleg rosszabbodását és inflációs nyomásokat eredményez.

2. Előre bejelentett fix árfolyam esetén, monetáris tanács deklarálásával:

• A kamatok szintje az eurózóna kamatszintjéhez igazodik, rögtön az új politika bevezetése után.

• A spekulatív tőke jóval kevesebb lesz, a már bent levő spekulatív tőke kiáramlása tartalékvesztéshez vezet.

A lej előzetes leértékelése (ami rövid távon növeli a belső inflációt) egy fix árfolyammal kombinálva (a spekulatív tőke beáramlását erőlteti, amelyek egy alacsonyabb szintű kamatnyereséget is kihasználnak) a „Tosovski dilemmát” erősíti: a betétkamatok negatív szintet mutatnak a belső árakkal szemben, de továbbra is vonzó a külföldi spekulatív tőkének.

3. A tőke mozgásra kifejtett hatások

A fix árfolyam erősíti a gazdaság kiszámíthatóságát, így nőnek a tőkebejövetelek a direkt beruházások terén. A fent elemzett árfolyamszinten erősen növekedni fog rövid távon a román gazdaság vonzása a külföldi befektetők számára. Nagy mennyiségű valuta-bejövetel esetén a RNB kénytelen lesz felvásárolni a valutapiacra levő valutamennyiséget a fix árfolyam fenntartása érdekében, valószínűleg többmilliárdos nagyságrendben.

Nagy mennyiségű spekulatív tőke bejövetele esetén egy nagyon érzékeny politikai problémát is meg kell oldani: több-

milliárd már az országban bent levő spekulatív tőke esetén, amely 36–39 000 lej/euró árfolyamon jött be, és továbbra is bejön az új politika bevezetéséig, ez a mennyiség egy fix árfolyamon megy ki (plusz 8–22% nyereséget az árfolyamnyereségből, s még 10–15% kamat nyereségből jelent). Jövedelmet, még ha alacsonyabb szinten is, azok a spekulatív tőkék fognak nyerni, amelyek az új politika bevezetése előtt jöttek be. Ezeknek a költségeknek közpénzekből való fedezését, melyek még nem kiszámíthatóak, politikailag fel kell parlamentári döntési szinten vállalni.

A tőkeszámla liberalizálásának utolsó lépései 2006 decemberéig valósulnak meg, ezek közül a legnagyobb hatással a külföldiek lej-es betétszámlájának liberalizálása ebben a hónapban fog megtörténni. Az árfolyam-politika megváltoztatása ebben a szakaszban nehezen kiszámítható hatással járna: a monetáris piac nem megfelelő mélysége és a gazdaság szerény nagysága összességében nagyítják a tőkefluxusok egyik vagy másik irányban való eltérését, növelik a folyamatok sebezhetőségét és kockázatát. Egy fix árfolyamrendszer átvinné a külső sokk hatását a belső változók irányába – főleg az államháztartás és a munkaerő-foglalkoztatottságára.

4. Az inflációs szintre kifejtett hatások

A lej előzetes leértékelése az import árak növekedése folytán az inflációs ráta ideiglenes növekedését idézné elő egy relatíve nagyobb jövedelemszint mellett, melyek viszont kisebbek, mint a jelenlegi jövedelmek.

Utólag az infláció csökkenne a fix árfolyam hatására. Viszont így is magasabb lenne, mint az eurózóna inflációs szintje, a következő tényezők hatására:

- az árak korrekciója, a luxusadók és más adók EU-s standardoknak való megfeleltetése során,
- a belső kereslet növekedése, a külföldi tőkebeáramlás és a hitelek növekedése révén,
- a Balassa-Samuelsont hatás.

A fentiek hatására a versenyképesség-nyereség relatíve hamar erodálna. Hogy a valutaárfolyam hiteles maradjon, szükség lenne egy akkora termelékenység-nyereségre, amely kompenzálni tudná az inflációs különbözetet. Ha ez a nyereség elég magas, akkor viszont szükség van a nominális jövedelmek fiskális kiigazítására.

5. A gazdasági növekedésre és a munkaerő-foglalkoztatottságra kifejtett hatások

A fent említett árfolyamszinteken rögtön nő az export ver-

senyképesége és csökken az importnak a versenyre kifejtett nyomása. A fizetések vásárlóerejének relatív csökkenése szintén hozzájárul rövid időre az import szűküléséhez (főleg a fogyasztói termékeknél), és a munkaerő foglalkoztatottságának növekedéséhez (egy relatívalacsony szintű munkanélküliségrátát figyelembe véve). A gazdasági növekedést ösztönöznék a kamatok csökkenése.

A legnagyobb kockázatot, melynek beteljesülésére a valószínűség nagyon nagy, az jelentené, hogy a vállalkozások a lej leértékelődését és a kamatok csökkenését csak egy időleges mozzanatnak fognák fel, ami a mikrogazdaság szerkezetváltoztatásának átszervezésére irányuló nyomások fellazulásához vezetnének. Ezt a hatást erősítené a még érvényben levő engedélyes kereskedelmi törvénykezés, amely tartozások felhalmozását engedélyezi, valamint a munkatörvénymerek rövid idő belül az így elért előnyök elértéktelenedéshez vezetnének, és a jelenlegi helyzetre való visszatérést jelentené, az áraknak egy magasabb szintjén.

Mivel a fix árfolyammal a monetáris politika műveleti hatásai semmisülnek meg, a kiigazítás csak a fiskális politikára és a jövedelmi politikákra hárulna, végsősoron a munkanélküliség drasztikus növekedésével járna. Egy ilyen forgatókönyvben a kiigazítást csak elhalasztani lehetne, és amikor az megtörténne, akkor a monetáris politika mozgatóereje, ami a politika ütköző hatását illeti, hiányozna, ami a rugalmas árfolyam rendszerben hatását tudná kifejteni.

II. Előzetes leértékelődés nélküli változat

Ebben a változatban, amikor a lej nem értékelődik le előzetesen, és a valutaárfolyam szintet a 36 500 lej/ euró szinten állapítják meg, a legnagyobb problémát ennek a szintnek a hitelessége jelenti. Ez az árfolyamszint nem javítja a rendelkezésre álló jövedelmek szintjét és nem javít a külső versenyképéségen, tehát a folyó fizetési mérleg egyensúlytalansága továbbra is fent állna. Ennek a kiigazítása jelen esetben csak a fiskális politika mozgatóerejével és a nominális jövedelmek csökkenésével valósulhatna meg, amire nálunk még nem volt példa, és hatásait nem is tudjuk felmérni.

A tőkeáramlások irányát nehéz megjósolni, mivel ezek olyan tényezőkkel kereszteződnek, melyek ezek növekedési hatását növelik (a jövőbeli fejlődések kiszámíthatósága, a tökéscsökkentés), és olyan tényezőkkel, melyek hatá-

sát csökkentik (a kamatkülönbségek eltűnése, a makrogazdasági politikák mixjének a hitelessége).

Ha az előzetesen megállapított árfolyamszintet úgy értékelik, mint túlságosan felértékelte szint, akkor masszív spekulációs támadásokat idézhetnek elő, annak érdekében, hogy leteszteljék a hatóságok képességét és akaratát, ami ennek a bejelentett árfolyamszintnek a tartását illeti. A nem kívánt hatások kiküszöbölésére, fix árfolyamnál, nincs olyan monetáris politikai eszköz, ami ezt befolyásolná.

Következtetések

Fix árfolyam, előzetes lej-leértékelődéssel:

- javítja a rendelkezésre álló jövedelmek növekedését,
- javítja a folyó fizetési mérleg hiányát,
- rövid távú infláció növekedést idéz elő,
- előnyös rövid távon, ami a versenyképességet illeti, de hosszú távon ez az előny hamar erodálódik,
- a mikrogazdasági szerkezetváltoztatás késéséhez járulna hozzá, előnyös rövid távon, de hamar nyomasztó lesz, amikortól a leértékelődés előnyei elfogynak,
- meghatározó politikai problémát jelent egy felértékelt árfolyamon már bejött spekulatív tőke nyereségeinek közpénzekből való fedezése.

Fix árfolyam, előzetes leértékelődés nélkül:

- a defláció irányát megtartja,
- nem igazítja ki a rendelkezésre álló jövedelmek nagyságát,
- nem járul hozzá a folyó fizetési mérleg javításához,
- kockáztatja a mikrogazdaság szerkezetváltozását,
- spekulatív tőketámadásokat idézhet elő, ami a gazdaság szűküléséhez vezethet.

Mi vállalható fel?

Rugalmas árfolyam-politika, ami hosszú távon is kifejti hatását és fenntartható az EU-s csatlakozási feltételek teljesítési folyamatában. Az ERM II-ben való részvétel eléréséig az inflációscél, mint monetáris politika stratégia alkalmazása során, ez az árfolyam-politika járul hozzá a mikrogazdasági szerkezetváltozáshoz, valamint a gazdaság versenyképességének növekedéséhez, és a beáramló spekulációs tőke volumenének csökkentéséhez, amit az árfolyam kiszámíthatatlansága idéz elő.

Monetarista elemek a román gazdaságpolitikában

KINTERTÜNDE – PÉTER ANDRÁS

A monetarizmusnak, mely ennek a dolgozatnak a pillérjét képezi, mint gazdaságpolitikai irányzatnak a megismerése elengedhetetlenül szükséges az aktuális romániai gazdaságpolitika, elsősorban a pénzpoltika megértéséhez. Mindezekelőtt le kell szögezni, hogy nem tiszta monetarizmusról van szó, hanem egyes monetarista elemek foganatosításáról, a továbbiakban bemutatásra kerülő stratégiai célok megvalósítása érdekében, más gazdaságpolitikai eszközökkel tárva.

A gazdasági elmélet és gyakorlat két-, illetve háromirányú lehet:

– keresletelvű (keynesiánusi) közgazdaságtani felfogás és gazdaságpolitika, mely elsősorban a munkanélküliség megszüntetésére irányul, az inflációt megengedi és másodrendű kérdésként értelmezi.

– kínálatelvű (neoklasszikus) gazdaságpolitikai felfogás és gyakorlat, mely alapvetően inflációellenes és a munkanélküliség kérdését mellőzi; ez a friedmani koncepció.

– egyeztetett mixt (vegyes) politika, amely mind a kínálatoldali gazdaságtörekvéseket, mind pedig a társadalmi kohézió megteremtését fontosnak ítéli meg.

A fenti bevezetőből már egyértelműen adódik az a következtetés, hogy a román kormány gazdaságpolitikája vegyes, tehát monetarista, keynesiánus elemeket egyaránt alkalmaz benne. Most már jogosan tevődik fel a kérdés: mi is a monetarizmus? Ennek a kérdésnek a megválaszolása egy rövid gazdaságtörténeti visszatekintést igényel.

A nyersanyag- és olajválsággal kezdődött 1973. évi válság egy új közgazdasági irányzatnak a megszületésével járt együtt; az irányzat legnevesebb képviselője a chicagói közgazdasági iskola vezéralakja, Milton Friedman lett, aki 1976-ban közgazdasági Nobel-díjat kapott munkásságáért. Állítása szerint a gazdasági problémák legfőbb oka az infláció, az pedig arra vezethető vissza, hogy az állam a magas adókkal túlságosan sokat von el a vállalkozói szférától és emel át a költségvetésbe, az állami vállalatokba, így a kevésbé hatékony ágazatok és vállalatok is működhettek. Egyébként a magát „új mennyiségi pénzelméletnek” tituláló irányzat – „quantity theory of money” – a 16. századig nyúlik vissza (a

„monetarizmus” nevet csak 1968, Karl Brunner keresztelje óta viseli).

A korai monetaristák szerint a pénz minden gazdasági tevékenység és mechanizmus motorja, nem passzív tényező, amely csak kifejezi és követeli a technikai fejlődés, a foglalkoztatottság, a külkereskedelem változásait. A monetáris politikát magát úgy definiálják, mint a pénzügyi hatóságok cselekvésének a hatását a pénzállományra. Ha például a monetáris hatóságok megnövelik a gazdasági szereplők kezén lévő pénzállományt, akkor az emberek elköltik a fölös pénzt, ez feltornássza az árakat, és inflációt gerjeszt. A magas árak ösztönzik a termelést. A pénz mennyiség szabályozásán keresztül az állam rövid távon befolyásolja a devizaárfolyamot, a GDP alakulását és a foglalkoztatottság szintjét is.

A mai monetáris politika lényege tehát a pénz mennyiségi elméletének politikai alkalmazása. A pénz mennyiségi elmélete szerint: ha a pénz mennyiség gyorsabban növekszik, mint az árumennyiség, az árak emelkedni fognak, méghozzá a két mennyiség növekedése közötti százalékpontos növekedéssel. A kormányzatnak tehát a pénz mennyiséget úgy kell növelni, hogy az megegyezzen a BHT várható reálnövekedésével.

A költségvetési (fiskális) politikát eleve hatástalannak tekintik, mert képviselőik szerint a kormányzati vásárlások azonos mértékű magánberuházást szorítanak ki a kamatláb növekedésén keresztül.

A monetarizmus a '80-as évektől a legtöbb ország gazdaságpolitikájának az alapját alkotja, akárcsak a keynesiánizmus az 1936-ot követő negyven esztendőben.¹ A monetarista gazdaságpolitikáról az elmúlt évek gyakorlata során kiderült, hogy kiválóan alkalmazható a kereslet-előrefutás okozta infláció megfékezésére. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti bank túl gyorsan növeli a gazdaságnak nyújtott hiteleket és ezáltal a pénz mennyiséget. Gyakran ezt a hatást a kormány is súlyosbíthatja azáltal, hogy a költségvetési hiányt részben külföldi kölcsönből finanszírozza. Ilyen körülmények között nő a forgalomban lévő pénz mennyiség, s ezáltal az árak iránti kereslet gyorsabb emelkedését vonja maga után a megtermelt árak mennyiségével szemben. Ezt kereslet-visszafogással kell orvosolni, azaz restriktív hitelpolitikával és pénzpolitikával.

¹ Az Egyesült Államokban Paul Volcker, a Federal Reserve 1979-ben kinevezett elnöke, az Egyesült Királyságban pedig Margaret Thatcher konzervatív kormánya alkalmazta szinte ugyanabban az időben a monetarista politikát. Ennek legfőbb eszköze a kamatlábak felhajtása útján történő hitelmegszorítás volt.

A legtöbb kritika a monetarista gazdaságpolitikát azzal kapcsolatosan érte, hogy megfékezi ugyan az inflációt, de visszafogja a gazdasági növekedést, holott az inflációt főként azért kell fékezni, mert visszafogja a gazdasági növekedést. Tehát itt egy kirívó ellentmondás fedezhető fel.

Ugyanakkor a monetaristák arról is megfélekednek, hogy a kereslet nemcsak azért haladja meg a kínálatot, mert a kereslet előrefut, hanem kivételes esetekben azért is, mert a kínálat visszaesett. Az infláció változatlan pénzmenyiség mellett is felgyorsulhat, ha megnövekszik a pénz forgási sebessége.

A monetarizmus a gyakorlatban legtöbbször gazdasági liberalizmussal párosul, azaz a piaci önszabályozás mechanizmusára épül, mindennemű beavatkozást kizárva. E szerint a laissez faire, vagy másképp a Smith-i „láthatatlan kéz” a szükséges mederbe tereli a gazdaságot.

Miután a monetarizmus elméleti vázát áttanulmányoztuk, a következő lépésben azt szeretnénk megvilágítani, hogy mindez hogyan nyilvánul meg a gyakorlatban Románia jelenlegi gazdaságpolitikájában, melynek legfontosabb lépései a szerkezeti reformok felgyorsításában, a makrogazdasági versenyképesség fokozásában valamint a külső és belső egyensúly helyreállításában összegezhető. A fő célkitűzés Románia felkészítése a 2007. június 1-jei Európai Unióhoz és Monetáris Unióhoz való csatlakozásra. Ennek azonban szigorú konvergencia-feltételei vannak, melynek teljesítése elsősorban a piacok működésének javításával érhető el.

Románia kormányának 2005–2008 közötti időszakára vonatkozó EU-s csatlakozási programjában különös hangsúlyt kap a fiskális-költségvetési eljárás javítása, amely igen erős hatást kellene gyakoroljon a gazdasági növekedésre, az ország gazdasági-társadalmi előrehaladására, az általános jólét megteremtésére. A költségvetési mechanizmus javításának központi kérdése az adók reformjára vonatkozik, vagyis hogy a kínálatszerű ösztönző adórendszer bevezetésével könnyítsenek az adókulcsra, és így, az egyéni jövedelmek emelésével, több jusson a megtakarításokra, a magánberuházások finanszírozására.

A kormányralépés első intézkedésével az új politikai hatalom a 2004. dec. 29-i 138-as sürgősségi rendelettel módosította a 2003/571-es fiskális törvényt, és a jövedelmi adót 16%-ra egységesítette. A megállapított új adókulcs az alapjövedelmekre, főleg a munkabérekre és a profitokra vonatkozik, és ez számottevő adócsökkenést jelent az előző, 40%-ig felmenő progresszív adóval szemben. Ugyanakkor egy ké-

sőbbi intézkedés, a 2005. jan. 7-ei 19. számú pénzügyminisztériumi rendelet lényeges könnyítéseket ír elő a kisebb jövedelmű, főleg a többgyermekes családok részére, ugyanis az eltartott személyek arányában csökkenthetik a megadóztatásra kerülő jövedelmeket.

Az új pénzügyi intézkedés legfőbb indoka, hogy a pénzügyi politika hathatósabban szolgálja a teljesítményt, hogy az adómultiplikátor hatást gyakoroljanak és a gazdasági növekedéssel párhuzamosan a társadalmi kohéziót szolgálja. Ezt a felfogást számos nemzetközileg elismert közgazdász dolgozta ki, és „kínálatoldali iskola” néven 1980 körül valóságos mozgalmat indítottak el a kedvező hatású alacsonyabb adókulcsok bevezetéséért. Elég, ha itt Arthur Laffer amerikai közgazdász tételét említjük, amely „Laffer görbe” néven láttott napvilágot. Eszerint a magas adókulcsok csak bizonyos határig növelik az adóbevételt, ezen túl már fékező hatást fejtenek ki, és így a túlzott adók növekedésével a bevételek abszolút mértékben is csökkennek. Ekkor az emberek kezdenek kevesebbet dolgozni, kisebb mértékben megtakarítani, vagy pedig tevékenységüket a feketegazdaságba irányítják. A kínálatoldali kísérlet az Amerikai Egyesült Államokban és Angliában az 1980-as gazdasági válság okozta nehézségek leküzdésére irányult. Reagan elnök javaslatára az amerikai kongresszus valamennyi személyi jövedelemadóra 25%-os adókulcsot állapított meg. Ez segítette a gazdasági szerkezet átalakítását, a teljesítmény növelését, de jelentős hiányokat okozott a költségvetési bevételekben, és az államadósság jelentős növekedésével párosult. Egyes vélemények szerint a kísérlet nem hozta meg a várt eredményeket.

A rendszerváltás után számos közép- és kelet-európai országban is egységes jövedelmi adókulcsot vezettek be: 1994-ben Észtországban 26%-os egységes adókulcsot állapítottak meg, melyet azután 20%-ra csökkentettek, 1997-ben Lettországban 25%, 2000-től Oroszországban 13%, 2004-től pedig Szlovákiában 19%, Ukrajnában 13% az adókulcs.

Az új román adópolitika arra irányul, hogy kedvező hatást gyakoroljon az üzleti tevékenységre, serkentsen a magánkezdeményezést, és hogy felszínre hozza, vagyis hivatalossá tegye a rejtett gazdaságot. Az adóenyhítés egyaránt kiterjed a munkavállalás, illetve a tőke hasznosítására. Kedvező következményei az infláció kiszorításában, az ország pénzügyi egyensúlyának megszilárdításában, és nem utolsósorban, a középosztály megerősödésében kellene jelentkezzen.

Az intézkedések ugyanakkor a fiskális-költségvetési mechanizmus gyökeres átalakulását irányozzák elő, ez kiterjed

az adók pontos megállapítása mellett az adóbehajtás megszigorítására, az adócsalás büntetésére, az adórendszer decentralizálására, az önkormányzati szervek szerepének a megnövelésére.

Az adórendszer sikere attól is függ, hogy biztosítja-e a megfelelő költségvetési bevételt, a költségvetési egyensúlyt. Sajnos máris jelentkezik a nehézség: a jövedelemadóból származó elégtelen bevételek a kormányt arra kényszerítették, hogy a fogyasztói adó drasztikus emelésével pótolja a költségvetési hiányt. A 2005 márc. 24-i 24-es számú sürgősségi rendelet számos termék fogyasztói árát a fogyasztói adó emelésével terhelte. Az alkohol, a dohány, a benzin, gáz, villanyenergia, konfekció ára, háztartási termékek, elektromos ipari termékek, gépkocsik esetében a fogyasztói adó jelentős arányban emelkedett, ami általános drágulást eredményez.

A gazdaságpolitika egy másik fontos alkotóeleme a monetáris politika, mely azt jelenti, hogy az állam a pénzforgalom és a kamatláb szabályozásával hat a gazdaságra. Ez a beavatkozás két módon valósulhat meg:

- expanzív pénzügyi politikával, amikor az állam több pénzt pumpál a gazdaságba, hogy növelje a keresletet, és így élénkítse a gazdaságot, vagy

- restriktív pénzügyi politikával, amikor az állam csökkenti (vagy korlátozza) a forgalomban lévő pénzmennyiséget, ezáltal korlátozza a keresletet, s így a termelés növekedését is.

Románia aktuális pénzügyi politikája restriktív, melynek megvalósítója a Román Nemzeti Bank. Akkor megszorító a monetáris politika, amikor a gazdaságban lévő hitelállomány reálértékének növekedése lelassul, netalán megáll.

Mivel az inflációt elsősorban kereslet-előrefutás okozta a mértéktelen hitelek következtében, ezért a monetáris politika legfontosabb eszköze a kamatláb módosítása lett. 2003 második felében a RNB a kamatlábat mesterségesen felhajtotta, mely hitelkivonást és keresletcsökkenést eredményezett.

A monetáris eljárásban a legnagyobb gond viszont az volt, hogy a kamatlábat olyan magasra hajtotta fel a Központi Bank, hogy a bankoknak érdekesebb volt a RNB-be kamatra letétbe helyezni a lakossági és vállalati megtakarításokat, ahelyett, hogy hitelek formájában kihelyezték volna őket a gazdaságba. Így a „bankok bankja” nem nettó hitelezője volt a kereskedelmi bankoknak, hanem nettó adója.

Mivel a RNB kamatlábak 2003 augusztusában történő növelésére a kereskedelmi bankok csak késve reagáltak, ezért még két alkalommal 1–1 százalékpontos kamatlábnövelést

hajtottak végre, 21,5%-ot is elérve. A magas kamatláb vonzotta a külföldi tőkét, ugyanakkor növelte a valutában igényelt hitelek részarányát.

Ilyen környezetben még 2004 elején is restriktív volt a pénzügyi politika. A nominális kamatláb első csökkentésére 2004 júniusában került sor, mely azután még hat alkalommal megismétlődött. 2004 végére 17%-os szintig csökkent. 2005 elején egy újabb 1,25%-os kamatlábcsökkenés következett, s ezáltal elérte az aktuális 15,75%-os értéket.

Összesítve: 2003. december–2005. január között a nominális kamatláb 5,50 százalékponttal csökkent az inflációs ráta 5,40%-os leszorítása mellett és a lej felértékelődésével párhuzamosan.

Jelenleg a forgalomban lévő többlet pénzmennyiség felszívásának (sterilizációnak) a legfontosabb eszközei a nyíltpiaci műveletek és RNB-be történő egy hónapos betétek bevonása.

2004 júniusától a RNB 3 hónapos futamidejű kincstárjegyeket bocsátott a forgalomba. Ezzel nem a gazdaságpolitika irányát kívánta kifejezni, hiszen árelfogadó (pricetaker) minőségben jelenik meg ezen értékpapírok piacán.

A költségvetési hiány nem annyira pénz, mint inkább kötvények és más értékpapírok kibocsátásával történő fedezése viszont megemeli az államadósság mértékét.

Egy másik új elem a monetáris politika terén a kötelező tartalékráta módosításában rejlik. Eszerint a RNB 25%-ról 30%-ra növelte a kötelező tartalékrátát a valutában lévő betétek után, míg a hazai pénznemben létező betétek esetében a kötelező tartalékráta változatlanul 18% maradt. E lépésnek a jelentősége abban rejlik, hogy így csökkenthető a devizában nyújtott hitelek mennyisége, mely az utóbbi években jelentősen megnőtt az összhitel keretén belül.

Az infláció mérséklésére a kormányzat irányított lebegő (managed floated) árfolyampolitikát is alkalmaz, mely azt jelenti, hogy a Nemzeti Bank szinte naponta adja-veszi az ország pénznemét a piacon, hogy ezáltal kiküszöbölje a nagyobb átmeneti árfolyam-ingadozásokat. 2004-ben a valutavásárlás nettó értéke rekordmennyiséget ért el. Ennek az oka a kamatláb felemeléséből adódó forró pénzek (spekulatív tőke) „becsalogatásának elkedvetlenítése”. Eredményeként 2004-ben a román lej 16,5%-os felértékelése mutatható ki a dollárból és euróból alkotott valutakosárral szemben. Ez nagyméretű lejerősítést jelent a 2004-es 3,3%-os felértékeléshez képest.

Mivel a felértékelés növeli az export árát, és csökkenti az

importét, romlik az export versenyképessége. Ezt a kormány a munkatermelékenység növelésével és a termelési költségek csökkentésével próbálja se mlegesíteni. Tehát arra készíti a vállalatokat, hogy a költségek csökkentése révén fokozzák a külső és belső versenyképességet. Mivel a román gazdaság jellemzője, hogy az össz importon belül magas anyersanyagok és az energetikai termékek részaránya, az olcsó import csökkenti a hazai termelési költségeket.

A jövőben áttérnek az inflációs célkövetés (inflation targeting) rendszerére, melynek technikai feltételeit már kidolgozták a Nemzetközi Valutaalap segítségével.

Annak ellenére, hogy a kamatlábak csökkentése a jövőben is folytatódik, ez még mindig meghaladja a világpiacon kamatlábat. Ezért fontos a spekulatív tőkebeáramlás sterilizációja a Központi Bank révén.

A jövőben is restriktív marad a monetáris politika, az infláció csökkentésének folytatása céljából, melynek legfontosabb eszközei a kamatláb-politika és árfolyampolitika marad. Az inflációs várakozásokra jelentős pozitív hatás várható a 2005. július elsejére tervezett erős lej bevezetésével, azaz a nemzeti pénznem denominálásával.

Amennyiben az inflációs ráta 4% alá csökken, és ezzel párhuzamosan a világpiacon és hazai kamatláb közötti különbség is mérséklődik, ezzel megvalósulhat a lebegő árfolyamrendszerre való áttérés.

A RNB által alkalmazott eszköztár kialakításakor az átláthatóság és költséghatékonyság mellett egyre nagyobb szerepet kap a kompatibilitás, vagyis az Európai Központi Bank eszköztárához való illeszkedés.

A monetarizmus elsősorban az inflációellenes politikában nyilvánul meg. A deflációs folyamatot a jövőben is folytatni kívánja a nemzeti bank. 2004-re sikerült ugyan elérni a 14,1%-os tervezett inflációs szintet, de 2007-re jóval alacsonyabb, 3,4%-os kúszó infláció elérése a cél.

Ez nehezen valósulhat meg, amikor az egyes alapélelmiszerek ára növekedett, az üzemanyag megdrágult és a további árkiszegítések inflációs hatásúak lehetnek.

A monetarizmus felfogásban a jövedelempolitika is központi helyet foglal el. A strukturális jövedelempolitika a jövedelemelosztás megváltoztatásáira irányul. 2004-ben, az inflációs előrejelzéseknél nagyobb mértékben növelték a minimálbérek országos szinten, ami azt jelentette, hogy az ár-növekedést ellensúlyozták a jövedelmek növelésével. 2004-ben a bruttó nominálbér 2 800 000 lejre emelkedett, azaz 12%-kal az előző évhez viszonyítva. 2005-re ez a növekedés

folytatódik 10,7%-kal. (3 100 000 lej).

Ugyancsak ez évtől az egységes 16%-os jövedelemkulcs bevezetése az átlagos nettó jövedelmet 3,4%-kal növeli. 2008-ig még 60%-kal kívánják emelni a bruttó átlagjövedelmeket, ezt csak a munkatermelékenység nagyobb mértékű fokozásával összhangban lehet megvalósítani.

A kereskedelempolitika terén 2005–2007 között a nemzetközi kereskedelem fokozatos liberalizálása, vagyis a kereskedelmi gátaklebontása a követendő cél (a Kereskedelmi Világszervezettel – WTO – folytatott fordulókkal összhangban), a világpiacon áruk csökkentése miatt. Nagy hangsúlyt kap a láthatatlan kereskedelem, valamint a tőkeexport fokozása.

A gazdasági növekedés hajtómotorja a hazai, főleg a fogyasztói kereslet növekedése. Ennek következtében azonban a gazdasági növekedés egy erőteljesebb külső egyensúlyhiánnyal jár.

Az utóbbi két évben a kereslet túlságosan előreszaladt, meghaladva a BHT növekedését. Ezért a fogyasztási, akár csak a beruházási keresletet részben importból kellett fedezni. Ezzel magyarázható a nettó export (export-import) -3,6%-os negatív értéke.

A külkereskedelem a jövőben is nagyobb mértékű lesz, mint a GDP növekedése. Így 2005–2007 között az éves export átlagosan 14,9%-kal fog nőni, míg az import 14,5%-kal, mely a külkereskedelmi mérleg deficitjét 5,3 Mrd. euróról (2004), 8 Mrd. euróra emeli 2007 végére.

Szerkezetileg, a gazdasági növekedést elősegítő tényezők között, a termelési tényezők össztermelékenysége áll az első helyen, 4%-os részaránnyal.

Összegezve: a jövőre vonatkozóan a makrogazdasági cél a gazdasági reformok felgyorsítása az EU-s csatlakozás megvalósítása érdekében. E tekintetben a tervezés óvatos. Az előrejelzések erőteljes, fenntartható gazdasági növekedéssel, az infláció csökkenésével, és habár nagy összegű, de finanszírozható fizetési mérlegdeficittel számolnak.

Mivel Románia nyitott gazdaság és az EU gazdaságába jelentősen integrált (fő kereskedelmi partnerek), ezért nagyon érzékenyen reagál a külső gazdasági környezet változásaira. Így az EU gazdasági növekedése serkentőleg fog hatni Románia gazdasági prosperitására.

A potenciális kibocsátás várhatóan 2004–2007 között 7,4%-kal növekszik (2004-ben 10,4%-kal, 2005-ben 6,4%-kal, 2007-ben 6,3%-kal), de látható a növekedési ütem lassulása. Ennek oka az, hogy a tényleges kibocsátás jóval meg-

haladja a potenciális kibocsátást, mely inflációt gerjeszt, és külső egyensúlyhiányt eredményez.

Az egységes 16%-os adókulcs ösztönzőleg hat a lakossági fogyasztásra, de a jövedelem gyorsabb növekedési üteme következtében a fogyasztás növekedési üteme lelassul.

Így 2005-re a fogyasztói reálkereslet növekedése 7,7%-os (amely csökkenést tükröz a 2004-es év 9,9-ával szemben) lett, míg a reáljövedelem emelkedése ennél nagyobb ütemű, 12,4%-os.

A következő években folytatódik a reáljövedelem növekedésének lassulása (2006-ban 5,2%, 2007-ben 5,6%), mely a fogyasztásnövekedés ütemének visszaesését idézi elő (2006-ban 6% és 2007-ben 5,5%).

A fenntartható gazdasági növekedés további lényeges feltétele, hogy az alacsonyabb adókból befolyt pénztöbbletet ne annyira fogyasztásra, mint inkább beruházásokra fordítsák. Ha ez megvalósul, akkor 2007-re a beruházási ráta a BHT 26,8%-ára nő, míg a belső megtakarítási ráta 19,4%-ra. Azonban nem szabad megfélemlíteni a felhalmozás arányszabályáról sem, mely szerint a túlzásba vitt felhalmozás káros. Olyan ütemű és mértékű megtakarítás szükséges, amelyet a műszaki haladás és gazdasági hatékonyság igényel.

A beruházások finanszírozásában a külső pénzforrásoknak továbbra is döntő szerep jut. Az EU részéről történő átutalások a következő két évben a BHT 1,3–1,4%-át fogják kitenni, ezáltal pedig a beruházások átlagosan évi 12,7%-kal növekedhetnek. A 2007-es EU-s csatlakozással egy időben Románia hozzáférhet a Kohéziós Alapokhoz, így az onnan jövő transzferok hozzávetőlegesen 2032,2 millió euróra duzzadhatnak, mely a GDP 2,2%-a. A beruházásokat a monetáris politika lépései (kamatsökkenés és lejfelértékelés) is ösztönözni fogják.

Ha az EU-s alapok befolyása a gazdaságra az előrejelzett ütemben fog megvalósulni, és a külföldi tőkebefektetések évi 3,8–4 milliárd euróra fognak rúgni, akkor az előrejelzett (2004-ben 7,6% volt) 6,3%-os folyó fizetési mérleghiány is finanszírozhatóvá válhat. Ez azt jelenti, hogy a folyó fizetési mérleg hiányának 98%-a olyan forrásokból fedezhető, mely nem gerjeszt adósságot. Akül ső államadósság 2007-ig növekedni fog, kb. a BHT 23%-áig, de ez még a visszafizetési képességet nem veszélyezteti.

Nem csupán a liberális felfogás, hanem a demokrata párt által képviselt szociális felfogás is lényeges, melyben hangsúlyt kap a munkanélküliség csökkentése. 2007-ben a munkanélküliségi ráta ugyan 0,4%-kal csökkeni fog, de még

mindig magas 7,1%-os szinten állapodik meg.

A fenntartható gazdasági növekedés biztosítása a kormány gazdaságpolitikájában nem lehet öncél, hanem a jólét megfelelő emelését kell alátámaszta. Mivel Románia le van maradva, ezért ezt nem lehet egyik napról a másikra megvalósítani, hanem csak fokozatosan, kis lépésekben, amely a kormányt a gazdaságpolitika óvatos tervezésére inti. Nagyon fontos, hogy a versenyképesség fokozása céljából elsősorban a minőségre kell helyezni a fő hangsúlyt. A tudásalapú gazdaság és az információs társadalom felé vezető utat a tudományos kutatás ösztönzésével, oktatással, az innovációval kell kiépíteni, mert ez hozzájárul az emberi és a termelői potenciál növeléséhez. Ennek megvalósításában a külföldi tőke bevonásának lényeges szerep jut.

Ahhoz, hogy Románia 2007-ben az Európai Unió tagjává váljon, sürgősen kell teljesíteni az erre vonatkozó konvergencia-kritériumokat, melyek egyik fontos eleme az infláció alacsony szintje. Következésképpen teljesen megalapozott az, hogy a RNB és a kormány kitzte az elkövetkező években szükséges dezinflációs pályát. E pálya alapján a Jegybank 2007 végére 4,4 %-os inflációs szint elérését tűzte ki, a maastrichti kritériumnak megfelelően. Ez egyben a monetarista politika fő célja is. Lényeges ennek a célnak a megvalósítása, de nem bármilyen áron. A túlzott hitelkivonás ugyanis többet árthat, mint használhat, mert ahogyan azt Gróf Széchenyi István már 1830-ban megfogalmazta: „A hitel híja minden mozgást elakaszt”. (*Hitel*, 205. old.).

Mivel Románia az átalakulás időszakában van, a monetáris politika célkitűzéseit nehezebb megvalósítani, a gazdasági környezet sajátosságai következtében. Ennek legfőbb oka az, hogy a piacok, amelyekre a monetáris politika mindelelőtt hatni kíván, még csak kezdetleges formában léteznek, működésük akadozik, a piacok még nem tesznek bizonyosságot kellő érettségről. Következésképpen a piacokon működő gazdasági szereplők gyakorta változtatják magatartásukat, cselekvési irányvonalukat, emellett rövid időszakok alatt is jelentősen módosulhat a gazdasági szereplők száma. Gyenge a pénzügyi fegyelem, ami úgyszintén hozzájárul a politika hatékonyságának korlátozásához. Következésképpen az adópolitika is, amely legtöbbször nem tart lépést a monetáris politikával, s ez újabb nehézségeket támaszt pénzügyi téren. Tehát a monetarista politika csak akkor lehet igazán eredményes és célravezető, ha komoly erőfeszítéseket tesznek a makrogazdasági stabilitás biztosításáért. Nagyon fontos, hogy az ország felelős pénzügyi tényezői határozottak le-

gyenek intézkedéseik meghozatalánál, s ne késve tegyék meg a gazdaság normalizálásához elengedhetetlenül szükséges lépéseket.

A jelenlegi román gazdaságpolitikában talán az eklektikus magatartás a legcélravezetőbb: pontosan megállapítani a probléma okozóját s kiválasztani a legcélravezetőbb eszközt az ok megszüntetésére vagy valamely cél elérésére. E tekintetben a monetarista pénzügyi politikák máig is a leghatékonyabb módszer a kereslet-előrefutás által okozott infláció megfékezésére.

De annak a kérdésnek a megválaszolását, hogy a monetarista gazdaságpolitika olyan orvosság-e, mely elpusztítja a kórokozót, hogy azután ő maga terjessze tovább a kórt (gondolunk itt a restriktív pénzügyi politika okozta gazdasági növekedés lelassulására, valamint a munkanélküliség jelentős mértékű növekedésére), más gazdasági szakértőkre hagyjuk.

Felhasznált irodalom:

FRIEDMAN, M. [1986]: *Infláció, munkanélküliség, monetarizmus*. Válogatott tanulmányok. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 100–262.

FRIEDMAN, M. - SCHWARTZ A. [1963]: *The Great Contraction, 1929-1933*. A Monetary History of the United States 1867-1960, Princeton University Press. Megjelent: Friedman [1986] Szerk.: Michael Bordo, E. Elgar Publishing Ltd., London 1992.

NAGY PONGRÁC [2004]: *A rendszerváltás gazdaságpolitikai kaja*. Akadémia Kiadó, Budapest

Program economic de preaderare a României martie 2005

TARAFÁS IMRE [1995]: *Monetáris politika – eszközök és feltételek*. Közgazdasági Szemle, 11. szám, 1024-1043. o.

Tribuna economică Nr.10/2005, 69-70.

Eladósodási tendencia a magyar gazdaságban

BÉLYÁCS IVÁN

A tervgazdasági rendszer súlyos működési és hatékonysági zavarokkal sújtva úgy maradhatott működőképes, hogy a második (árnyék) gazdaság tudomásulvételével évről-évre növelhette az elosztható javak mennyiségét. Az árnyék-gazdaságban a többletjeljesítmény beruházás nélkül vagy minimális befektetés eredményeként keletkezett. Az állami költségvetésen keresztüli újraelosztás, a termelési és fogyasztási támogatások kiterjedt rendszere segítségével, meghosszabbította az önmagában irracionális rendszer működési idejét. A piacgazdaság átalakulásának legfontosabb kezdeti tettei közé tartozott a támogatási rendszer döntő részének azonnali felszámolása. A tervgazdasági rendszer utolsó esztendejében 300 milliárd forintnyi termelési-fogyasztási támogatás szerepelt az éves állami költségvetésben. Hipotézisként megfogalmazható, hogy a '70-es, '80-as évek gyors ütemű eladósodása során bevont külső források közvetlenül finanszírozták állami beruházásokat, a támogatásokon keresztül vállalati beruházásokat, közvetlenül és közvetve fogyasztást és jóléti kiadásokat. Nagyon nehéz pontosan meghatározni a fogyasztás és felhalmozás arányát az adósságon belül, de meg alapozottan valószínűsíthető, hogy a bevont források többsége felhalmozási célokat szolgált. Ama idők sajátos gazdaságműködési paradoxona, hogy a legnagyobb felhalmozási-beruházási képességgel a tartósan veszteséges működésű

nagyvállalatok rendelkeztek. A „minél nagyobb a veszteség, annál nagyobb a támogatás” irracionális princípiuma mellett a legtöbb beruházási forrást a legkevésbé profitábilis szektorok vállalták.

A '90-es évek során a költségvetési újraelosztás aránya jelentősen mérséklődött, s egy évtizeden keresztül sikerült a korábbinál alacsonyabb szinten tartani az állami osztogatás arányát/mértékét. A '90-es évek kezdetben alacsony, majd egyre magasabb állami költségvetési hiánya újratermelő többletkeresletre utalt, s a 2000-es évek elejétől ez az eladósodás növekedéséhez vezetett.

A '90-es évek és az új évszázad fordulóján kettős értelemben is hátrányos fordulat történt. A költségvetési túlköltekezés, a háztartások költségvetési juttatásokkal való bátorítása, az államadósság növekedése egyrészt emeli a kamatokat, ami azonban a forintvaluta iránti növekedés révén a valuta árfolyamának emelkedéséhez is vezet. A felértékelődő valuta vonzza a külföldi megtakarítók pénzét, s a hazai valuta reál-felértékelődése az olcsó importon keresztül hátrányosan érinti a hazai termelőket; ők ugyanis védtelenek a bezúduló árutömeggel szemben, jövedelmük csökken, termelésük leépítésére majd megszüntetésére kényszerülnek. Ugyanez a sorsa az exportra termelő hazai vállalkozásnak is, hiszen a külföldi fizetőeszköz ellenében kevesebb forintot kapnak, s így csökken hazai kiadásaik fedezete, mérséklődik jövedelmük, munkahelyek sora szűnhet meg. Mindez ikerdeficitet

okoz, hiszen az állami költségvetés hiányát súlyosbítja a fizetési mérleg hiányának növekedése.

Év	Bruttó nemzeti termék volumene	Bruttó nemzeti termék belső felhasznál.	Lakossági fogyasztás	Közösségi fogyasztás	Bruttó állótőke felhalmozás	Import volumen változás	Export volumen változás
1993	-0,6	9,9	1,9	27,5	2,0	-10,1	20,2
1994	2,9	2,2	-0,2	-12,7	12,5	13,7	8,8
1995	1,5	-3,1	-7,1	-4,1	-4,3	13,4	-0,7
1996	1,3	0,4	-3,0	-4,2	6,7	12,6	10,4
1997	4,6	4,7	1,7	5,7	9,2	22,3	23,1
1998	4,9	8,3	4,7	-0,3	13,3	18,9	25,2
1999	4,2	4,9	4,8	1,8	5,9	12,4	13,3
2000	5,2	4,4	5,0	1,2	7,7	21,0	19,4
2001	3,8	1,9	5,3	5,3	5,0	7,8	5,1
2002	3,5	5,3	9,4	4,8	8,0	3,7	6,2
2003	2,9	n.a.	6,5	1,9	3,0	7,2	10,3
2004	4,0	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

forrás: Pénzügyminisztériumi adatszolgáltatás

1. A bruttó nemzeti termék növekedésének komponensei 1993–2004 között (százalékos változat)

2000 óta folytatott jegybanki monetáris politika névlegesen az infláció visszaszorítására, továbbá a vállalkozók és munkavállalók jövedelmeinek értékvédelmére törekszik. Eme erőfeszítés paradoxona abban áll, hogy az infláció elfojtása érdekében alkalmazott jegybanki kamat- és árfolyampolitika a gazdaság szereplőit teljesíthetetlen hatékonysági és versenykövetelmények elé állítja. A nagy versenyelőnnyel bíró, nagyban importáló, nagyban exportáló multinacionális nagyvállalati részlegek kevésbé érzik meg e hátrányos kamat- és árfolyampolitika hatásait, mert exportveszteségeiket részben kompenzálja az importon nyert megtakarítás, s termékeik hozzáadott értéktartalma ugyancsak ellentételező forrás. (2. sz. táblázat)

Gazdaságunk állapota 2005 elején egyrészt mutatja a 2004-es gazdaságpolitikai kiigazítás és a javuló külgazdasági konjunktúra eredményeit, másrészt jelzi, hogy a gazdaság teljes egészében nem tért vissza az egyensúlyi növekedés pályájára. Ennek bizonyítéka az eladósodás ugrásszerű felgyorsulása, a nemzeti valuta tartós reálfelértékeltége (ennek hátterében a magas, s csak lassan csökkenő jegybanki alapkamat), az export növekedési arányának lassú emelkedése, a költségvetési hiány gyors növekedése és magas szintű stabilizálódása. Mindeközben a reálgazdaság értékteremtő folyamatai érintetlenek, működési állapotuk stabil. Az egyensúlyi

pályára történő visszatérés hiányára abból is következtethetünk, hogy az exportnövekedés súlya továbbra is mérsékelt, a beruházások tartós visszaesése után csak mostanában érzékelhető némi élénkülés. (3. sz. táblázat)

Év	Bruttó adósság GDP	Adósság-szol. GDP	Bruttó adósság Exp.	Adósság-szol. Exp.	Bruttó kamatkiadás Exp.
1990	60,7	12,7	—	49,0	19,3
1991	62,7	11,2	—	32,3	14,0
1992	61,7	11,2	—	31,2	12,3
1993	66,6	11,0	231,9	38,8	14,6
1994	66,5	12,6	252,5	49,3	18,3
1995	71,5	16,2	171,7	40,2	13,1
1996	62,9	17,4	120,1	35,9	10,6
1997	55,4	17,2	87,3	31,4	9,0
1998	56,5	12,8	76,6	20,7	6,8
1999	65,2	10,8	81,9	16,8	4,8
2000	64,9	10,6	68,6	14,4	4,7
2001	65,6	9,6	62,6	13,2	4,6
2002	56,8	8,4	51,7	13,1	4,0
2003	65,7	8,6	59,4	13,9	3,7

forrás: MNB adatszolgáltatás

2. A bruttó adósság, az adósságszolgálat és a bruttó kamatkiadás az export arányában 1993–2003 között (%)

Év	GDP növekedés rátája (%)	Infláció	Költségvetési hiány a GDP %-ban	Folyó pénzügyi mérleg egyenlege a GDP %-ban
1992	-3,1	23,0	-6,1	0,9
1993	-0,6	22,5	-6,0	-9,0
1994	2,9	18,8	-7,5	-9,4
1995	1,5	28,2	-6,7	-5,6
1996	1,3	23,6	-5,0	-3,9
1997	4,6	18,3	-6,8	-4,5
1998	4,9	14,3	-8,0	-7,2
1999	4,2	10,0	-5,6	-7,9
2000	5,2	9,8	-3,0	-8,7
2001	3,8	9,2	-4,4	-6,2
2002	3,5	4,8	-9,3	-7,2
2003	2,9	4,7	-6,1	-8,9
2004	4,0	6,8	-5,0	-8,6

forrás: MNB adatszolgáltatás

3. Néhány makroökonómiai mutató a magyar gazdaság teljesítményéről 1992–2004 (%)

A magyar gazdaságban hiába állandósult 3–4% között a bruttó hazai termék növekedési üteme az elmúlt tíz évben,

a diszkracionálisan elosztható jövedelem igen szűk mozgásteret jelöl ki a gazdaság irányítói számára. Ha együtt tekintjük a bruttó adósságot, a külföldi működőtőket és a tulajdonosi hiteleket, akkor azt látjuk, hogy 2004-ben a magyar gazdaságot finanszírozó összes külső forrás, euróban mérve, megközelíti a 90 milliárd dot. (4. sz. táblázat)

Év	Közvetlen tőkebevitel és ek jövedelmei	Nettó jövedelem (re partiált pro fit+ kamat)	Nettó kamatkiadás	Becsült re partiált profit
1993	0,05	-1,0	-1,0	0
1994	0,1	-1,2	-1,1	-0,1
1995	0,15	-1,4	-1,2	-0,2
1996	0,68	-1,1	-0,9	-0,2
1997	1,61	-1,3	-0,9	-0,4
1998	1,86	-1,7	-0,8	-0,9
1999	2,03	-1,6	-0,7	-0,9
2000	2,07	-1,7	-0,8	-0,9
2001	2,54	-1,7	-0,8	-0,9
2002	3,16	-1,8	-0,7	-0,9
2003	3,03	n.a.	n.a.	-0,9

forrás: Pénzügyminisztériumi adatszolgáltatás

4. A gazdaság nemzetközi nettó jövedelempozíciói 1993–2003 között (millió euróban)

A kölcsöntőkéért fizetett kamat és a működőtőke használatából keletkező jövedelem az elmúlt nyolc évben 3,5–4,5 milliárd eurós szinten stabili zálódott. Ennyi pénz természetesen nem hagyja el a gazdaságot, mert a nettó kamatfizetés megközelítőleg fele a bruttó kamatnak; másfelől a külföldi működőtőkén realizált jövedelem kivonásának és újraelosztásának mértékéről a tőketulajdonosok döntenek. Az utóbbi hét év átlagában évente körülbelül 1,5 milliárd euró repatriált profit és jövedelem hagyja el a gazdaságot. Ha ehhez hozzávesszük az évi nem egészen 1 milliárd eurós kamatfizetést (kiadás) és az átlagosan 0,5 milliárd eurót megközelítő viszonzatlan átutalást, akkor azt mondhatjuk, hogy a gazdaságot évente 2,0 milliárd euró értékű tőkehasználati költség hagyja el. A megmaradó és szabad rendelkezésű forrás az 1993–2003-as évek átlagában nem haladta meg a 2,1 milliárd eurós összeget. Az 1995–1999 közötti öt évben ez a szabadon elosztható többlet zérus összegű volt. (5. sz. táblázat)

Talán ez utóbbi tény ad magyarázatot arra, hogy az eladósodottság újabb növekedése éppen abban a két évben, 2000–2001-ben kezdődött el, amikor a gyorsuló gazdasági növekedésnek köszönhetően a szabad rendelkezésű forrás-többlet – hosszú szünet után – gyors növekedésnek indult.

Év	Bevétel	Kiadás	Egyenleg
1997	47,7	49,5	-1,7
1998	44,2	50,4	-6,2
1999	44,0	47,4	-3,4
2000	43,6	47,0	-3,4
2001	45,4	51,8	-6,4
2002	43,6	54,2	-10,6
2003	39,5	47,2	-7,7

forrás: Transition Report 2004 EBRD 39-44 pp

5. Költségvetési bevételek és kiadások, a bruttó hazai termék százalékában 1997–2003

A társadalomban elhalasztott (tehát időközben kielégítetlen) kereslet halmozódott fel, s a 2001-től induló és 2002–2003-ban folytatódó – elsősorban fogyasztási célú – túlelosztást egyre növekvő mértékben külső hitelek finanszírozták. Ez a késleltetés az eladósodást illetően kevéssé gazdasági, inkább társadalmi okokkal magyarázható. Az alacsony szintű fogyasztás hosszú évei után robbanásszerű igény keletkezett, s 2001 végétől felgyorsult az eladósodási folyamat. (6. sz. táblázat)

Év	Külföldi működőtőke	Bruttó külföldi adósság	Bruttó külföldi forrás	Bruttó hazai termék	Összes külf. forrás Bruttó hazai termék (%)
1990	421	5 755	16 176	25 962	62,3
1991	1574	16 927	18 501	27 007	68,5
1992	2836	17 756	20 592	28 788	71,5
1993	4994	21 996	26 990	33 011	81,8
1994	5778	23 254	29 032	34 980	83,0
1995	9297	24 962	33 989	34 516	98,5
1996	9189	22 671	31 860	36 066	88,3
1997	14 262	22 435	36 697	40 491	90,6
1998	15 306	23 667	38 973	41 860	93,1
1999	19 738	29 393	49 131	45 069	10,9
2000	21 048	32 868	53 916	50 651	10,65
2001	25 543	37 934	63 477	57 860	10,97
2002	29 758	39 155	68 913	68 925	100,0
2003	32 754	48 091	80 845	73 239	110,4

forrás: MNB adatszolgáltatás

6. Külföldi működőtőke, külföldi adósság a bruttó hazai termékszázalékában 1990–2003 között (millió euróban)

A reálgazdasági alrendszer a '90-es évek első felében végbement strukturális modernizációja, az évtized második felében végbement stabilizáció a gazdaságot önjáróvá tette,

olyan alrendszerre, amely évente a bruttó nemzeti termék 2,0–2,5%-ának megfelelő forrástöbbletet biztosított a társadalomgazdaság többi alrendszere számára. Ott azonban a strukturális modernizáció elmaradt, s egyre nagyobb forrástömeg kellett eme elavult szerkezetű alrendszerek fenntartásához. Az igazi gond abban állt, hogy ezeknek az alrendszereknek belső szerkezeti feszültségeit is bővítetten újratermeljük. Az oktatás, az egészségügy, a védelem, a nyugdíjrendszer, az állam- és közigazgatás, a környezetgazdaság reformkezdeményei botladoznak, majd elbuknak. Ezek az alrendszerek a központi költségvetés kiadási oldalán egyre nagyobb igényekkel lépnek fel, s ezek okozzák a gyorsuló eladósodást. Az utóbbi fél évtized legsúlyosabb tapasztalata az, hogy a gyorsuló eladósodás változatlan társadalomgazdasági struktúrákat tart fenn és bővít, egyre nagyobb forrástömeg felhasználásával. Erre utal az összes külső forrás bruttó hazai termékhez viszonyított arányának tartós növekedése. Míg ez az arány 62,3%-os volt 1990-ben, addig 2003-ban 110,4% volt, ha a két indikátort euróban mérjük. (7. sz. táblázat)

A gyorsuló eladósodás nem a reálgazdaság hatékonysági problémái miatt történik, hanem a gazdaságon kívüli alrendszerek modernizációs deficitje miatt. Hatalmas belső ellenállás akadályozza az említett alrendszerek hatékony korszerűsítését. Az eladósodás rövid távon könnyű megoldásnak tűnik, bizonyos határ elérése után azonban a gazdaság versenyképességének romlását idézheti elő, ha nő

Év	Áru- és szolgáltatás export	Áru- és szolgáltatás import	Bruttó kamatkiadás	Közvetlen tőkebefektetések jövedelmei	Adósságszolg.	Kamat + jövedelem
1990	6722	6058	-1300	-19	3322	-1319
1991	9384	8742	-1317	-26	3269	-1343
1992	10 304	9760	-1263	-34	3656	-1297
1993	9334	11 900	-1358	-48	4217	-1406
1994	8977	11 821	-1641	-98	5282	-1739
1995	13 866	14 526	-1822	-149	6324	-1971
1996	17 427	17 257	-1848	-683	7609	-2531
1997	22 229	21 832	-2002	-1611	8406	-3613
1998	25 868	26 478	-1762	-1859	6915	-3621
1999	28 969	30 196	-1379	-2035	5172	-3414
2000	37 392	39 365	-1763	-2069	5765	-3832
2001	42 132	43 002	-1930	-2539	6155	-4469
2002	44 163	45 824	-1780	-3159	6131	-4939
2003	45 459	48 886	-1690	-3030	6539	-4720

forrás: MNB adatszolgáltatás

7. Export, import, bruttó kamatkiadás, közvetlen tőkebefektetések jövedelmei, adósságszolgálat 1990–2003 között (millió euróban)

a gazdaságból a költségvetésbe centralizált források aránya és tömege. Emellett természetesen a jövő rovására előrehozott fogyasztás történik, továbbá a jövőre vonatkozó terhek gyors növelése.

A (közgáz) tudásból siker lesz!

(Tájékoztató a 2005-ös felvételi vizsgáról, a képzés folyamatáról, valamint a felvételtől a BBTE-KGK magyar vonalára)

FEKETE SZILVESZTER

Jelen írás nemcsak a felvételiző diákokhoz – esetleg kedves szüleikhez – szól, hanem mindenkihez, aki fontolóra veszi a továbbtanulás lehetőségét a gazdaságtan területén. Azaz nemcsak egy „egyszerű” felvételi tájékoztatóról van szó, hanem a közgazdász szakma által kínált (piaci) lehetőségek, valamint a szakmára való felkészítés – és ebben az egyetemünk által felvállalt szerep – ismertetéséről is. Nem titkolt célom a gondolatébresztés: rávenni az olvasók szélesebb táborát, hogy átgondolja, érdemes-e és hogyan továbbtanulni.

A cikk lényegében négy részből áll. Bevezetésképpen röviden ismertetem a magyar vonalat, majd rá is térek a képzési folyamat három lényeges mozzanatára: a felvételizésre,

oktatásra és diplomázásra.

A Babeş-Bolyai Tudományegyetem Közgazdaságtudományi és Gazdálkodástani Karának (BBTE-KGK) magyar vonala 2000-ben indult a jól meghatározott célkitűzéssel, hogy a *magyar nyelvű felsőfokú gazdasági képzést* biztosítsa. Ennek megfelelően az itt tanuló diákok az egyes tárgyakat magyar nyelven tanulják (kivételek képeznek azok a tantárgyak, melyekre a vonalnak nem sikerült tanárt biztosítani), és a végzők közgazdász oklevelet kapnak, melyet kiegészíthetnek tanári képesítéssel is.

Jelenleg több mint 700 diák tanul a magyar tagozaton (nap-pali és távoktatásos látogatási formában), három szakirányon (marketing, pénzügy-bankésgazdasági-informatika).

A magyar vonal ismertetésének epilógusaként azon erős-

ségeket igyekeztem csokorba gyűjteni (a fontossági sorrend igénye nélkül), amelyek eddigi – közismerten viharos – történetünk sikereiként mutathatók fel:

- az oktatás területén
 - fiatal, dinamikus oktatói csapat
 - külföldi, többnyire nemzetközi karriert befutott vendégtanárok
 - magyarországi szakkönyvek használata az oktatásban
 - egyetlen hely Erdélyben, ahol mindhárom tanulmányi fokozat magyarul biztosított
- együttműködések terén
 - diákszervezetekkel (KMDSZ-KGK, RMKT-RIF)
 - külföldi egyetemekkel (ösztöndíjlehetőségek)
- elismertség
 - belföldön: az Oktatásügyi és Kutatási Minisztérium (MEC) elismeri oklevelünket (akkreditált oktatás)
 - külföldön: a BBTE Európa-szerte elismert oklevellet biztosít
- végzős diákok
 - eddigi tapasztalatok alapján a végzősök több mint 90%-a elhelyezkedett vagy továbbtanul.

A továbbiakban a képzést vesszük górcső alá. A folyamat bemutatása azonban nem időrendi sorrendben (felvételizés, oktatás, diplomázás), hanem az egyes mozzanatok egymásra épülő logikai-fontossági sorrendjében történik (diplomázás, oktatás, felvételizés).

Mi leszek, havégek? – teszi fel a kérdést minden érdeklődő, jóval a felvételi előtt.

Az *egyetem* válasza, amint már jeleztem: közgazdász. De mit jelent közgazdásznak lenni? Egyáltalán ki a jó közgazdász? – egészen biztosan mindenki ezzel folytatná a kérdez(ősköd)ést.

A *közgazdász szakma* rendkívül összetett, rengeteg szakterületből áll, ha úgy tetszik keretfogalom, több szakterületből tevődik össze. Ennek érzékeltetésére három ismerv szerint rendeltem a közgazdász szakmát (a teljesség igénye nélkül):

1. tudományterületszerint

- közgazdaságtan (nemzeti gazdaságtan)
 - makroökonómia
 - mikroökonómia
 - gazdaságpolitika
- gazdálkodástan (üzleti gazdaságtan)
 - vezetés-szervezés (menedzsment)
 - pénzügy

- számvitel
- marketing

2. orientáció szerint

- elméleti szakember (pl. kutató, oktató)
- gyakorlati szakember (pl. vállalatvezető, könyvelő, gazdasági elemző)

3. tevékenységi terület szerint

- kormányzati szféra (pl. kormány, nemzeti bank, önkormányzatok, egyetemek)
- vállalati szféra (pl. bankok, cégek)
 - vállalati szféra (pl. bankok, cégek)

Egyértelműen látható mindebből, hogy az egyetem nem vállalhatja fel, hogy valamiféle sablonszakembert képezzen. Az egyes területekből csupán „ízélőt” képes adni (pl. a fogalmak elsajátítása), további elmélyülés/szakosodás (pl. konkrét gyakorlati alkalmazás) csak részben lehetséges.

Vannak azonban olyan általános tulajdonságok is, amelyekkel valamennyi közgazdásznak rendelkeznie kell, amennyiben sikeres akar lenni. Ilyenek különösen:

- a képességek terén
 - logikus gondolkodás
 - kreativitás
- a felkészültség terén
 - szaktudás (szakterület szerint)
 - nyelvismeret
 - kulturáltság
- a személyi jellemvonások terén
 - magabiztosság, határozottság
 - leleményesség

Az egyetem – többé-kevésbé sikeresen ugyan, de – célja szerint mindenképpen ezeket igyekszik kimunkálni.

A feltett kérdésre nemcsak az egyetem (kínálat), hanem a munkaerőpiac (kereslet) is válaszol. Jelenleg nemzetközi szinten erőteljes érdeklődés tapasztalható Románia iránt, ami értelemszerűen a *munkaerőpiacnak* is kedvező.

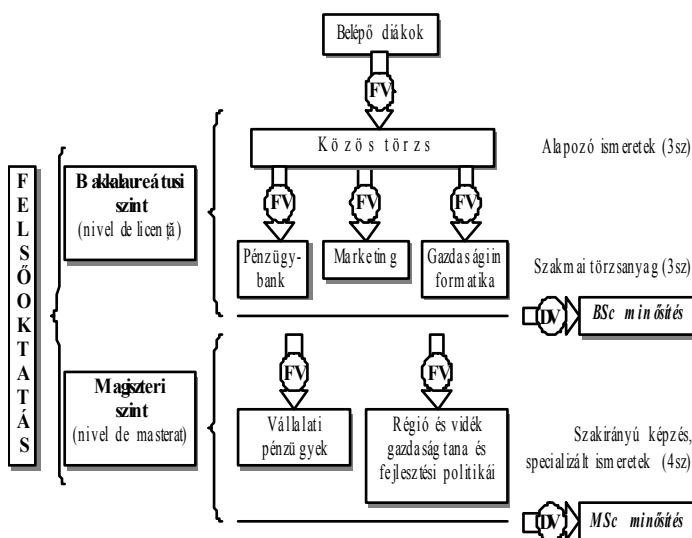
Hogyan valósul meg a képzés? – lenne a soron következő kérdés.

Az oktatás a bolognai folyamattal függ össze, melyet az ún. Bolognai Nyilatkozat indított útjára 1999-ben. Ennek közzétett cékitűzése lényegében egy egységes, hatékonyan működő európai felsőoktatási rendszer megvalósítása. Emiatt a felsőoktatást úgy kell átalakítani, hogy az oktatás folyamata és végterméke összehasonlíthatóvá váljék. Ennek érdekében egymásra épülő, *kétciklusú felsőoktatási rendszert* vezetnek be, a kreditrendszert egységesítik, támogatják a hallgatói

mobilitást, az oktatás minőségének biztosítását és, mintegy következményként, a diplomák rendszerének átláthatóságát és összehasonlíthatóságát.

(Az oktatás általános modellje megtalálható a *Közgazdász Fórum* 2005-ös év 1. számában, György Lehel: A Bolognai folyamat hatása a felsőfokú közgazdász képzésre Romániában, 17–21. oldal)

Magyar vonalon a felsőoktatás a 2005/2006-os tanévben az alábbi ábra szerint zajlik:

Látható, hogy a vonal gazdálkodástudományok területén készít fel szakembereket, ugyanis a bakkalaureátusi szinten három szakosodási lehetőséget kínál: pénzügy-bank, marketing és gazdasági informatika, a magiszteri szinten pedig kettőt: vállalati pénzügyek és régió és vidék gazdaságtana és fejlesztési politikái.

A felsőoktatásba belépő diák az ún. közös törzs keretében 3 szemeszteren át alapozó tudást biztosító tárgyakat tanul (matematika, statisztika, mikro- és makroökonómia stb.), majd a választott és felvételt nyert terület szerint szakosodik újabb 3 szemeszteren át (szakmai törzsanyag tárgyai). A 6 szemeszter sikeres befejeztével vagy diplomázik (*BSc minősítést* kap), vagy továbbtanul a magiszteri/mesteri keretében. A hivatalos becslések szerint ez utóbbira a diákok valamivel több mint 50%-ára számítanak. Az újabb 4 szemeszter alatt szakirányú képzésben specializált tudományos ismereteket kapnak; majd a tanulmányok végeztével *MSc minősítést*.

Fontos tudni, hogy második specializációként választható bármelyik tanulmányi vonal bármelyik szakiránya, ezt azonban mindenképpen fizetni kell a diáknak térítéses vagy fizetős státusától függetlenül, az egyetem viszont 50%-

os kedvezményt biztosít. Például ha valaki számvitel szakirányt akar választani, de ez nincs a magyar vonalon, az elvégezheti a pénzügy-bank szakot magyarul, és mellette a számvitel szakot a román vonalon. A szakmai többoldalúság és a nyelvtudás mindenképpen előny a piacon!

Hogyan történik a felvételi? – lenne az utolsó lényeges kérdés.

A felvétellel kapcsolatban mindenképp azt kell tudni, hogy

- tanulmányi vonalra történik: magyar, román vagy német vonalra;
- látogatási formára történik: nappali vagy távoktatásra;
- finanszírozási mód szerint: (államilag) támogatott vagy fizetéses helyre.

Az, hogy a felvételiző melyik vonalat választja, teljes mértékben tőle függ. Fontos tudni azt, hogy beiratkozás után a tanulmányi vonal megváltoztatása nem lehetséges; ehhez újra kell iratkozni/felvételiznie az illetőnek.

A látogatási forma ugyancsak a felvételiző döntésétől függ; a nappali formát azoknak a diákoknak szánja az egyetem, akik teljes idős diákok. Ez azt jelenti, hogy ezeknek a diákoknak kötelező előadásokra és/vagy szemináriumokra nap mint nap eljárni. Mindazok, akik munka mellett vállalják a továbbtanulást, a távoktatásos formát kínálja az egyetem. Ezeknek a diákoknak a tananyagot egyetemi tankönyvcsomag formájában nyújtja az egyetem félév elején, s a félév során az előadások és szemináriumok sűrített formában, hétfvégén zajlanak.

Ami a finanszírozási módot illeti, noha látszólag a diákok ezt is megjelölik a felvételi adatlapon, a finanszírozásért valójában küzdelem folyik. A felvételi bizottság dönti el, hogy az adott diák *felvételi kritérium szerinti átlaga és opcióit* (különböző vonal-forma-finanszírozás kombinációk közötti választás, a preferencia csökkenő sorrendjében) alapján támogatott vagy fizetéses helyre kerül. Fontos tudni, hogy csak a nappali látogatási forma esetén vannak államilag támogatott és fizetéses helyek, a távoktatáson csak fizetéses helyek állnak a diákok rendelkezésére.

Az államilag támogatott helyek száma a magyar vonalon a bejutáskor 70, amely a negyedik szemesztertől kezdődően a következőképpen oszlik szakokra: 20 hely a pénzügy-bank szakon, 30 a marketingen és 20 a gazdasági informatikán. A fizetéses helyek száma gyakorlatilag korlátlan. Az éves tanulmányi díj 20 000 000 lej (2000 erős lej).

¹ További részletek megtalálhatóak a felvételi adatlapon, pl. az egyetem honlapján

Felvételi kritérium középiskolát végző diákok számára: 80%-ban a középiskolai évek átlagának számtani átlaga és 20%-ban az érettségi átlag. Egyforma eredmények esetén további kritériumok: érettségi átlag, a XII. osztály átlaga, érettségi jegy román írásbeliből, valamint a közgazdaságtanból elért tanulmányi eredmény a középiskolában. Speciális kritériumok alkalmazandók az olimpiai versenyek nyertesei esetén. Akik tanulmányaikat megszakították, de folytatni szeretnék, akik másoddiplomások vagy akik tovább szeretnének tanulni (pl. magiszterin), azokat ugyancsak speciális eljárás alá vetik (pl. a karon tanuló másoddiplomások addigi alapozó tanulmányaikra elismerést nyernek, a második szakért kötelező módon fizetniük kell, de ugyanakkor 50%-os kedvezményt kapnak).

A felvételi folyamata a beiratkozással veszi kezdetét. Az egyetem kétféle beiratkozási lehetőséget biztosít:

I. normál beiratkozás

- 2005. július 18–24. közötti *időszakban*
- aszükséges *okmányokat*:
 - beiratkozási adatlap (fișă de înscriere)
 - bizonylat az adatfeldolgozási és felvételi

díj befizetéséről (taxa de procesare și admitere)

- *továbbítani* kell az egyetemnek;

II. előzetes beiratkozás

- bejelentkezés;
- bármikor, 2005. július 18-ig
- a szükséges *okmányokat*:

– előzetes beiratkozási adatlap (fișă de preînscriere)

– bizonylat az adatfeldolgozási díj befizetéséről

– *továbbítani* kell az egyetemnek;

- beiratkozásvéglegesítése:
- 2005. július 18-24. közötti *időszakban*
- véglegesíteni kell az *okmányokat*:
 - véglegesített beiratkozási adatlap
 - bizonylat a felvételi díj befizetéséről
- és *továbbítani* az egyetemnek.

Az *időszak* alatt a végpontokban megjelölt napok is beleértendő, figyelembe veendő az Állandó Felvételi Bizottság (ÁFB) munkaideje is. Érvényes felvételihez az okmányokat eredetiben kell eljuttatni az egyetemre (pl. előzetes fax vagy emailés értesítés esetén). A felvételi díja összesen 1 000 000 lej (100 erős lej), melyből 300 000 lej

(30 erős lej) az adatfeldolgozás és 700 000 lej (70 erős lej) a felvételi díj. A *továbbítási lehetőségek* a következők:

- személyesen: a kar épületében, az ÁFB-nél
- postán: Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerii; Str. Teodor Mihali Nr. 58?60; 400591, Cluj-Napoca
- faxon: 0264-412570
- emailben: admitere@econ.ubbcluj.ro

Tekintettel a felvételi ütemtervére, a leghatékonyabb és legmegbízhatóbb továbbítási módja személyes kapcsolattartás.

Az alábbiakban a felvételi vizsga ütemezését foglaltam össze:

S. Sz.	Tevékenység	júl-aug-i felvétele	szep-t-i felvételi
1	A jelentkezők beiratkozása a kar székhelyén	VII. 18-24.	IX. 1-15.
2	A beiratkozottak listájának kifüggesztése , és revételek begyűjtése (hibák, mulasztások)	VII. 25.	IX. 16.
3	Adatok feldolgozása	VII. 26.	IX. 16.
4	Eredmények kijelentése	VII. 26.	IX. 16.
5	Megerősítés a helyek elfogadásáról	VII. 27-29.	IX. 19-21
6	Üresen maradt vagy megerősítés hiányában rendelkezésre álló helyek újraelosztása és kifüggesztése	VII. 29.	IX. 21.
7	Megerősítés a helyek elfogadásáról az első újraelosztás után	VII. 30.- VIII. 1.	IX. 22- 23.
8	Üresen maradt vagy megerősítés hiányában rendelkezésre álló helyek újraelosztása és kifüggesztése	VIII. 1.	-
9	Megerősítés a helyek elfogadásáról az második újraelosztás után	VIII. 2-3.	-
10	Eredmények kifüggesztése a felvételi vizsga végén	VIII. 3.	IX. 23.

Amint látható, két felvételi vizsgát szervez a kar, mindkét alkalommal több lépésben. Fontos tudni, hogy a felvételi során többször is *meg kell erősíteni az elfoglalt helyezést* (legfeljebb háromszor), különben válasz hiányában törlik az adott diákot a listáról. A végső eredményt augusztus 3-án, illetve szeptember 23-án teszi közzé az ÁFB.

További információszerezési és kapcsolattartási lehetőség:

- www.rmkt.ro (az RMKT honlapján a cikk prezentációs formában elérhető)
- www.econ.ubbcluj.ro (felvételi tájékoztató a magyar vonatkozó honlapján)
- kgk@kmdsz.ro (további információ a felvétellel kapcsolatban a KMDSZ-en belül működő Közgazdász Klub email-címén kapható).

Végezetül hadd zárjam írásomat azzal a kérdéssel, amivel általában kezdeni szokták irántunk való érdeklődésüket egyes érintettek, és ami egyébként lehet, hogy a tisztelt olva-

sóban is már felmerült. Ez pedig az, hogy miért is érdemes magyarul tanulni, hiszen a szakmát úgyis többnyire románul, esetleg angolul fogja mindenki gyakorolni. Van-e tehát jövője a magyarul való tanulásnak?

Ahhoz, hogy a kérdésre választ lehessen adni, úgy vélem, egyértelműen el kell választani a *tudás tartalmát* annak *formájától* (még akkor is, ha ezek (be)láthatóan összefüggnek). A *tartalom* mindazon információt jelenti, amely révén a tudás maga megszerezhető, a *forma* pedig azt a szimbólumrendszert (nyelvet), amely ezt a transzfert lehetővé teszi. Ha például egyértelműen tudom, hogy az ebédhez péksüteményre van szükség, akkor az már kommunikációs kérdés, hogy miként kérem: kenyér, pâine, bread, Brot vagy pain.

Visszatérve a feltett kérdésre: a magyar nyelvű oktatásnak/tanulásnak van jövője, amennyiben

- *igényt tartunk rá, hogy a tudást magyar nyelven sajátítsuk el*, és ez valószínű könnyebb megértést és mélyebb behatolást jelent, mint idegen nyelven, valamint

- *felvállaljuk, hogy a hatékony kommunikáció érdekében idegen nyelvet tanulunk*, és ez valószínű többletmunkával jár.

Mindez, lássuk be, kemény, öntudatos munkát jelent, azonban a többnyelvűség gondolata európaiságunk egyik

alapvető jellemvonása.

Más egyetemek elérhetősége ahol magyarul gazdasági oktatás zajlik:

Sapientia:

Tel.: 0266 – 317 121, Fax: 0266 – 314 657

E-mail: sapientia@sapientia.siculorum.ro

Honlap: www.sapientia.siculorum.ro

Partium Keresztény Egyetem:

Tel/Fax: 0259 – 418 252

E-mail: atmk@partium.ro

Honlap: <http://www.partium.ro>

Babes-Bolyai Tudományegyetem Közgazdasági és Üzleti Tudományok Kara Sepsiszentgyörgy:

Tel./Fax.: 0267 – 35 2805

E-mail: ubb_sfgheorghe@yahoo.com

Honlap: <http://econ.ubbcluj.ro>

Újdonságok a gazdasági és pénzügyi jogszabályozásban XXVII. rész

PÁSZTOR CSABA

A *Hivatalos Közlöny* 1. részének 2005/236 ? 2005/368. számaiban megjelent gazdasági, pénzügyi újdonságok a következő témaköröket ölelik fel:

1. adózás, adóbevallás;
2. állóeszközök amortizációja, felértékelése;
3. munkabérszerződések, munkabérrbefizetendő összegek;
4. vám, áfa, luxusadó, pénzmosás, nyereségadó;
5. privatizáció, kedvezmények kis- és középvállalatok részére, mezőgazdasági pénzkiegyenlítések, tőzsdepiaci normák;
6. pénzügyi auditálás, könyvvizsgáls;
7. könyvviteli normák, hitelszövetkezetek működése;
8. ingatlanok és földterületek visszaigénylése, tűzoltósági kötelezettségek, fiskális kasszagép-használat;

1.1. A 2005/261-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2005/246-os sz. H. K.) tartalmazza a 2004-es évi kötelező adóbevallásra alkalmazandó típusnyomtatványokat. Ezeknek a pénzügyi igazgatóságokhoz való leadása vagy postázási határideje 2005. 05. 15.

1.2. A 2005/24-es sz. sürgősségi kormányrendelet (2005/263-as sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti a 2003/571-es sz. adótörvényt, amely szerint az ingatlanok adásvételekor 10% adót kell fizetni abban az esetben, ha az adásvétel az azelőtti tranzakciótól 3 éven belül történik. A pénzügyi intézkedésekre és a bankszámlákra számított kamatokra, valamint az egy éven belül (365 nap) értékesített értékpapírokra számított nyereségre 10%-nyi adót kell átutalni a pénzügyminisztériumhoz a tulajdonosok számlájáról következő hónap 25-ig. A törvényt 2005. 04. 01-től alkalmazzák, azaz az 1. cikkely 1–21. pontjaiban foglalt 2003/571-es törvényváltoztatásokat és -bővítéseket 2005. 05. 01-től, a 22–25. pontokban foglalt tételeket pedig 2005. 06. 01-től kell alkalmazni. Luxusadót kell fizetni gépjárművek (személyszállító és terepjárók) vásárlása esetén: 1–11%-ot abban az esetben, ha

újak, hengertérfogatuknak megfelelően, ha pedig használt autók, akkor 2,5–32%-ot. A 2005/30-as sz. sürgősségi kormányrendelet (2005/367-essz. H. K.) az előbbi, 2005/24-es sz. sürgősségi kormányrendelet pár pontjának a hatályba lépésének időpontját 2005. 05. 01-re változtatja.

1.3. A 2005/341-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2005/268-as sz. H. K.) jóváhagyja az állami költségvetésbe befizetendő tartozások összegének kompenzálásánál alkalmazandó módszertani előírásokat.

1.4. A 2005/249-es sz. sürgősségi kormányrendelet (2005/296-os sz. H. K.) hatályon kívül helyezi a határidőben ki nem fizetett költségvetési tartozások fizetési kedvezményeit.

4.1. A 2005/334-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2005/258-as sz. H. K.) jóváhagyja a nagykereskedelmi társaságok típuskérvényének mod elljét, amely alapján a szeszes italok kereskedelmét engedélyezik.

4.2. A 2005/460-as sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2005/291-es sz. H. K.) az egyenűsített vámolási szabályzatot tartalmazza.

5.1. A 2005/43-as sz. kis- és középvállalatok és szövetkezetek országos ügynökségének rendelete (2005/236-os sz. H. K.) tartalmazza az export növelésére 2002–2005 között alkalmazott országossegélyprogramokat.

5.2. A 2005/48-assz. versenytanács-rendelet (2005/257-es sz. H. K.) tartalmazza a munkaerőképzésre szánt állami támogatások szabályzatát.

5.3. A 2005/47-es sz. kis- és középvállalatok és szövetkezetek országos ügynökségének rendelete (2005/274-es sz. H. K.) előírja a kereskedelmi személyzet informálását és továbbképzését célzó programot.

5.4. A 2005/49-es sz. kis- és középvállalatok és szövetkezetek országos ügynökségének rendelete (2005/284-es sz. H. K.) jóváhagyja a kézművesség és kisiparosok támogatására vonatkozó országos programot.

5.5. A 2005/46-os sz. kis- és középvállalatok és szövetkezetek országos ügynökségének rendelete (2005/279-es sz. H. K.) tartalmazza a mikrovállalatok modernizálására és új

technológiák bevezetésére szánt beruházásokat 2002 és 2005 között.

5.6. A 2005/48-as sz. kis- és középvállalatok és szövetkezetek országos ügynökségének elnöki rendelete (2005/287-es sz. H. K.) jóváhagyja a mikrovállalatok és kisvállalatok képzésére és tanácsadására vonatkozó országos programot a 2002?2005-ös évekre.

5.7. A versenytanács 2005/57-essz. rendelete (2005/314-es sz. H. K.) tartalmazza a kereskedelmi társaságok kis- és középvállalatok soraiba való besorolásának kritériumait.

5.8. A 2005/28-as sz. sürgősségi kormányrendelet (2005/330-as sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti a 2004/269-es sz. törvényt a fiatalok számítógép-vásárlásának segítségét szolgáló pénzügyi segélyeket illetően.

6.1. A 2005/44-es sz., a pénzügyi auditorok országos vezetőségének rendelete (2005/288-as sz. H. K.) tartalmazza az átlagos minimális órák számát kereskedelmi egységenként a pénzügyi auditálás elvégzésére.

6.2. A Román Nemzeti Bank 2005/4-es sz. szabályzata tartalmazza a valutarendszer működését, a 2005/3-as sz. normája tartalmazza a bankok közötti valutapiac működésének szabályozását. A 2005/4-es sz. normája tartalmazza a valuta-csere-műveletek szabályozását.

6.3. A 2005/45-ös sz. pénzügyi auditorok országos vezetőségének határozata (2005/339-es sz. H. K.) tartalmazza az auditálási területen bekövetkező kockázatok biztosítására vonatkozó módszertani normákat.

7.1. A 2005/418-as sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2005/310-es sz. H. K.) pontosításokat tartalmaz az állami konszolidált költségvetésbe befizetendő adók és biztosítások összegeinek a kerekítéséből származó különbségek könyvelésének előírására vonatkozóan.

8.1. A 2005/348-as sz. H. K. újraközli a 2003/479-es sz. kormányhatározatot, amely a kereskedelmi társaságokat a kasszagépek használatára kötelezi, továbbá tartalmazza a módszertani normák jóváhagyását az 1999/28-as sz. sürgősségi kormányrendelet alapján.

H í r e k

Tárgyalás sorozatmagyarországi in tézményekkel EU-csatlakozás itapasztalataokról

Az RMKT országos elnökségének központi kérdései közé tartoznak a Románia EU-csatlakozásával kapcsolatos gazdasági kihívások. Az RMKT szerint a gazdaságot fenyegető veszélyek elhárításában és a csatlakozás feltételeinek teljesítésében igen nagy az erdélyi közgazdász-társadalom felelőssége, és sok az ebből fakadó feladata. Jelenleg több ezer magyar közgazdász tölt be jelentősszerepet a gazdasági élet különböző területein, akiknek a tevékenységi hatóköre az egész erdélyi társadalom gazdasági életére kisugárzik. Tudatában vagyunk annak, hogy Magyarország felzárkózási tapasztalatainak átvételében Társaságunk hatékony szerepet vállalhat. Ennek érdekében az RMKT országos elnökségének küldöttsége (Somai József elnök, Colțea Tibor alelnök és Ciotlăuș Judit ügyvezető igazgató) 2005. április 4–7. között magyarországi tárgyalássorozaton vettek részt, és olyan állami és magánintézmények, szervezetek vezetőivel találkoztak, akik ebben a létkérdést jelentő ügyben az erdélyi magyar társadalom segítségére lehetnek.

Az alábbiakban röviden ismertetjük a tárgyalásokon felmerült legfontosabb problémákat.

1. Az Új Kézfogás Közalapítvány (ÚKKA) képviselőivel folytatott tanácskozáson a következő kérdésköröket érintették a résztvevők: az ÚKKA támogatási rendszere és alapjai, Románia felkészültsége az európai uniós csatlakozásra, Románia és Magyarország gazdasági helyzete és fejlődése, az erdélyi hitelszövetkezetek kérdése, Szülőföld Program, az erdélyi magyar vállalkozók és más gazdasági szereplők felkészítése az európai uniós alapokfogadására, pályázási módszerek elsajátításának biztosítása.

Az ÚKKA képviselői bemutatták az évi programjaikat, elmondták, hogy az alapítvány forrásai szerények, kevés pénzből kell gazdálkodniuk és támogatást nyújtaniuk, de úgy tekintik, hogy programjaik sikeresek, sokra értékelhetőek (mint pl. a fiatal kezdő vállalkozóknak nyújtott támogatások, illetve a kamattámogatások és mások).

A küldöttség véleménye szerint a csatlakozás során a legnagyobb veszély a falu gazdálkodását fogja érinteni, amely ma nem képes az önfenntartásra sem. Ezért segíteni kell a gazdákat, mert ha nem történik változás az agrárgazdaságban, a falusi lakosság hosszútávon el fog tűnni. Az RMKT a hitelszövetkezetek, majd mintaszövetkezetek létrehozását

javasolja. Az ÚKKA képviselői elmondták, hogy ugyan mintaszövetkezetek létrehozására jelenlegi programjaik szerint nem tudnak forrást biztosítani, azonban segíthetnek a szak tudás-transzferben. Hasonlóan létkérdéssé vált az EU-s pénzforrások megszerzésének technikája, metodológiája. Gyorsan megvalósítható széleskörű oktatásra van szükség, s erre a célra kell összpontosítani (akár átsoportosítani) a támogatási alapokat. Egyetértésben állapítják meg, hogy az ÚKKA és az RMKT nagy szerepet játszhat a román–magyar gazdasági partnerségekkialakításában. Az ÚKKA kuratóriumi titkára röviden elemezte a magyarországi és környező országok gazdasági helyzetét. Véleménye szerint pillanatnyilag a határon túli magyarság lehetőségei jók, ki kell jól használni a még létező támogatási alapokat.

Nem tisztázott kellőképpen, hogy a támogatási arányok nagyságrendi megoszlása megfelel-e az elvárásoknak. A tárgyaló felek egyetértettek abban, hogy az otthonmaradás legfontosabb tényezője a gazdasági helyzet. Az ÚKKA támogatási nagyságrendje (ami még csökkent is az utóbbi időben) messze kevésnek bizonyul erre a kihívásra felelni. Úgy tekintik, hogy a támogatási nagyságrendek arányainak az újraértékelésére lenne szükség.

Az erdélyi magyar közgazdászoknak és általában a gazdasági szereplőknek az EU-s csatlakozásra való felkészítése érdekében, a tárgyaló partnerek szerint, a támogatásokat súlypontját a felkészítési-oktatási programokra kellene helyezni. Az erdélyi magyarság sorskérdése az elkövetkező években attól függ, hogy képes lesz-e az EU-s forrásokat felhasználni. Tanácsos lenne ötvözni az elméleti útmutatókat a magyarországi pályázási gyakorlattal. Az ÚKKA kuratóriumi titkára is fontosnak tartja az oktatás kérdését, ezért ígéretet tett, hogy cselekedni fognak annak érdekében, hogy erre a célra külön forrásokat szerezzenek. Véleménye szerint stratégiai cél lehet Magyarországon pályázati cégek keretében a határon túli érdeklődőket kiképezni, mely cégek otthon majd életbe ültetik tudásukat. Ennek a projektnek lehet az RMKT a koordinálszervezete.

Az RMKT képviselői programjaik ismertetése alkalmából bemutatták a román–magyar közgazdasági szakszótár kiadásának projektjét, és biztatást kaptak az ÚKKA képviselőitől, hogy a szótár kiadása jelentőségénél fogva támogatásra esélyes.

2. A Magyar Gazdasági és Közlekedési Minisztérium politikai államtitkárával és munkatársaival folytatott megbeszélés fő pontjai a Szülőföld Program, az Erdélyben jelen lévő magyarországi befektetők száma és szerepe, illetve a befektetések ösztönzésének lehetőségei, egy erdélyi magyar gazdasági kutatóintézet létrejöttének fontossága, „az EU házhoz jön” program tapasztalatai, gazdasági minimumok biztosítása az otthonmaradásért, együttműködési lehetőségek a Minisztérium és az RMKT között a tudástranszfer területén voltak.

Az RMKT tevékenységének bemutatása után a Szülőföld Program kérdését taglalták a résztvevők. Az RMKT küldöttei elégtelennek tartják a gazdasági megalapozásnak minősített, a www.eokik.com útján közzétett tanulmányt. (A tanulmányról szóló vélemény megjelent a Társaság szakmai közlönyében, a *Közgazdász Fórum* ez év áprilisi számában). Kifejtették, hogy az anyaország mai napig sikeresen elszívja a határon túli fiatal magyar értelmiséget. Magyarországnak tudatosabban kellene támogatnia az anyaországi vállalkozókat, hogy befektessenek a Kárpát-medencében. Felhozták az olaszok példáját, akinek stratégiájuk van erre, s támogatják a határon túli olasz befektetéseket, ugyanis Romániában nagy perspektívát látnak gazdasági vonatkozásban. Továbbá a küldöttek elmondták, hogy a két ország közti együttműködésben lehet támaszkodni a helyi értelmiségre. Az RMKT szükségét érzi egy erdélyi gazdasági kutatóintézet létrehozásának, s úgy látják, hogy ezen a téren közreműködés jöhet létre a Gazdasági és Közlekedési Minisztériummal. Véleményük szerint egy helyi elemzés jobban felmérné a helyzetet, mint egy határon kívül született gazdasági megalapozása a Szülőföld Programnak. Továbbá kifejtették, hogy az otthonmaradás feltétele a gazdasági minimumok biztosítása. Az RMKT képviselői úgy érzik, hogy a támogatási nagyságrendet felül kell vizsgálni.

Gilyán György politikai államtitkár is azon a véleményen van, hogy helyileg kell támogatni a megmaradást, az otthonmaradást. Erre kell gazdasági muníciót adni: anyagit és szellemi egyaránt. Ehhez több program végrehajtása szükséges. A Gazdasági Minisztérium már beindított néhány ilyen jellegű programot. A nagy program a Szülőföld Program lenne, mely véleménye szerint még tökéletesítésre vár. Elismeri, hogy az anyaországi segítség nem éri el a helyben történő gazdasági fejlesztéshez szükséges kritikus nagyságrendet. Ezért úgy gondolja, hogy szükség van a közreműködésre az erdélyi szervezetekkel. Az államtitkár az ügy két vetületét mutatja be. Az első vetület a gazdaságpolitika formálása. A

GKM gyakorlati megoldásokat képviseli (nemcsak könyveket írnak, nem csak belső fórumokat tartanak). A feladatokhoz próbálnak támogatókat keresni. A második vetület: vannak szövetségeseik határon belül (ÚKKA, Corvinus, stb.) és kívül (RMDSZ) is. A humán dimenzió a HTMH feladatköre. A GKM a tapasztalatcserével, tréningekkel foglalkozik, támogatást nyújt a mindennapi üzleti lehetőségek feltárásában. Három irányba terelik a magyarországi kapcsolatrendszert: forrás- és tudástranszfer és intézményfejlesztés.

Gérnyi Gábor főosztályvezető bemutatta a GKM tudástranszfer projektjeit. A határon túl sikeresnek tartják az együttműködést az RMDSZ-szel, amelynek szerinte úttörő szerepe van ebben a kérdéskörben. Közösen jól közelítették meg azt a tényt, hogy a kkv-knak versenyelőnyt jelent a nyelvtudás és a tapasztalat-átadás, és ezt a leghatékonyabban kell kihasználni. Továbbá bemutatta a GKM 2005-ös évi programterveit és pilot projektjeit. Szerintük nagyon fontos az európai szabványok ismerete, melyek a közeljövőben magyar nyelven is elérhetőek lesznek, jelezve, hogy „az EU házhoz jön” projekt folytatódik 2005-ben is.

Vélemény szerint a GKM és az RMKT főleg a tudástranszferben kellene együttműködjön. Erdély-szinten az RMKT szakmai előnyt képvisel. Az erdélyi magyarság felkészületlen a csatlakozásra. Létezik egy széleskörű vállalkozói réteg, aki képtelen megmaradni, ha nem ismeri meg a forráslehetőségeket, illetve nem tanulja meg ezek elérhetőségét. Főleg a falu helyzete veszélyeztetett. Az RMKT megfelelő struktúrával rendelkezik, a tudástranszfer átadására fel van készülve. A GKM képviselői felkérték az RMKT-t, hogy 2005 decemberében közösen szervezzenek a kolozsvári konzulátussal együtt egy „az EU házhoz jön” konferenciát, valamint ígéretet tettek, hogy a további képzésprogramok összeállításában az RMKT véleményére is alapoznak. A küldöttség örömmel nyugtázta az ajánlatokat, és vállalta a részvételt az erdélyi magyar közösség javát szolgáló gazdasági kérdésekben.

3. A Budapesti Corvinus (volt Közgazdasági és Államigazgatási) Egyetem rektorával közösen az RMKT képviselői megállapították, hogy az erdélyi magyar társadalom egyik legnagyobb problémája az értelmiségiek kivándorlása. Problémák jelezhetőek még az erdélyi magyar középfokú közgazdasági oktatás, illetve a gazdasági kutatás terén. A két intézmény képviselői egyetértettek abban, hogy az erdélyi magyar gazdasági szereplők felkészületlenek az európai uniós csatlakozásra, ezért közösen tervezik a magyar tapasztalatok transz-

ferét Erdélybe. A felsőfokú gazdasági oktatás terén széleskörű az együttműködés a két ország intézményei között, a továbbiakban is ki kell használni az adott lehetőségeket.

A tanácskozáson, miután Mészáros Tamás rektor és Somai József RMKT-elnök bemutatták intézményeik rendszerét és tevékenységét, Coltea Tibor összefoglalta az erdélyi gazdasági és oktatási helyzet legidősebb kérdéseit. A legnagyobb gondnak a jól képzett szakember hiányát tekinti. A kolozsvári közgazdasági karon elméleti tömegtermelés folyik, a vállalkozónak nehéz alkalmazni jól képzett gazdasági szakembereket. Véleménye szerint az oktató tanárok nagy része csak elméleti szakember, tehát egy kicsit gyakorlatiasabb módon kellene megközelíteni a gazdasági szakoktatást. Továbbá nagy gondnak tekinti az értelmiségiek kivándorlását, amelyre ma még alig van gyógyír.

Pitti Zoltán, a Corvinus professzora, elmondja, hogy nagyon fontosnak tartja ugyan a múlt példáját felmutatni, de véleménye szerint a jövőbe kell nézni. Fontos lenne az erdélyi kollégák számára a magyar Nemzeti Fejlesztési Terv kidolgozásának tapasztalatait megismerni. Segédanyagot ajánl fel a kkv-k számára a pályázatírás terén. Közreműködés jöhetne létre a magyarországi kiadványformátum és felkészítési program adaptálásában. Nagyon lényeges az információrendszer kiépítése. Az oktatás kétirányú kell legyen: komoly elméleti háttérre alapozni a gyakorlatot. A továbbiakban még felvetette az adópolitika kérdését is. Kiemelte a nemzetközi adózás megismerésének fontosságát. Elmondta, hogy az EU-s ÁFA-elszámolás váratlan helyzet elé állítja a kkv-akat, ami nagyobb pénzügyi gondokat okozhat számukra. Kutatási témaként a következőket javasolja: nemzeti tulajdon, vállalkozások, külföldi jelenlét kérdése.

Bartók István dékánhelyettes elmondta, hogy az oktatás terén nagyon jó az együttműködés az erdélyi kollégákkal. A magyarországi tanárok nagyon szívesen együttműködnek az erdélyi oktatási intézetekkel. Bemutatta a gazdálkodástudományi kar tapasztalatát: a középiskolások két éves felsőfokú szakoktatásban vehetnek részt.

Mészáros Tamás rektor bemutatta a magyarországi akkreditált szakképzés helyzetét. Felajánlotta, hogy a Corvinus Egyetem küld egy-egy példányt az általuk kiadott könyvekből az RMKT könyvtára számára, ebben az ügyben felveszi a kapcsolatot az Aula Kiadóval is. Az RMKT képviselői is ígéretet tettek, hogy ennek fejében küldenek ők is egy-egy példányt saját kiadványaikból a Corvinus Egyetem könyvtárának.

4. Abudapesti Világgazdaságkutató Intézet igazgatója arra hívta fel az erdélyi magyar közgazdászok képviselőinek a figyelmét, hogy kövessék a környező, már csatlakozott országok tapasztalatait annak érdekében, hogy ne kövessék el ugyanazokat a hibákat, melyeket szomszédjaik már elkövettek. Felhívta a figyelmet egy saját országstratégia kidolgozásának szükségességére, melyre a jövőbeli európai uniós tárgyalások alapozhatók. A igazgató a stratégia alapvető elemének a társadalommal folytatott állandó párbeszédet tartotta.

A küldöttség felkérte Inotai András igazgató urat, hogy tartson nyitó előadást az RMKT XIV. Vándorgyűlésén (2005. szept. 24.), melynek témája: Gazdaságpolitikai alternatívák – Románia felzárkózási esélyei. Inotai igazgató úr elfogadta a meghívást. Javasolt téma: Gazdaságpolitikai alternatívák – Közép- és Kelet-Európa felzárkózási esélyei. A továbbiakban elmondta, hogy jelenleg a Világgazdaságkutató Intézet az OECD-nek készít egy tanulmányt, melyhez szükségük lenne egy romániai helyzetképre, ha megszerezhető: A külföldi tőke hatása a foglalkoztatásra, Romániai tapasztalatok. Ajánlja, hogy Románia tanuljon a már csatlakozott országok, különösen Magyarországtól példájából. Javaslat, hogy már most kellene két-három nagyobb projekten dolgozzon az ország, melyek a csatlakozás pillanatában beindíthatók. Az országnak rendelkeznie kell egy saját integrációs stratégiával, ahhoz, hogy tárgyalni tudjon. Ez a stratégia nem másolható más országoktól. Magyarországnak sajnos ez nem volt meg a csatlakozás alkalmából, az eszközből célt formáltak: elkölteni a pénzt, ez pedig rossz imázst ad az országnak. Véleménye szerint különbséget kell tenni a stratégiai és a nemzeti érdek között. A stratégiai érdek szélesebb horizontú, magába foglalja a nagy fejlődési folyamatokat, melyek levétődnek a gazdaságpolitikára. Hangsúlyozta, hogy a csatlakozás során el kell kerülni az elszigetelődést, a kulcspontra az együttműködés, közös érdekeket kell képviselni. A stratégia alapvető elemének a társadalommal folytatott állandó párbeszédet tartotta. Felhívta a figyelmet, hogy le kell menni a társadalom szintjére, a személyt, a gazdát kell megszólítani, őt kell felvilágosítani, hogy mit kell tennie a csatlakozás előtt, alatt és után. Véleménye szerint a második szintet képezik az érdekszervezetek, és csak a harmadik szint a kormány. Megtudhattuk, hogy Magyarország nem teljesítette az elvárásokat, asikeres tagsági minőség felé jelentős elmaradások vannak. Ezzel szemben Lengyelország előbbre van, ugyanis el tudták érni, hogy a mezőgazdászok elégedettek legyenek. Az igazgató úr egy tanáccsal zárta a beszélgetést: a

csatlakozás kérdéseitől minél távolabb kell tartani a belpolitikai vesződéseket.

5. A Magyar Oktatási Minisztériumban az RMKT képviselői tájékoztatták az illetékes főosztályvezetőt az erdélyi magyar gazdasági oktatás problémáiról, melyek közül a legfontosabbak a szakképzett tanárok és a tankönyvek hiánya, amelyekre sürgős megoldást kell találni, mert a jelenlegi körülmények az alulképzettség fájdalmas állapotát konzerválják. Somai József bemutatta az RMKT tevékenységét, majd összefoglalta az erdélyi magyar középfokú gazdasági szakoktatás helyzetét. Többek között elmondta, hogy a közgazdasági tantárgyakat tanító tanárok továbbképzésével senki nem foglalkozik érdemben. Jól ismert dolog, hogy a közgazdászok számára nem éri meg tanári pályát választani, ezért nincsenek megközelítő számban sem középiskolai szaktanárok. Javasolja, hogy a középiskolai oktatóknak is nyújtson külön bérkiegészítést az Oktatási Minisztérium, ösztöndíj vagy más támogatási formában. A továbbiakban felvetette a tankönyvhiány kérdését, amelyre sürgős feleletet kell adni, megoldást kell találni, különben hosszú távra megoldhatatlanná válik az alulképzettség állapota. Zilahi László főosztályvezető elmondta, hogy a Minisztériumnak jelenleg ugyan nincsenek plusz alapjai erre a célra, azonban a kérdést felszínre tartják. Továbbá bemutatta a magyarországi pedagógus-továbbképző programokat, melyekbe be lehetne illeszteni a gazdasági szaktanárképzést is. Elmondta, hogy az Apáczai Közalapítványon keresztül az erdélyi tankönyvírókat támogatni tudják. Ígéretet tett, hogy felveszi a kapcsolatot az Apáczai Közalapítvány Kuratóriumával, és pályázat kiírását javasolja szakkönyvkiadásra és könyvtárfejlesztésre a líceumi szakoktatás számára.

6. A Határon Túli Magyarok Hivatalával folytatott beszélgetés zárta az RMKT által indítványozott tárgyalássorozatot. A Hivatal és az RMKT képviselői a következő kérdéseket vitatták meg: a határon túli támogatási rendszer és arányok, a politikum szerepe és helye a pályázati pénzek elosztásában, otthonmaradás, a Szülőföld Program elemzése és gazdasági megalapozása, erdélyi magyar gazdasági kutatóintézet szükségessége, a pályázatírás oktatásának súlypontosítása, a középfokú közgazdasági szakoktatás helyzete és problémái Erdélyben, az erdélyi vidék súlyos problémái, amelyekre közös erőfeszítéssel sürgős megoldásokkal kell válaszolni.

Az RMKT képviselőinek véleménye szerint a gazdasági

helyzetet úgy kell kialakítani, hogy vonzó legyen az otthonmaradásra. Bálint-Pataki József, a HTMH elnöke elmondta, hogy közalapítványok nem fognak gazdasági problémát megoldani, ez az otthoniakra tartozik. A résztvevők egyetértettek abban, hogy az utóbbi évek tapasztalatai szerint a fogyasztási rész nagyon megnövekedett a maradandó értékeket alkotó támogatásokhoz képest. Az elnök szerint a támogatások 93–94%-a a lélekápolására ment el, továbbá nagy összegeket emészt fel a Sapientia Egyetem. A küldöttség tagjai is jelezték, hogy a sokféle támogatási rendszer nincs kellőképpen egyeztetve és arányosítva. A jelenlevők egyértelmű véleménye, hogy előzetes elemzés alapján felül kell vizsgálni a támogatási rendszert. A küldöttség véleménye szerint a Szülőföld Program gazdasági megalapozása nem kellőképpen kidolgozott vagy nem ismeretes eléggé, a támogatási rendszerek még nem érthetőek és nem alkalmazhatóak. Felajánlották, hogy az RMKT, mint szakmai szervezet, szívesen közreműködik egy ehhez szükséges adatgyűjtésben, feldolgozásban és elemzésben. Az RMKT a hazai kutatómunka kialakítására és hitelessé tételére egy gazdasági kutatóintézetet szándékszik létrehozni, melyet a közeljövőben meg lehet bízni ilyen jellegű munkákkal.

Az erdélyi magyar közgazdászok és a gazdasági területen érdekelt felkészítése az EU-s csatlakozásra a küldöttség szerint a közeljövőben feltétlenül súlypontosá kell váljon, felkészítési-oktatási programokat prioritási tényezőként kell tekinteni. Ajánlatos volna ötvözni az útmutatók elméleti anyagait a magyarországi gyakorlattal és a csatlakozáshoz, illetve az utána következő időszakhoz sürgősen meg kell teremteni azokat a képzési formákat, amelyek képessé teszik a gazdasági, oktatási, művelődési, szociális területek szereplőit, hogy hozzájuthassanak az EU-s forrásokhoz, különben közösségünk a csatlakozás nagy vesztese lehet.

A küldöttség vezetője összefoglalta az erdélyi magyar középfokú gazdasági szakoktatás helyzetét. Elmondta, hogy a gazdasági szakoktatásban a tanárok továbbképzésével nem foglalkozik kellő odafigyeléssel az oktatási rendszerünk. Ismert tény, hogy a közgazdászok számára nem éri meg tanári pályát választani, ezért nincsenek középiskolai szaktanárok. Javasolja, hogy a Sapientia Egyetemen vezessék be a gazdasági szakoktató tanárképzést. A továbbiakban felvetette a tankönyvhiány kérdését is. Tekintettel arra, hogy nagy hiány van a szaktanárokból, és az sincs, aki tankönyvet írjon, érdekeltébbé kell tenni a gazdasági tankönyvírás ügyét is.

A küldöttség véleménye szerint a csatlakozás során a leg-

nagyobb veszély a falu gazdálkodását fogja érinteni, amely ma nem képes az önfenntartásra sem. Ezért segíteni kell a gazdákat, mert ha nem történik változás az agrárgazdaságban, a falusi lakosság el fog tűnni. Az RMKT a hitelszövetkezetek bevezetését, majd mintaszövetkezetek létrehozását javasolja. A Társaság kutatócsoportja készített is egy tanulmánykönyvet, mely nyers formában megvan, támogatókat keresünk, hogy ki tudjuk adni. A HTMH elnöke ígéretet tett, hogy a Hivatal, a lehetőségek szerint, támogatja a kötet kiadását.

7. A tárgyalássorozat alkalmából az RMKT küldöttsége a HVG szerkesztőségével is találkozott, Kádár Béla professzorral a Magyar Közgazdasági Társaság elnökével, Botos Katalinnal, a Pázmány Péter Tudományegyetem tanszékvezető professzorasszonyával és Bekker Zsuzsával, a Corvinus Tudo-

mányegyetem tanszékvezető professzorasszonyával. A velük folytatott beszélgetések fő kérdéskörei: gazdaságtudományt érintő kérdések, gazdasági kommunikáció, a szervezeti és tudományos együttműködés, a román-magyar gazdaság helyzete és fejlődési lehetőségei, illetve a román-magyar gazdasági kapcsolatok kialakítása volt.

• A Romániai Magyar Közgazdász Társaság Ifjúsági Frakciója (RIF) országos szervezete a sepsiszentgyörgyi szervezettel közösen 2005. június 3–5-e között Sepsiszentgyörgyön szervezi meg a VII. Ifjú Közgazdász Találkozót. Atalálkozótémája „Marketing, PR és reklám a XXI. században”. További információk igényelhetők 2005. április 15-e után személyesen az RMKT székházban (Kolozsvár, Aurel Suciú – Kövespad u. 12. szám), telefonon a 0264-431488, e-mailen az rmkt@from.ro címen vagy a weblapon: www.rmkt.ro. Minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Rezumatul revistei

Privire de ansamblu legată de istoricul de organizarea activității de precu par e în domeniul studiilor economice în Transilvania.

JÓZSEF SOMAI

Scurtă prezentare a activității desfășurate de Asociația Economiştilor Maghiari din România în cei cincisprezece ani de existență (1990-2005).

Cu ocazia aniversării a cincisprezece ani de existență a Asociației Economiştilor Maghiari din România, președintele asociației – Somai József – trece în revistă activitatea desfășurată de asociație, și realizările obținute în acest răstimp. În cele patru capitole ale studiului se prezintă aspecte istorice, premergătoare înființării AEMR, cu sediul în Cluj, la 28 iulie 1990 de 27 economişti inimoși maghiari, delegați din zece județe. După înregistrarea ei ca persoană juridică, s-au înființat filiale în majoritatea județelor, orașelor din Transilvania. În prezent numărul filialelor se cifrează la 15.

Se prezintă condițiile optime realizate pe parcurs de asociație (sediul propriu, înzestrare tehnică modernă, bibliotecă cu aproape cinci mii de volume și editarea revistei de specialitate, personal administrativ etc.), condiții care a asigurat și asigură desfășurarea unei tot mai eficiente

activități pentru realizarea scopurilor cuprinse în statut: în bogăția permanentă privind nivelul de pregătirea profesională a membrilor (cursuri, seminarii de perfecționare, conferințe), întreținerea de legături strânse cu instituții de specialitate din țară și străinătate, sprijinirea învățământului de specialitate la diferite nivele în limba maternă, intensificarea activității de cercetare științifică a economiştilor, editarea de cărți în domeniu (au fost publicate mai multe volume privind istoricul gândirii economice în Transilvania), precum și a unei reviste lunare de specialitate în limba maghiară – Forumul economiştilor. În prezent se definitivează dicționarul economic româno-maghiar, precum și istoricul cooperăției în Transilvania.

Sunt înșirate diversele acțiuni organizate în acest scop: cele treisprezece conferințe anuale la nivel național a economiştilor, la care specialiști de vază din țară și din străinătate au ținut expuneri privind cele mai actuale probleme ale economiei în zilele noastre (Problemele actuale ale privatizării, Economie- Regiuni europene, Politica monetară, Politica de impozit, Dezvoltarea întreprinderilor – economia mediului, Problemele aderării la Uniunea Europeană, Resursele umane – factor de modernizare la începutul secolului XXI, etc.).

În acest răstimp s-a realizat o strânsă legătură de specialitate pe lângă specialiști din străinătate și cu personalități și specialist români în studii economice din țară, dintre care amintim: Vasile Cernea, profesor univ.

Timișoara, Valentin Lazea, BNR, director adjunc, Radu Mihai, profesor univ. București, Leonard Orban, secretar de stat, București, Dan Manoleli, profesor univ. București, Maria Bîrsan, profesor univ. Cluj, Constantin Popescu, profesor univ. București, decan, Doina Leonte, secretar principal în Min. Finanțelor, Nini Săpunaru, director șef, Vamă București, etc.

Asociația a acordat de la bun început atenție deosebită atragerii tinerilor economiști. În acest scop s-a înființat secția tinerilor economiști (RIF), care – bucurându-se permanent de sprijin valoros din partea conducerii asociației – desfășoară o activitate promițătoare (conferințe la nivel republican, cursuri, seminarii, întreceri, întâlniri cu oameni de afaceri, participarea la diverse acțiuni de specialitate – congrese, conferințe, cursuri și seminarii din țară și din străinătate etc.).

Cu ocazia aniversării de 15 a ni de la înființarea AEMR au trimis salutari: Jenő Kerekes, Tamás Halm, András Csanády, Vencel-József Csibi, Sándor Simon, Mária Farkas, Pál Ciotlăuș.

Politica privind cursul monetar în România

ÁGNES NAGY

Studiul tratează problema politicii privind cursul monetar în țara noastră, având în vedere că în ultimul timp, la diverse forumuri, s-au purtat multe discuții asupra justetei politicii privind cursul monetar al Bancii Naționale Române. În partea introductivă a studiului se prezintă evoluția politicii cursului monetar în țara noastră. Se arată că în 2004 tranzacțiile valutare au fost influențate în țara noastră de următorii factori: stabilizarea dobânzilor pe piața monetară, creșterea în România a capitalului activ străin, imposibilitatea calculării spre sfârșitul anului a cursului valutei mai importante, diminuarea intervenției Băncii Naționale Române pe piața valutară. Cu lux de amănunte se analizează influența fiecărui factor, în parte, prin folosirea de date statistice. Se scoate în evidență că din ianuarie 2005 mediile zilnice ale tuturor operațiilor pe piața de devalute prezintă o permanentă diminuare datorită, printre altele, și cu menținerea întăririi leului.

Pe baza acestei analize, în încheiere sunt arătate concret efectele asupra creditelor și dobânzilor a diferitelor variante de politică monetară: în cazul cursului fix comunicat în

prealabil, fără formularea de sfaturi monetare, anunțarea prealabilă a cursului, cu declararea de sfaturi monetare. Se prezintă efectele mișcării capitalului asupra nivelului inflației, asupra dezvoltării economice și asupra utilizării forței de muncă și se continuă cu prezentarea variantei fără devalorizarea prealabilă a leului. Studiul se termină cu formularea de concluzii.

Elemente monetariste

TÜNDE KINTER – ANDRÁS PÉTER

Monetarismul, care constituie baza acestei lucrări, cunoașterea acestui curent de gândire economică, este esențial în înțelegerea politicii economice, mai ales al politicii monetare actuale din România. Privit din perspectiva componentelor sale macroeconomice, mix-ul de politici aplicat, printre care se pot descoperi numeroase elemente monetariste, demonstrează o coerență îmbunătățită comparativ cu anii anteriori.

În perioada de preaderare scopul guvernului trebuie să fie, în primul rând, îndeplinirea criteriilor de convergență, dintre care nivelul redus al inflației constituie un element esențial.

Deoarece în țară nivelul ratei inflației este încă ridicat, fiind determinat de creditarea necontrolată a economiei (cererea internă depășind oferta), cea mai bună modalitate pentru asigurarea sustenabilității trendului descendent al ritmului de creștere a prețurilor pare a fi politica monetară restrictivă, după modelul monetarist. Dar aceasta trebuie să fie susținută într-un mod prudent și coerent de politica bugetar-fiscală.

În concluzie sustenabilitatea creșterii economice este condiționată de stabilitatea macroeconomică, care este în același timp și condiția de bază a monetarismului.

Tendințele în datorare în economia Ungariei

IVÁN BÉLYÁCZ

Autorul reușește printr-o scurtă și succintă prelegere să prezinte punctele cardinale în procesul de tranziție al economiei maghiare. Înainte de 1989 economia Ungariei era caracterizată printr-un proces investițional de amploare,

Însă sectoarele vizate de acest proces s-au dovedit a fi nerentabile. În anii de tranziție s-a depus un efort pentru restabilirea competitivității economiei, însă politicile monetar-fiscale au favorizat întreprinderile mari, în general străine, ceea ce a condus la un grad de îndatorare foarte ridicat a țării. Deficitul comercial împreună cu deficitul din ce în ce mai mare a bugetului de stat, corelat cu nevoile acute de modernizare în sectoarele publice vitale (educație, sănătate, asistență socială), pun într-o situație foarte încordată economia Ungariei, ridicând probleme ce trebuie rezolvate în viitorul apropiat.

Din cu noștințe (de economie) succes vafi!

SZILVESZTER FEKETE

Ghid de informare privind examenul de admitere în 2005, respectiv procesul de pregătire la Linia maghiară UBB-FSEGA

Acest material se adresează nu numai elevilor candidați – eventual părinților lor –, ci tuturor celor, care iau în considerare posibilitatea continuării studiilor în domeniul economic. Adică, nu este vorba numai de un „simplu” ghid de informare, ci și de prezentarea posibilităților (pe piață) oferite de profesia de economist, a pregătirii pentru profesie – și în cadrul acesteia rolul asumat de instituția noastră. Nu este secret scopul de a stârni gânduri: a determina tabăra a cititorilor să se gândească dacă merită și unde să-și continue studiile.

Articolul este constituit din patru părți. Pentru introducere am prezentat Linia maghiară a facultății, apoi

am trecut la cele trei momente importante ale procesului de pregătire: admiterea, învățământul și examenul de diplomă.

Mesajul final al articolului este, că învățământul în limba maghiară are viitor în măsura în care avem pretenții la însușirea cunoștințelor în limba maghiară, adică în limba maternă, ceea ce, probabil, este mai ușor dar, de asemenea asumăm să învățăm, pe lângă limba maghiară și română, limbi străine, ceea ce probabil se obține prin muncă adițională. Toate acestea, să recunoaștem, înseamnă muncă conștientă, grea, însă ideea multilingvisticii este o caracteristică de bază a europeanismului nostru!

Noutăți în legislația economică și financiară

CSABA PÁSZTOR

Noutățile economice și financiare publicate în edițiile 2005/47 – 2005/235 ale Gazetei Oficiale cuprind următoarele teme:

1. impozitare, declarație pe venit global
2. amortizare mijloacelor fixe, estimare
3. contracte de muncă, sume plătite pentru salarii
4. taxă vamală, TVA, accize, spălare de bani, impozit pe profit
5. privatizare, reduceri/subvenții pentru întreprinderile mici și mijlocii, compensațiile bănești din agricultură, norme de pe bursa de valori
6. auditare financiară, control contabil
7. norme de contabilitate, funcționarea cooperativelor de credit
8. solicitarea imobilelor și a terenurilor, obligațiile pompierilor, utilizarea casei fiscale

Contents

A Survey of the History regarding to the Organization of the Activities in the field of Economical Studies in Transylvania.

JÓZSEF SOMAI

A short presentation of the activities that took place during the fifteen years of existence (1990-2005) of the Hungarian Economists Society of Romania.

On the fifteenth anniversary of the existence of the H.E.S. of Romania, the president of the association - József Somai - gives a magazine summary of the activities and achievements of the association. In the four chapters of the study there are presented historical aspects which go before the foundation of the Hungarian Economists Society of Romania on the 28th of July 1990. The association was founded by twenty seven enthusiastic Hungarian economists, all deputies from ten different districts and has its head office in Cluj. After its registration as a legal

person there has been established a branch office in the majority of the districts and towns of Transylvania. Today there are thirteen branch offices.

There are also presented the optimal conditions achieved in time by the association (own head office, modern technological supplies, a library with almost five thousand volumes and magazines of specialty, administrative staff, etc.). These are the conditions which have assured, and still do, the course of a more and more efficient activity in order to achieve the aims included in the source: a continuous enrichment concerning to the level of professional preparation of the members (courses, seminars for perfecting, conferences), the maintenance of close relationship with the special institutions in the country and from abroad, the supporting of specialized education on different levels in mother tongue, the intensifying of the scientific research activities of the economists, the publishing of books in this field (there have been published more volumes regarding the history of economical thinking in Transylvania), as well as a monthly magazine of specialty in Hungarian - The Economical Forum -. Presently a Romanian - Hungarian economical dictionary is being finished, just like the history of the Transylvanian cooperation.

There are enlisted diverse activities serving this aim: the thirteen annual conferences of the economists on national level at which specialists from all over the country and from abroad made their speeches regarding the most up-to-date problems of the economy (The actual problem of private ownership, Economy-European regions, Monetary politics, Tax politics, The development of industries - the economy of the surroundings, Problems of adhesion to the European Union, Human resources - a modernizing constituent at the beginning of the 21st century, etc.)

The association has paid special attention from the very beginning to the attraction of the young economists. Therefore a section of young economists (RIF) has been organized that, permanently enjoying the valuable support of the leadership of the association, leads a promising competition, meetings with business people, participation at diverse activities of specialty-congress meetings, conferences, courses and seminars in the country and abroad, etc.)

On the 15th anniversary of the RMKT establishment they sent their compliments: Jenő Kerekes, Tamás Halm, András Csanády, Vencel-József Csibi, Sándor Simon, Mária Farkas, Pál Ciotlăuş.

The Policy of Monetary Rate in Romania

ÁGNES NAGY

This study deals with the problem of the policy of rate monetary in our country, given the fact that lately, during several forums there have been many discussions about the political justice regarding the monetary course of the National Bank of Romania. In the introduction of the study is presented the evolution of the policy of monetary rate in our country. It is shown that in 2004 in Romania the currency transactions have been influenced by the following factors: the stabilization of the rates of interests the monetary market, the growth of active foreign capitals in Romania, the impossibility of calculating the more important currency appreciation at the end of the year, the decreasing intervention of the National Bank of Romania at currency on market. Partially the influence of each factor is analyzed with small details using statistics data. It is emphasized that beginning with January 2005 the daily means of all operations on the devise market presents a permanent decrease due, among others, to the keeping of the hard lei.

On the basis of this analysis there are in the end shown all the concrete effects upon the credits and rates of the interests different variants to monetary policy: in case of a fix appreciation told beforehand, without giving monetary advice, a beforehand announcement of the appreciation with the declaration of monetary advice. There are presented the effects of the movement of the capital upon the level of inflation, upon the economical development, and upon the use of the working force and it goes on with the presentation of the variant without the depreciation of the ROL. The study ends with drawing a conclusion.

Monetarist Elements in the Romanian Economical Politics

TÜNDE KINTER – ANDRÁS PÉTER

The monetarism that constitutes the basis of this paper, the knowing of this stream of economic thinking is essential to understand the economical politics, especially the actual monetary politics in Romania. From the point of view of its macro economical components, the mixture of the applied politics, among which can be discovered numerous monetarist elements, gives proof of a better coherence,

comparing to the former years.

In the period of pre-adhesion the primary aim of the government must primarily be the completion of the convergence criteria of which an essential element is the reduced level of inflation. Because in the country the rate of inflation is still high being determined by the uncontrolled crediting of the economy (the internal request outdoing the offer), the best way to assure sustainability of the decreasing trend rhythm of growing prices seems to be the restrictive monetary policy following a monetary model. Yet this must be sustained prudently and coherently by the budgetary-fiscal politics.

As a conclusion the sustainability of the economical growth is conditioned by the macro economic stability that is in the same time also the basic condition of monetarism.

Tendencies of Obligations in the Hungarian Economy

IVÁN BÉLYÁCZ

The author succeeds in presenting the major points in the process of transition in the Hungarian economy in a short and compromised lecture. Before 1989 the economy of Hungary was characterized by an investigational process of growth, but the sectors concerned by this process proved to be unprofitable. During the years of transition there was made an effort for the reestablishment of the economical competition, yet the monetary-fiscal politics have favored the large, usually foreign companies, which led to a very high degree of obligation of the country. The commercial deficit together with the higher and higher state budget deficit correlated to the sharp need of modernization of the vital public sectors (education, health, social assistance) and put the Hungarian economy into a very tense situation, raising problems that need to be solved in the near future.

(Economic) Knowledge becomes Success

SZILVESZTER FEKETE

A guidebook concerning the 2005 entrance exam, respectively the process of preparation of the Hungarian section UBB-FSEGA.

This material is addressed not only to the candidates - and eventually their parents -, but to all those who consider continuing their studies in economic field. So it is not only a simple guidebook, but it also presents the possibilities (on the market) that are offered by the economist profession, the preparation for such a job - and within this frame the role assumed by our institution. It is not correct to awake thoughts but to persuade the readers' camp to think about whether it is worth continuing their studies and if yes, where they would like to do it.

The article consists of four parts. In the introductions we have presented the Hungarian section, and then we went on with the three most important moments of the process of preparation: the entrance, the studies and the diploma work.

The final message of the article is that education in Hungarian language has a future depending on the extent of our pretensions on acquiring knowledge in Hungarian language. This is probably easier but we also assume learning foreign languages which is probably obtained by additional work. Let's face it, all these mean conscious, hard work but the idea of multilingualism is a basic feature of our Europeanism.

Novelties of the Field of Economical & Financial Law

CSABA PÁSZTOR

In the edition 47/2005-235/2005 of the official gazette was published some economical and financial news. This contains the following topics:

1. tax payment, tax return
2. amortization of fixed assets, appraisal
3. pay contracts, sums for wages
4. customs, vat, tax for luxury, money laundry, profit tax
5. privatization, advantages/discounts for small and middle size companies, economical money leveling, stock market norms
6. financial auditing, examinations of record keeping
7. record, keeping norms, functioning of credit co-operations
8. claim of estates and land, obligations of the fire department, cash register

Cuprins

József Somai : Privire înapoi la întâmplările organizațiilor economice din Transilvania. O numărătoare de cincisprezece ani.	1
Jenő Kerekes : Urări cu ocazia a cincisprezecea aniversării a Asociației Maghiare Economice din România	13
Tamás Halm : Prieteni vechi din cunoștințe noi	13
András Csarády : Un fel de bilanț pentru AEMR-ul de cincisprezece ani	14
Vencel-József Csibi : Urări	16
Sándor Simon : Cei care pun știința economică la interesul publicului	17
Mária Farkas : La mulți ani RMKT!	17
Pál Ciotlăuș : Fructoasa muncă a tineretului	18
Ágnes Nagy : Politica cursului valutar în România	19
Tünde Kinter – András Péter : Element monetariste în politica economică din România	25
Iván Bályácz : Tendințe de îndatorare în economia maghiară	30
Szilveszter Fekete : Știința (economică) devine succes	33
Csaba Pásztor : Noutăți în legislația economică și financiară	37
Știri	39
Rezumatul revistei în limba română și engleză	43

Contents

József Somai : Looking back upon the History of the Transylvanian Economical Organizations. A Fiteen Years' reckoning	1
Jenő Kerekes : Best wishez on the 15th Birthday Anniversary of the Hungarian Economists Association of Romania	13
Tamás Halm : Old Friends of New Acquaintances	13
András Csarády : A kind of Balance of Trade for the 15 Years old RMKT	14
Vencel-József Csibi : Greetings	16
Sándor Simon : Those who place Economical Science at the Interest of the Public	17
Mária Farkas : Happy Birthday RMKT!	17
Pál Ciotlăuș : When Work Fructifies	18
Ágnes Nagy : Currency Politics in Romania	19
Tünde Kinter – András Péter : Monetarist Elements in the Romanian Economical Politics	25
Iván Bályácz : Tendencies of Obligation in the Hungarian Economy	30
Szilveszter Fekete : (Econimcal) Knowledge becomes Succes	33
Csaba Pásztor : Novelties of the Field of Economical & Financial Law	37
News	39
Content of the Paper in Romanian and English	43